

YENİ ÇAĞ

- **V. Kaştan:** Büyük Oktobr Devrimi ve bugünkü dünya
- **Y. Prajki:** Barışçı atılımlar
- **L. Padilya:** Bolivya olaylarından alınacak bazı dersler
- **I. Şedavi:** Kolhozlarda çalışan komünistler arasında
- **I. Ilyinskiy:** İşçi kolektifinin otoritesi
- **H. Kuusinen:** Lenin'in okulunda yetişen bir devrimci
- **V. R.:** Uluslararası konferanslar

Özel sayfalar

- Alman Komünist Partisi II. Kongresine mesaj
- **A. Saydan:** Bu ayın olayları

11 (89)
Kasım
1971

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

Bu sayıdaki imzalardan bazılarının kimlikleri:

Vilyam Kaştan

Kanada Komünist Partisi Genel Sekreteri

Luis Padilya

Bolivya Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi

TÜSTAV

Büyük Oktobr Devrimi ve bugünkü dünya

VİLYAM KAŞTAN

Sovyetler Birliği emekçileri, uluslararası komünist ve işçi hareketi, bütün ilerici insanlık, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 54. yıldönümünü kutluyorlar. Bu devrim artık yarım yüzyıldan fazla bir zamandan beri, dünya tarihinin tüm gidişi üzerinde sonuç belirleyici bir etki yapmaya devam ediyor. Büyük Oktobr'un, hız verdiği derin tarihsel süreçlerin sonucu olarak, dünya politikası alanında güçler oranı tamamiyle değişti. Sovyetler Birliği, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı şimdiki toplumsal gelişmenin yönetici etkeni oldular.

V. İ. Lenin, yarım yüzyıl önce, 14 Ekim 1921 tarihinde yazdığı «Büyük Oktobr'un dördüncü yıldönümü münasebetiyle» başlıklı makalesinde şöyle diyordu: «O büyük günden ne kadar uzaklaşıyorsak, Rusya'da proletarya devriminin anlamı o kadar daha büyük bir açıklığa kavuşmakta ve bizler tekml işimizin pratik tecrübesi üzerinde de o kadar daha derinlemesine düşünmekteyiz» (Toplu eserleri, cilt 44, sayfa 144).

Oktobr'un ilk yıldönümleriyle ilgili yazı ve demeçlerinde V. İ. Lenin, daima o zaman için en önemli ve en aktüel olan şeyi belirtiyordu. Biz de bu Leninci metodolojiyi uygulayarak, çağsal problemler alanının en önemli sorunlarını belirtmeye ve bunları uluslararası komünist ve işçi hareketinin bugünkü ödevlerinin ışığı altında tahlil etmeye çalışacağız.

I.

İnsanlık tarihinde, onun hayat ve kaderini böylesine kuvvetle etkileyen başka bir olay gösterilemez. Oktobr Devrimi, Rusya tarihinin akışını başka bir yatağa yöneltmekle kalmayıp, bütün dünyada son yarım yüzyıl içinde tanık olduğumuz köklü değişimleri de peşinen belirledi. Bundan ötürü, onun tarihsel önemi ve ona yaklaşım sorunu, dün olduğu gibi bugün de,

ideolojik ve politik mücadelenin esas özlü hareketlerin ve partilerin sınıfsal davranışlarının başlıca mihengidir. Bu sorunun cevabını bulmadan, bugünkü dünyada doğru bir yön almak, uluslararası devrimci sürecin eğilim ve perspektiflerini değerlendirmek olanaksızdır.

Oktobr Devrimi, kapitalizmin genel bunalımına yol açtı. Dünya haritasında yeni, kırmızı bir renk belirdi: Bu, yeryüzünün altıda biri üzerinde kurulan, tarihin ilk işçi ve köylü sosyalist devletini gösteriyordu. Bu, yüce bir tarihsel sürecin, sosyalizmin muzaffer adımlarla ilerlemesinin başlangıcıydı.

Oktobr, Marks, Engels ve Lenin'in, kapitalist sistemde ekonomik, politik ve ideolojik mahvın kaçınılmazlığı hakkındaki öngörülerini en inandırıcı biçimde doğruladı. Kapitalizmin, taları çözmekten, üretim güçlerinin artmasıyla açılan olanakları değerlendirmekten âciz olduğu görüldü. Zamanımızda kapitalizm çerçevesinin, sosyal, bilimsel ve teknik ilerleme için bir hayli dar olduğu bütün açıklığıyla anlaşıldı. Netekim, bu gerçek, kapitalizme özgü bütün çelişkilerin, bu arada bilimsel-teknik devrimin tahrik ettiği çelişkilerin derinleşmesinde, ekonomik yükseliş hızının kararsızlığında ve devlet-tekel sermayesinin döviz-finance sistemindeki bunalımlarda, emperyalist memleketler yönetici çevrelerinin sosyal ve politik manevra olanaklarının sınırlandırılmasında kendini gösteriyor. Aynı zamanda, hem eski «klâsik», hem de yeni biçim kesintisiz sosyal gerilim ve illetlerde, örneğin eğdeki bunalımda, ırkçılık ve milliyetçilik çatışmalarında, büyük şehirlerin kenarlarında sefalet mahallelerinin mantar gibi belirip çoğalmasında, zulüm ve zorbalığın alıp yürümesinde kendini gösteriyor. Bu cümleden olarak, emperyalizmin XX. yüzyıl cinayetlerinin, açtığı saldırı harplerinin, sömürgecilik ve yeni-sömürgecilik politikası uygulamalarının, halkların barış, demokrasi ve sosyal ilerilik emellerini boğmadaki arkası gelmiyor.

Geçen 54 yılın tecrübesine dayanarak, Oktobr Devrimi'nin insanlık tarihinde yeni bir çağ açtığını ve kapitalist toplumun insan düşmanı koşullarını ortadan kaldırma yollarını, tarihin gerektirdiği önemli ihtiyaçları karşılama çarelerini gösterdiğini tam bir güvenle söyleyebiliriz. Dünya tarihinde bu yeni çağın içeriği, kapitalizmin yıkılması, bütün sonuçlarının ortadan kaldırılması ve komünist düzenin temellerinin atılmasıdır. Lenin, Oktobr Devrimi'nin önemini ve rolünü 1920 yılında böylece belirledi ve aradan geçen yılların tecrübesi de bunu tamamiyle doğruladı.

Oktobr Devrimi uluslararası ilişkilerin özlüğünü kökten değiştirdi. Sosyalist devletin büyümesi ve sağlamlaşması, yeni ve olağanüstü önemi olan bir devrimcileştirme etkeni yarattı; emperyalizmin boyunduruğuna koşulan,

sömürülen ve ıstırap çekenlerin dünyasını tümüyle harekete getirdi. Bu etken sayesinde:

- Dünya komünist hareketi zamanımızın en etkili politik gücü oldu;
- zamanımızın ana devrimci gücü ve dünya devrim sürecinin sonuç belirleyici etkeni olan dünya sosyalist sistemi meydana geldi ve sağlamlaştı;
- yüzyıllar yılı tarihin arka avlusunda tutulan ve ezilen muazzam yığınlar uyandırıldı ve emperyalizme karşı aktif bir mücadeleye geçirildi;
- sömürgeci imparatorlukların çökmesine ve yeni bir politik etken olarak genç bağımsız devletlerin doğmasına yol açan ulusal kurtuluş hareketi serpilip gelişti;
- tarihsel inisiyatif savaşa savaşa emperyalizmin elinden alınarak, kendisi bugünkü dünya gelişmesini geri döndüremeyecek hale getirildi, insanlığın önünde komünizme giden ana yol açıldı;
- burjuva ideolojisinin mevzileri sarsıldı, Marksist-Leninist ideolojinin itibar ve etkisinin büyük ölçüde artmasına, dünyanın her kesiminde geniş emekçi yığınları arasında yayılmasına elverişli koşullar yaratıldı.

Abartmasız diyebiliriz ki, bugünkü dünya, sosyalizmin uluslararası mevzilerini durmadan sağlamlaştırdığı, sermaye ülkelerinde sınıf savaşının genişlemekte olduğu ve gelişme halindeki ülkelerde anti-emperyalist eğilimlerin gittikçe arttığı, sosyalist fikirlerin çekim gücünün hızla kuvvetlendiği bu dünya, Ekim Devrimi'nin sonucudur. Bu devrimle başlayan sosyalizme geçiş süreci objektiftir, yasalıdır ve geriye döndürülmesi olanaksızdır.

Bu yıl Kanada Komünist Partisi kuruluşunun ellinci yıldönümünü kutluyor. O kuruluş yıllarında gerek memleketimizde, gerekse bütün dünyada görülen devrimci yükseliş, doğrudan Ekim Devrimi'nin sonucuydu. İşte partimiz de bu yükseliş dalgasının doruğunda doğdu. Elli yıllık varlığı boyunca, Kanada işçi hareketinin gelişmesine, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine önemli bir katkıda bulundu. Gerçek yurtseverliği enternasyonalizmle bağdaştırmak onun eylem yasası oldu. Biz Kanada komünistleri, memleketimiz işçi sınıfı ve bütün dünya karşısındaki ödevlerimizi yerine getirmek için bugün de olanca gücümüzle mücadele ediyoruz.

II.

Toplumsal gelişme süreçlerini bilimsellik ile ilk defa açıklayan Marksizm ortaya çıktığı zaman, işçi sınıfının düşmanları, burjuva ideologları ve düpedüz kuşkucular, toplum tarihini materyalistçe açıklamayı kabule hiç de yatkın değillerdi. Fakat zaman geçiyor, toplum, Marks'ın ve Lenin'in açıklamaları gereğince geliyordu. Ekim Devrimi başarısı, Sovyet dev-

letin yarım yüzyıllık gelişmesi Marksizm-Leninizmin büyük zaferi oldu. Sosyalizm bir fikir olmaktan çıkarak, dünyanın çehresini değiştiren reel bir güç haline geldi. İşçi sınıfı, kapitalistlersiz devlet yönetebileceğini eylemleriyle ispat etti.

Ekim zaferi üzerinden geçen 54 yıl, Leninci Komünist Partisi'nin önderliğinde Sovyet halkının yürüyegelediği yolun doğruluğunu en inandırıcı biçimde gösterdi. SBKP XXIV. Kongresi de, Sovyet halkının inanmışlık ve enerjisinin, ölümsüz Leninizm fikirlerine sarsılmaz bağlılığının yeni bir göstergesi oldu.

Şunu önemle belirtmeliyiz ki, Rus işçileri — yeni sosyal gelişmenin öncüler —, gerçekleştirdikleri devrime elyordamıyla ve körükörüne yürüyerek değil, rasgele de değil, dünya komünist hareketinin yüce önderi Lenin tarafından geliştirilen Marksist teoriyi

Ekim Devrimi'nin başarılmasından önce, Lenin ve Komünist Partisi, muazzam bir teorik ve örgütsel eylem yürüttüler.

Lenin, «devrimi ancak yığınlar, büyük ekonomik ihtiyaçların harekete getirdiği yığınlar yapabilir» diyordu (cilt 14, s. 238). Devrim, kapitalist toplumda çelişkiler temelini temeli olan emekle sermaye arasındaki ana uzlaşmazlığı çözmeliydi.

Lenin, devrim ânının, bu çelişkiden doğrudan doğruvermediğini de öğretiyordu. Burada sübjektif etkenin, yani körükörüne ve keyfi hareketin değil, objektif süreçleri tanımaya dayanan, işçi sınıfının çıkarlarını yansıtan olgunlaşmış politik gücün teorik çalışmalarına dayanan bilinçli hareketin katkısı gerekliydi. Lenin'in «çağımızın akıllı, şerefi ve vicdanı» olarak nitelediği komünist partisi eylemiyle bu katkıyı gerçekleştirecekti. Böyle bir partinin varlığı sosyal devrimin objektif etkeninin olgunluğunun çok önemli göstergesiydi.

Lenin Rusya'da sosyalist devrimi yirmi küsur yıl boyunca, politik, ideolojik ve örgütsel çalışmalarla hazırlıyagelmişti. Onun başlıca düşüncesi ve çabası, Bolşevik Partisi'nin, bu yeni tipten partinin düşünsel bakımdan çelikleşmesiydi. Netekim, çarlığa karşı savaşta çelikleşen Komünist Partisi, uyandırıcı ve örgütleyici bir muazzam devrimci kuvvet haline geldi.

Hiçbir parti, sosyal devrime, Leninci Komünist Partisi kadar iyi hazırlanabilmiş değildir.

Rusya'da Lenin partisinin önderliğiyle politik egemenliği ele geçiren emekçiler, bunu, dünya emperyalizminin açık saldırılarına karşı kahramanca savunduktan başka, burjuva egemenlerini ortadan kaldıran köklü sosyal dönüşümleri de en kısa tarihsel süreler içinde başardılar ve sosyalizm yolunu açtılar.

Bu yolu açmak kolay değildi; fedakârlık, sebat, öngörü ve atılganlık gerektiriyordu. Fakat Sovyet halkı, bütün güçlüklerle rağmen, bütün

güçlükleri aşarak, her yeni dâva yolunda işlenmesi kaçınılmaz olan hataları düzeltere düzeltere, yeni toplumun sağlam temellerini kurdu. Sovyet halkı şimdi de komünizmi kuruyor.

Sovyet halkının şu 54 yıl içindeki yapıcı çabalarının sonuçlarını kısaca formüleştirmek gerekirse, devrimin, ekonomik, sosyal, politik ve mânevi hayatı kapitalizm prensiplerinin tamamen karşıtı yepyeni prensipler üzerinde örgütlemenin mümkün olduğunu ispatlamış bulunduğunu güvenle söyleyebiliriz. Devrim, sömürü ve ezgiden kurtulan yığınların enerjisinin, işçi sınıfı ve onun partisi tarafından yönetildikçe, kısa bir tarihsel süre içinde muazzam bir maddi, sosyal ve kültürel ilerleme sağlayacak olan yeni toplumsal sistemi yaratabilecek durumda olduğunu ispatladı. SSCB üretici güçlerinin bilimsel-teknik devrime dayanan dev artışı bu ilerlemenin canlı timsalidir. Yaşamsal gücünü tarihsel akışın en inandırıcı biçimde ispatladığı ekonomik sistem de, sınıfsal ve ulusal bağdaşmaz çelişkilerin ortadan kaldırılmasına yol açan köklü sosyal değişiklikler de bu ilerlemeyi yansıtmaktadır. İşçi sınıfı Sovyet toplumunda önderlik rolü oynamaktadır. Bu sınıf, bütün sosyal tabakalar ve uluslarla giderek daha çok yaklaşma doğrultusunda ilerlemekte, yüksek bilim ve kültür düzeyiyle, nitelikçe yeni tip demokrasinin başarılı gelişmesiyle göze çarpmaktadır.

Bugün, ilk sosyalist devrimin meyvalarını artık bütün dünya görüp dururken, onun evrensel tarihi önemini inkâr edenler de eksik olmuyor. Fakat çabaları dünyayı devrimle yenilemeye yönelik komünistler için, Marksist-Leninistler için, devrimin bu önemini sadece sözle belirtmek yetersizdir. Evet, 1917 Ekim Devrimi'nin yüceliğini sadece kabul etmekle yetinemeyiz. Bu devrimin fikirlerini kılavuz edinerek eylemde bulunmamız, bu fikirleri şimdiki koşullarda hayata geçirmeyi ve bunların bugünkü sosyal-politik hayat üzerindeki etkilerinin gittikçe artmasını sağlamayı da becermemiz gerekiyor.

Ekim Devrimi'nin önemi genel olarak geniş ölçüde kabul ediliyor. Geçtiğimiz yarım yüzyıl içinde dünya, kendiliğinden ve basit bir gelişme süreci içinde değil, Büyük Ekim'in sonucu olarak değişmiştir. Hiçbir kuşkuyla yer bırakmıyan bu gerçeği bugün inkâr kalkışmak gerçekten zor ve pratik bakımdan da olanaksızdır. Fakat iş SSCB'deki sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğu tecrübesini öğrenmeye, benimsemeye ve uygulamaya geldi mi, çok defa, türlü biçimlerde, örneğin 1917 Ekim Devrimi'nin sırf Rusya'nın koşullarına uygun bir devrim olduğu, geri kalmış ve çok uluslu bir memlekette başarıldığı ve — işe bakın ki — bundan ötürü de gelişmiş kapitalist memleketler için geçerli bir örnek sayılamayacağı gibi gerekçeler ileri sürülerek bu tecrübe önemsiz gösterilmeye çalışılmaktadır.

Gerçi, her sosyal devrim gibi vardır; fakat onun gerçek önemi bu özelliklerden çok daha geniştir;

tecrübesi sürekli ve kalımlıdır; başlıca çizgileri de, sosyalizmin zaferi uğrunda mücadele yürütülen her memlekette yapıcı çözümler bulunmasına yardım etmektedir. Lenin, Komintern'in II. Kongresi arifesinde, buna bütün komünistlerin dikkatini çekmiş, Ekim tecrübesinin diğer memleketlerdeki devrimci hareketi etkilemekte olduğunu ve etkilemeye devam edeceğini söylemiş, onun bellibaşlı çizgilerinin uluslararası çapta tekrarlanması tarihsel kaçınılmazlığına işaret etmiştir. Lenin şöyle demiştir: « . . . Rus örneği, bütün memleketlere bir şeyler öğretiyor ve en önemlisi, onlara, kaçınılmaz ve yakın geleceklerini gösteriyor» (c. 41, s. 4). Yine bu konudaki bir başka cümlesi de şudur: «Tecrübe, bütün memleketlere, proletarya devriminin bazı bellibaşlı sorunlarında, Rusya'nın yaptığını yapmalarının kaçınılmaz olduğunu gösteriyor» (c. 41, s. 13).

Komünist strateji ve taktiği, emekçileri kendimizden yana kazanma sanatı, sınıf güçleri oranının tahlili, devrimci eyleme geçmek için en elverişli ânı belirleme, egemenliği ele geçirme ve iktidarda tutunma mücadelesinde barışçı olan ve olmayan araçlardan ustalıkla, esneklikle yararlanma gibi sorunlarda Ekim tecrübesinin eskidiği veya aktüelliğini yitirdiği nasıl olur da söylenebilir? Proletaryanın çeşitli memleketlerdeki devrimci öncüsü, durum değişiklikleri karşısında böyle esnek, becerikli, operatif davranmak, her duruma en uygun şıarı süratle belirleyip ileri sürmek, sosyalist devrim sürecinde demokratik ve sosyalist fikirleri bağdaştırmak ihtiyacında değil midir? Yoksa bütün bu sorunlarda komünistlerin Ekim tecrübe ve derslerinden öğrenecekleri bir şey yok mudur?

Bütün bu sorulara tarih şu inandırıcı cevabı vermiştir: Ekim Devrimi tecrübesinin sürekli ve kalımlı bir önemi vardır.

Biz Kanada komünistleri, Sovyetler Birliği'nin sosyalist devrim ve sosyalizm kuruculuğu tecrübesine, bütün uluslararası işçi ve komünist hareketinin değerli hazinesi gözüyle bakıyoruz. Bu tecrübeye yaklaşım tarzına gelince, bu elbette diğer her memleketin, diğer her kardeş partinin tecrübesine yaklaşım gibi, yaratıcı olmalıdır. Bu tecrübeyi körükörüne kopya etmek olmaz; uygularken kendi memleketimizin özgüllüğünü gözönünde bulundurmamız gerekir. Ama onu bir an küçümsemek bile asla doğru değildir.

Biz bu iki hükmü, partimizin yeni program tasarısı olarak hazırladığımız «Kanada'nın sosyalizm yolu» başlıklı belgede tamamiyle gözönüne almış bulunuyoruz. Bu program tasarısında, Marksizm-Leninizmin gerek bizim memleketimizde, gerekse diğer her ülkede uygulanabilir olan hükümlerinin evrenselliği doğrulanmakta ve aynı zamanda bizim memleketimizin özgüllüğü de belirtilmektedir. Biz bu hususta, Lenin'in, her partinin hazırlıyacağı programın kendi memleketinin özgül gelişme çizgilerini gözönünde bulundurması gereği hakkındaki sözlerini kılavuz edinmekteyiz. Bu çizgileri hesaba katmayan program, pratik eylem kılavuzu olamaz.

Evrenselleştirme özgüllüğü bağdaştırma düşüncesi, bizi, Kanada'da demokratik, anti-monopolist, anti-emperyalist bir koalisyon ve bu temel üzerinde işçi sınıfının ve onun Marksist-Leninist partisinin yönetiminde bir hükümet kurma şiarı ileri sürmeye yöneltti. Millileştirme ve diğer benzeri tedbirler yardımıyla, tekellerin egemenliğini dizginleme ve sosyalizme giden yolu açma ödevini ancak böyle bir hükümet yükümlenebilir.

Bizim demokratik, anti-monopolist ve anti-emperyalist koalisyon kavramına yaklaşım tarzımızı, Kanada'nın gelişmesindeki özellikler belirlemektedir: Burada Kapitalist toplumun temel çelişkisinin — emekle sermaye arasındaki uzlaşmazlığın — yanısıra diğer çelişkiler de belirlemektedir. Bu çelişkiler, Fransız kökenli Kanadalıların, kendi kaderlerine buyruk olma hakkını elde etmek ve ulusal, sosyal, ekonomik eşitsizliklerin giderilmesini sağlamak için yürüttükleri mücadelede ifadesini bulmaktadır. Bu mücadele hem ulusal, hem demokratik karakterlidir ve Kanada halkının ABD egemenliğine karşı, Kanada'nın bağımsızlığı uğrunda gittikçe genişleyen hareketinin organik bir parçasıdır. Bu mücadelenin başarısı, Kanada'da, bütün kuvvetleri Amerikan emperyalizmine ve Kanada tekellerine karşı birleştirebilecek durumdaki yekpâre ve savaşkan işçi sınıfı tarafından tekeldi sermayenin politik egemenliğine son verilmesini gerektirmektedir.

Biz kendimizi, Oktobr Devrimi dâvasının, onun fikirlerini memleketimizde kendi koşullarımıza uygun olarak gerçekleştirme işinin savaşıları sayıyoruz. Ve Sovyet ülkesindeki sosyalizm kuruluşu tecrübesinden, Lenin partisinin tecrübesinden yararlanmanın, kendi olgunlaşmış problemlerimizin çözümünde bize yardımcı olacağına inanıyoruz.

Sosyalizme ilk defa yol açılırken yapılan bazı hatalar bu tecrübenin yüceliğine ve aktüelliğine zerrece gölge düşürmüş değildir. Sovyetler Birliği'nde bugünkü sosyalizm kuruculuğunda Oktobr Devrimi fikirlerinin güya yanlış ve tahrif edilmiş biçimde uygulandığını iddia eden her türlü görüşlerle Oktobr'un yüceliğine karşı koymak, onun önemini küçültmek anlamına gelir. Zira tarihsel akışın kendi objektif mantığı, olaylar arasında kendi doğal bağlantısı vardır, bu mantık ve bağlantı, Oktobr Devrimi ile şimdiki Sovyet toplumu, sosyalist gelişmenin çıkış noktasını ve sonucunu teşkil etmektedirler.

Sovyetler Birliği'nde komünizm kuruculuğu dünya devrimci güçlerini sağlamlaştırmakta, emperyalizme karşı savaşta anti-emperyalist güçlerin mevzilerini takviye etmekte ve bütün insanlığın sömürden azat topluma kavuşacağı gün yaklaşmaktadır. Sovyetler Birliği, biz Kanadalılar için, önemi çok büyük hayati sosyal sorunları cesaretle ve devrimci bir yaklaşımla çözmeye örneğidir. SSCB'nde çok uluslu devletin yaratılmasından, ulusal sorunun çözülmesinden çıkarılacak birçok ders vardır. Bu çözüm, Kanadalılar üzerinde, özellikle gelişmekte olan bir demokratik devrimin

bütün unsurlarının varolduğu Kanada'nın Fransız kesimi üzerinde büyük etkiler yapmıştır.

Bizler 1967 yılında Kanada Federasyonu'nun 100. yıldönümünü kutladık. Fransız kökenli Kanadalılar için ulusal eşitsizlik bu federasyonun karakteristik çizgisidir. Bu yüzden Fransız Kanadası ulusça kendi kaderine buyruk olma ve hattâ ayrılma hakkı için mücadele edegelmiştir. Çoğunluğu Fransız kökenli Kanadalılardan oluşan Kebek eyaletinin eski başbakan anti-sosyalist Daniel Conson'un bu soruna ilişkin beyanatı dikkate değer. D. Conson bu beyanatında şöyle demiştir: «Sovyetler Birliği, federalizmin, doğru anlaşılma ve doğru uygulanma şartıyla etkin olduğunu ispat etmiştir ve Sovyetler Birliği'nde ulusal sorunun çözümü, Kanada Anayasasının gözden geçirildiği bu dönemde bizler için ilginç ve yararlı bir örnek olabilir.»

Gelecek yıl Sovyet yurttaşları Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin 50. kuruluş yıldönümünü kutlayacaklardır. Oktobr Devrimi, çarlığın yaratmış olduğu «halklar zindanı»nı silip süpürdü. Dünyanın ilk sosyalist ülkesinin emekçileri, Lenin partisinin yöneticiliği altında, birleşik, sağlam ve İkinci Harp gibi müthiş bir sınava da dayanabilen çok uluslu devleti kurdular. Halkların eşitliği, başına buyruk olma hakkı ve enternasyonalizm şiarını bayrağına yazan devrim olmasaydı, yüzyıllardan beri süregelen bu problemin çözümü olanaksızdı. Bu gerçek, insanlığın önündeki temel problemleri Sovyetler Birliği'nin nasıl çözdüğünü gösteren büyük örneklerden sadece biridir.

Büyük Oktobr, halklar ve devletler arasında daha önce görülmemiş yeni karşılıklı ilişkilerin de başlangıcı oldu. Burada her şeyden önce Sovyetler Birliği'nin kardeş sosyalist ülkelerle işbirliği sözkonusudur. SSCB'nin genç ulusal devletlerle ilişkileri, karşılıklı güven ve saygıya, bağlayıcı şart koşmayan ve çıkar gözetmeyen yardıma dayanmaktadır. Değişik sosyal düzenli devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları prensibi Leninci dış politikanın ürünüdür.

Bugünkü koşullarda sosyalist devletlerin politik, ekonomik, askeri işbirliği son derecede önemli bir rol oynamaktadır. Dünya sosyalist sistemi ülkelerinin dostluğu sağlamlaştırmakta ve gelişmektedir. SSCB, kardeş ülkelerle işbirliğini artırma doğrultusunu ardıcıl olarak izlemektedir. Sosyalist ekonomik bütünleşmeyi bundan sonra da geliştirmeye ilişkin Kompleks Program'ın hazırlanması ve kabul edilmesi bu ardıcılığın yeni bir kanıtıdır.

Sovyetler Birliği, sömürgecilikle daha da savaşmaları gereken halkları bir savaş birliği anlamı içinde desteklemekte, sömürgecilik boyunduruğunu artık kırıp atabilmiş devletlerle işbirliğini geliştirmekte, onlara her bakımdan yardımda bulunmaktadır.

Öte yandan, Birleşik Amerika'nın memleketimize karşı tutumu tamamen başka bir örnek ortaya koymaktadır. Kanada yüz yılı aşan tarihi boyunca, endüstriyel bir tarım ülkesi olmaktan çıkarak yüksek gelişimli bir kapitalist devlet haline gelmiştir. Ama Amerikan dış politikası karşısında duyulan korkunun artması ve Birleşik Amerika'nın Kanada ekonomisi üzerindeki egemenliğinin kuvvetlenmesi yüzünden Kanadalılar geleceğe karamsarlıkla bakmaktadırlar.

SSCB gerçekten büyük ve kudretli bir devlettir. Fakat Sovyet ülkesi, hiçbir zaman diğer memleketler üzerinde egemenlik iddia eden ve onları kendi iradesine boyun eğdirmek isteyen bir «üstün devlet» rolüne girmemiştir. Böyle bir şey onun aklından bile geçmez. Kanada hükümet başkanı Trüdo'nun geçenlerde yaptığı Sovyetler Birliği ziyareti de bunu bir kez daha doğrulamıştır.

Devletlerin ve toplumların karakterini, onların toprak ölçümleri ve coğrafya göstergeleri değil, sosyal yapıları, sosyal düzenleri belirler. Ve SSCB gibi bir sosyalist devlet «üstün devlet» politikası güdemez, böyle bir şey onun tabiatına uymaz.

Ne var ki, Birleşik Amerika, Kanada'nın da bağımsızlık ve egemenliğine kasteden, Kanada halkının refahına kasteden bir «üstün devlet» politikasını devamlı olarak ve inatla uygulamaktadır. ABD emperyalizminin kendi bunalımını, enflasyonu ve işsizliği Kanada'ya ve diğer müttefik ülkelere, başlıca ticaret partneri olan bütün devletlere ihraç etmek istemesi de böyle bir politika uyguladığını göstermektedir. ABD'nin Kanada'ya karşı sözde «iyi komşuluk» politikasının arkasında koca bir yumruğun ve Amerikan emperyalizminin çirkin yüzünün gizlendiğini Kanada halkı gide-rek daha açık anlamaktadır. Biz Kanada komünistleri bunu, görmekte, tahlil etmekte, program, politika ve eylemimizde gerekli dersleri çıkar-maktayız.

III

Sovyet insanları, 1917 Oktobr'undan başlayarak, kendi ülkelerinin öte-sindeki bütün dünyaya karşı daima sorumluluk duygusuyla hareket etmişlerdir. Sovyet Rusya, Lenin'in yönetimi altında, barışı dış poli-tikasına temel prensip yaptığını ilân ederek, dünyayı mezbaha haline getiren Birinci Harpten sıyrılıp çıkmanın çaresini bulabildi. Barış Bildir-gesi, sosyalist devletin ilk yasal işlemi oldu.

Sovyet insanları dünya tarihinde ilk defa sosyalizmi kurdular. Onlar sos-yalizmi dünya emperyalizminin vurucu gücü olan faşizmin saldırısına karşı da büyük fedakârlıklarla savundular. İnsanlık, nazizmin yenilip ezilmesinde Sovyetler Birliği'nin büyük rol ve katkısını asla unutmıyacaktır. Sovyet ordusunun Hitlerci ordular üzerinde elde ettiği ezici zafer, yeni toplumsal düzenin, yani sosyalizmin, emperyalist gerici kuvvetleri üzerindeki zafe-

rini yansıtıyordu. Sovyet halkının kahramanlığı sosyalizmden doğuyordu. İkinci Dünya Harbi'nde faşizmin nihayet kendi ininde boğulmasıyla sonuçlanan Sovyet zaferinin bayrağı, yüce Oktobr'un ölümsüz bayrağıdır, Lenin bayrağıdır.

Sovyet halkının zaferi, faşizmin dünyayı zaptetmesini önlemekle, insanlığı kara ve kötücül kuvvetlerin boyunduruğu altına düşmekten kurtarmakla kalmadı, bir dünya sosyalist sisteminin meydana gelmesi, sömürgeciliğin çökmesi koşullarını da yarattı. Dünyanın harpten sonraki gelişmesini ensonu bu zaferin belirlediğini cesaretle söyleyebiliriz. Sovyet halkının faşizm üzerindeki ezici zaferi olmasaydı, Avrupa, Asya ve Amerika'da sosyalist devletlerin yaratılması, sömürgeciliğin çökmesi ve insanlığın bugünkü gelişmesi de mümkün olamazdı.

Bu düşünce ne kadar doğruysa, faşizm üzerinde sağlanan ezici zaferin Büyük Oktobr zaferi olmadan gerçekleşmesinin olanaksızlığı düşüncesi de o kadar doğrudur. Eğer Rus proletaryası Leninci komünistler partisinin önderliğinde savaşarak özyurdunu emperyalist esaret zincirlerinden kurtarmasaydı, eğer Oktobr Devrimi üstün gelmeseydi, insanlık burjuva diktatörlüğünün en barbar biçiminin pençesinde daha uzun yıllar kıvrınmak gibi bir mutsuzluğa uğramış olacaktı.

Faşizm üzerindeki ezici zaferden çıkarılan dersler bugün de aktüeldir. SSCB'nin emperyalizme karşı, barış için yürüttüğü mücadelenin bütün zamanımızdaki gelişme bakımından ilkesel bir önemi vardır.

Toplumsal düzenleri değişik devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları prensibine bağlı kalan Sovyetler Birliği, bütün dünyada barış için, genel ve tam silâhsızlanma için, karşılıklı yararlanmaya dayanan uluslararası işbirliği için savaşmaktadır. Sovyetler Birliği, Amerikan emperyalizminin en gerici çevrelerinin dünyaya egemen olma emellerini gerçekleştirmelerine engel olmak için elinden geleni yapmaktadır. Sovyet devletinin sosyalist tabiatı, ekonominin toplumsal karakteri, sosyalizmin demokratik ve hümanist amaçları Sovyet dış politikasını oluşturan ve belirleyen unsurlardır. Sosyalizm barış demektir, emperyalizm ise — nice maslekenirse maskelensin — harp demektir. Bu, tartışma kabul etmez kesin bir hükümdür.

Sovyetler Birliği'nin, en önemli uluslararası problemlerle ilgili olarak, SBKP XXIV. Kongresindeki MK hesapverme raporunda L. İ. Brejnev yoldaş tarafından dile getirilen altı maddelik barış teklifinin yüksek yapıcı karakterini önyargılara kapılmayan herkes kabul eder. Sovyet komünistlerinin açıkça belirtilen içten emelleri, yeryüzünde bütün harp ve gerilim ocaklarının yok edilmesi, halkların silâhlanma yükünden kurtarılması, dünyada devamlı barış yolunun açılmasıdır. Sovyetler Birliği, barışçı girişiminin hayata geçirilmesi yolundaki aktif eylemleriyle, bu hedeflere ulaşmakta azimli olduğunu ispat etmiştir.

Bunun tam karşısı olarak, ABD emperyalist bir politika izlemektedir. Bunu, Viyetnam'da devam etmekte olan Amerikan saldırısı apaçık gösteriyor. Viyetnam'daki harp, aynı zamanda, Amerikan emperyalizminin saldırgan plânları ile onun bu plânları gerçekleştirme kabiliyeti arasında büyük bir mesafe olduğunu ispat ediyor. Bunun nedeni, Viyetnam halkının eşsiz kahramanlığı, sosyalist ülkelerin ve öncelikle Sovyetler Birliği'nin Viyetnam halkına yaptıkları kardeşçe yardım ve gösterdikleri enternasyonalist dayanışmadır.

Sovyet emekçileri kuvvet ve olanaklarının önemli bir kısmını yeryüzünde devamlı bir barış sağlanması uğrunda harcıyorlar. SSCB iç gelişmede başarıyla kullanabileceği bu kuvvet ve olanakları, bütün insanlığın selâmetini düşünerek, barış dâvasından esirgemiyor.

Komünist ve İşçi Partileri 1969 Uluslararası Danışma Toplantısı, zamanımızın politik durum ve koşullarını derinlemesine tahlil ettikten sonra şu doğru tesbiti yaptı: «Dünyada güçlü devrimsel süreçler gelişmektedir. Çağımızın üç büyük kuvveti — dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi — emperyalizme karşı savaşta birleşmektedirler. Şimdiki aşamanın karakteristik özelliği, devrimci ve ilerici güçlerin yeni bir atılıma geçme olanaklarının artmasıdır. Öte yandan, emperyalizmin ve izlediği saldırganlık politikasının doğurduğu tehlikeler de artmaktadır.»

Uluslararası işçi sınıfının kalesi, umudu ve dayanağı olan dünya sosyalist sistemi, emperyalizmin saldırganlık yolu üzerinde aşılmaz bir engel olarak dimdik durmaktadır. Gerici emperyalist kuvvetlerin, tarihi geri döndürme yolundaki bütün çabaları bu yıkılmaz kalenin duvarları önünde tuzla buz olacaktır.

★

Oktobr Devrimi'nin her yıldönümü, yalnız Sovyet komünistlerinin, SSCB emekçilerinin bayramı değil, aynı zamanda tüm uluslararası komünist ve işçi hareketinin, bütün dünya emekçilerinin de büyük bayramıdır. Oktobr'un yüce önderi Lenin, proletarya devriminin ve toplumu sosyalistçe yeni-baştan kurmanın dâhi teorisyeni olarak tarihe geçmiştir. Bizim için Leninizm, devrimci düşünce ve devrimci eylemin sonsuza dek canlı kaynağıdır.

Oktobr dâvası yaşamakta ve üstüngelmektedir.

Barışçı atılımlar

Son aylarda — daha çok Sovyetler Birliği'nin barışçı girişiyle — bazı uluslararası önemli olaylara tanık olduk. SSCB ile Mısır, SSCB ile Hindistan arasında dostluk ve işbirliği anlaşmaları imzalandı. Moskova'da Sovyet yöneticileri ile Kanada ve Federal Almanya hükümetleri yöneticileri, Afganistan Kralı ve Hindistan Başbakanı arasında görüşmeler yapıldı. SBKP ve Sovyet hükümeti yöneticileri de birçok Avrupa, Asya ve Afrika memleketlerine, iki yanlı ilişkilerle ilgili sorunların ve olgunlaşmış uluslararası problemlerin çözümünü amaçlayan ziyaretlerde bulundular.

Nükleer silâhlanma yarışının sınırlanması konusundaki Sovyet-Amerikan görüşmelerinde başarılı oturumlarla bir aşama daha tamamlandı.

Geçen yıl Moskova ve Varşova'da Federal Almanya ile imzalanan ve Avrupa'da barış ve işbirliği yönünde kesin dönüm yolunu açan anlaşmaların olumlu etkisi uluslararası ilişkilerde gittikçe daha açık hissedilmeye başladı. Batı Berlin konusunda dört yanlı anlaşmanın imzalanması son derecede önemli bir diplomatik işlemdi.

Yorumcular bütün bu enerjik dış politika eylemini değerlendirerek, SSCB'nin, sosyalist topluluğun «barış taarruzu»ndan söz etmeye başladılar. E biz de bunu yadırgamıyoruz. «Barış taarruzu» formülü, sosyalist ülkelerin barışçı dış politikasının atılımlarını, Avrupa'da gerilimi azaltmaya, değişik sosyal sistemli devletler arasında karşılıklı yararlanmaya dayanan bir işbirliği kurmaya yönelik çabalarının girişimci ve ısrarlı karakterini yansıttak niteliktedir.

Fakat bu politikanın gerekçelerini burjuva propagandasının açıklama tarzına değinmeden geçemeyiz. Burjuva propagandası bu hususta en azından anlayışsızlık göstermekte, sık sık yozlaştırma ve sahteciliklere sapmaktadır.

Gerekçeler ve hedefler

Burjuva basınında, Sovyetler Birliği'nin dış politika aksiyonlarını Pekin'in «ping-pong diplomasisi»ne, ABD ve diğer Batı devletleriyle oilveleşmesine «karşılık» olarak göstermek epeydir moda oldu. Ünlü Alman politik gözlemcisi C. Restin, Vaşington'dan Tokyo, Pekin ve Londra'ya yaptığı «uzun yolculuk» boyunca yayınladığı yazılarında bu söylentiyi bilhassa ısrarla tekrarlardı. Avrupa'da birçok burjuva basın organları da, SSCB'nin, ancak Asya'daki sınırlarının durumundan endişesi devam ettikçe ve bu endişe ölçüsünde Avrupa'da barış ve işbirliği yanlısı olduğu iddiasını sık sık ileri sürdüler. Aynı burjuva basın organlarının, Sovyetler Birliği ile Mısır ve Hindistan arasında imzalanan dostluk ve işbirliği antlaş-

malarını, yani çoktan belirmiş olan ve hiç de gizliliği bulunmayan ilişkileri biçimlendiren bu önemli dokümanları değerlendirmede bile yine bu çürük iddiayı ölçü olarak kullanmaya kalkıştıkları görüldü. İşbirliği ve güvenlik sorunlarını ele alacak bir genel Avrupa konferansı toplanması hususunda sosyalist memleketler tarafından ileri sürülen fikre de, Batı Berlin sorununun çözümüne de, hep aynı garip açıdan baktılar ve bakmaktadırlar.

Burjuva propagandası, Sovyet barış politikasının «konjonktürel» karakterli olduğu iddiasını dönüp dönüp tekrarlıyor ve bu suretle ona güveni baltalamaya, sosyalizmin dış politika hedeflerini gölgelemeye çalışıyor. Böyle hayal ürünü iddialar hakkında, her şeyden önce, bunların kendi asılsızlıklarının ağırlığı altında çöküp gittikleri söylenebilir. Moskova'nın doğal olarak, Pekin'in şimdiki anti-Sovyetik tutumunu da gözönünde bulundurmak zorunda olduğu görülüyor. Fakat Moskova'nın barışçılığını, bugünden ve dünden değil, elli küsur yıldır, Sovyet devletinin doğuşundan beri sistemle izelenen barış politikasını bu açıklamaya, şu veya bu çevrelerin anti-sovyetizminden doğan endişeye bağlamaya kalkışmak saçmadır, kasıtlı çabadır.

Sovyet diplomasisinin son aksiyonlarına gelince, bunlar azçok iyiniyet sahibi herkesin kestirebileceği gibi, daha hiç kimsenin «ping-pong diplomasisi» diye bir şey duymadığı, ABD Başkanı Pekin'in onursal konuğu olabileceğini henüz rüyasında bile görmediği zamanlarda düşünülmüş şeylerdir. Örneğin Avrupa güvenliğini sağlamlaştırma sorunlarıyla ilgili esas teklifleri ele alacak olursak, bunların sosyalist ülkeler tarafından daha Bükreş Deklârasyonu'nda (1966) ve Budapeşte Deklârasyonu'nda (1969) formüle edilmiş oldukları bir gerçektir. Avrupa kıtası komünist ve işçi partileri bu sorunu 1967 Karlovi-Vari Konferansında da ele almışlardır. Ensonu Komünist ve İşçi Partileri 1969 Yılı Uluslararası Danışma Toplantısı, kolektif güvenlik için mücadele hakkında geniş bir program hazırlamıştır.

Bu gerçekler karşısında, burjuva propagandasının söylenti ve iddiaları, basit bir kronoloji açısından bile eleştirmeye değer şeyler değildir. Sosyalist diplomasinin şimdiki «barış taarruzu»nun en belirgin ve önemli niteliği, onun *plânli* ve *ilkesel karakteridir*. Son zamanlarda tanık muz dış politika girişimleri ne birden bire akla gelivermiş şeylerdir, ne de konjonktürel karakterlidirler. Bu aksiyonlar tamamiyle komünist partilerinin program hükümlerine dayanmakta, toplum düzenlerine bakılmaksızın bütün devletlerin barış içinde yanyana yaşamalarını öngören Leninci prensiplere bağlılıktan doğmaktadır.

Dünyada geniş yankılar uyandıran bu dış politika adımlarının çoğu, sosyalist memleketlerdeki son parti kongrelerinin, özellikle SBKP XXIV. Kongresi'nin kararlarıyla doğrudan bağlıdır. Bilindiği gibi, bu kongrede,

barışı sağlamlaştırmaya adına bir somut eylemler planı ilân edilmiş ve bütün demokratik kamuoyu tarafından tasvip edilmiştir. Şimdi, maddelerinden biri de Avrupa kıtasında «gerginliğin azaltılması ve barış yönünde kesin dönüm» için mücadeleyi öngören bu plânın ne derecede hedefe yönelik ve ardıcıl olarak yerine getirilmekte olduğu açıkça görülebilir.

Son zamanların diğer bazı girişimleri de bu plândan doğmaktadır. Bunlardan biri de, Sovyet hükümetinin BMT Genel Kurulu'nun şimdiki toplantı dönemi gündemine alınması isteğiyle yaptığı, genel ve tam silâhsızlanma sorunlarını görüşecek bir dünya konferansı toplanması teklifidir.

Bu çok önemli girişimi de «Kremlin'in taktik hesapları» olarak göstermeye kalkışan burjuva yorumcuları elbette eksik değildir. Bu gibi yorumculara, böyle bir taktiğe Sovyetler Birliği'nin daha kuruluşunun ilk günlerinden beri belbağladığını, burada sosyalist devletin Leninci dış politika ana hedeflerinden birinin sözkonusu olduğunu hatırlatmak yerinde olur. Dünya durumunun nasıl geliştiği, gerginliği azaltma yönünde mi gidileceği, yoksa, tam tersine, harpçi askerî hazırlıkların hızla devam edeceği ve yeni bir harp tehlikesinin artacağı bir yoldan mı yürüneceği hususu daha ziyade silâhsızlanma probleminin çözümüne bağlıdır. Komünistler, silâhsızlanma yolunda gerçekçi adımlar atmaya çalışırken, kendi düşüncelerini ve gerekçelerini hiçbir zaman gizlememişlerdir. Bunlardan biri, bütün insanlığın selâmeti adına barışın korunması düşüncesinin yanı sıra, askerî harcamaları azaltma çabasıdır. Sosyalizmi kurmakta olan ülkeler, şimdi kendi savunmalarını güçlendirmek maksadiyle silâh üretimine, orduların bakımına harcamak zorunda kaldıkları malî olanakları daha akıllıca kullanmanın çaresini gayet kolay bulacaklardır.

Bütün barışsever halklar ve hükümetler, silâhsızlanma yolunda yeni ve kesin girişim denemesinin, başka yerden değil, sosyalist topluluktan gelmesini şüphesiz daha kadirbilir bir davranışla değerlendireceklerdir. Bu sorunun ele alınacağı bir dünya konferansı toplanmasının tam zamanı olduğu ve bunun amaca uygunluğu, asla geçmiş başarısızlıklara saplanıp kalmakla ve üstünkörü tarihsel paraleller çizmekle şüpheyi düşürülemez. Kaldı ki, bu uluslararası konferansların sonuncusu bundan aşağı-yukarı kırk yıl önce, dünya alanında sosyal-politik koşulların bambaşka olduğu, barış ve sosyalizm güçlerinin de başarı sağlayamayacak kadar az oldukları bir zamanda yapılmıştır.

Bugünkü dünyada durum ve koşullar tamamiyle başkadır, kuvvetler dengesi de değişmiştir. Bugün emperyalist burjuvazinin temsilcileri bile, yeni bir dünya harbinin toptan bir felâket tehlikesi gizlediğini hesaba katmaktadırlar. Bu hususların hepsi, bir bütün olarak, silâhsızlanma için yeni ufuk açmakta, ona boş bir hayal gözüyle değil, çözülebilir bir sorun gözüyle bakmamıza imkân vermektedir.

Neden şimdi?

Dünya durumunda görülen elverişli değişimler, bizi, sosyalizmin şimdiki barış taarruzu ile ilgili olarak zaman zaman ortaya atılan diğer bir sorunun cevabına yaklaştırmaktadır. Öyle ya, sosyalist dış politika daha başlangıçta belirlenmiş olan daimi gerekçe ve hedefler temeline dayandığı halde, bu politikanın «taarruzu» niçin özellikle son zamanlarda özge bir kuvvetle gelişme göstermeye başlamıştır? Ve bu «taarruz» niçin şimdi daha belirgin sonuçlar vermektedir?

Komünist ve işçi partileri 1969 yılında Moskova'da yaptıkları danışma toplantısında şu durumu tesbit ettiler: «Şimdi günümüzün en önemli problemlerinin, barış, demokrasi ve sosyalizm yararına çözümüne, emperyalizme yeni darbeler indirilmesine elverişli reel koşullar vardır.» Bu, stratejik önemi olan bir sonuçlamaydı. Netekim, toplantıdan sonraki dönemde, sözkonusu yeni olanakları sonuna dek kullanma yolunda azimli bir mücadeleye sahne olduğu görüldü.

Doğa'nın olduğu gibi, politikanın da, deyiş uygunsu eğer, kendine göre dönemleri vardır. Yani politikada da ekinlerin olgunlaşma zamanı olur, harman zamanı olur. İşte sosyalist ülkelerin ısrarla izledikleri barış doğrultusu şimdi ürün vermeye başlamaktadır. Bu ülkelerin dış politika eylemlerinde durmadan artan koordinasyonun, uluslararası anlaşmazlık problemlerinin elbirliğiyle çözümünü öngören yapıcı tutumları bağdaştırarak emperyalizme karşı kesin bir direniş yaratma çabalarının sonuçları artık meydandadır.

Şüphesiz ki, gericiliğe, saldırganlığa ve harbe karşı savaşanların ön saflarında yürüyen dünya komünistlerinin ortak dava uğrunda harcadıkları büyük çabalar ve verdikleri sayısız kurbanlar olmasaydı, barış içinde yanyana yaşama politikasının başarıya ulaşması düşünülemezdi. Bundan ötürü o cesur savaşçıları bugün derin bir takdir ve saygıyla anmaktayız. Çünkü onlar beş yıl önce de, on yıl önce de, polis kovuşturmalarından ve teröründen korkmadan, bazan hürriyetlerini de tehlikeye atarak barış için cesaretle savaşıyor, bugün varılan uluslararası anlaşmaların çeşitli paragraflarına birer hüküm halinde yerleşmiş bulunan istekleri canla-başla savunuyorlardı.

Örneğin, Batı Almanya'da, Demokratik Alman Cumhuriyeti ile ilişkilerin normalleştirilmesini savunan, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesinden yana olan komünistlerin, böyle olduklarından ötürü düne kadar kovuşturmalara uğradıkları, garip görünse de, bir gerçektir. Bugün, uluslararası gelişme seyri, komünist partilerinin tutumunun tarihsel doğruluğunu bir daha göstermektedir.

Şimdiki barış taarruzu zamanının isabetle seçildiğine, burjuva kampının gerçeği düşünebilen temsilcileri arasındaki bazı olumlu yankılar da tanık-

lık etmektedir. NATO mensubu olanlar da dahil, birçok kapitalist memleketin yönetici çevrelerinde, dünyada meydana gelmiş değişmelerin geri döndürülmez karakterli olduğunu inkâr temeline dayanan «Atlantik» politikasının nasıl bir çıkmaz sokağa girdiği gittikçe daha açık anlaşılmaktadır. Bir yandan, artık iflâs etmiş bulunan bazı «doktrinler»in yeniden gözden geçirilmesi eğilimi, Amerikan emperyalizminin diktasını silkip atma ve sosyalist ülkelerle barış içinde yanyana yaşama prensiplerine dayanan normal ilişkiler kurma emelleri günden güne kuvvetlenmektedir. Sovyetler Birliği ile Fransa veya Kanada arasında bir düzenli danışmalar mekanizmasının kurulabilmiş olması örneği bunu kendiliğinden

Kapitalist memleketler hükümetleri ve onları detekliyen çevreler, görüşmelerin şimdiki aşamasıyla, gerginkliği azaltma politikasıyla ilgili olarak, kendilerine göre hesap yapmaktan elbette geri durmuyorlar. Onlar, sosyalizmin bozulup zayıf düşebileceği, iki sistem arasındaki barışçıl yarışmayı kaybedeceği ümitlerinden hiç de vazgeçmiyorlar. Fakat bu artık başka sorundur. Ve sosyalist ülkeler, geçmişte de defafarca örneği görüldüğü gibi, böyle hesapları boşa çıkarma olanağına sahiptirler. «Vaşington Post» gazetesi, bilinen kural üzerinde söz cambazlıkları yaparak, görüşmeleri «başka araçlarla cepheleşmeye devam» biçiminde nitelendirebilir. Ama barış, ilerilik ve sosyalizm dâvasının temel çıkarları bakımından, devletlerin bu biçim cepheleşmesi harpçi cepheleşmeden kat kat yeğ tutulur.

Politik gerçeklerin kabulü

Eylül ayında Batı Berlin sorunda varılan dört yanlı anlaşma, uluslararası durumun önemli yeni çizgilerini bir odak noktası gibi yansıttı. Batı Berlin uzun yıllar boyunca Avrupa'nın hassas noktasıydı. Bu şehirle bağlı problemler, dört büyük devlet arasındaki, her iki Alman devleti arasındaki ve NATO ile Varşova Antlaşmasının kişil gruplar arasındaki ilişkileri yakından ve kuvvetle etkiliyordu.

Yirmibeş yıl boyunca gündemden düşmeyen «Berlin sorunu», İkinci Dünya Herbi'nden arta kalan karmaşık, en çetin problemlerden biriydi. Eski defterleri kurcalamanın gereksizliğine rağmen, biz burada bu öğüdün biraz dışına çıkacağız. Geçmiş olaylar ve gerçekler, bazı ihtirasları körüklemek için değil, bugünün doğru açıdan değerlendirilmesi için anımsanırsa, bundan ancak yarar beklenebilir. Gerçek odur ki, «soğuk harp» öncülerinin açıktan açığa «cephe şehri» adını vererek benimsedikleri Batı Berlin, ADC'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı, Avrupa barışına karşı — ve onun da ötesinde — daimi entrikalar ve tehlikeli provokasyonlar merkezi haline getirilmişti. Ve bu tahriklerin örgütçüleri, «hümanizm» savaçlığını ve Batı Berlin ahalisinin çıkarlarını savunma gayretkeşliğini kendilerine yakıştırdıkları halde, beri yanda 2 milyon Batı Berlinlinin kaderiyle kabaca

oynayıp duruyor, onların huzurunu ve durumun düzelmesi ümitlerini kendi politik

Batı Berlin problemi, zamanla, nerdeyse, uluslararası gerginliği azaltmayı amaçlayan bütün çabaların yolu üzerinde başlıca engel haline gelmişti. Problem artık emperyalist politikacıların elinde «soğuk harp»in «ısı» ayarlama aracı olmuştu. Saldırgan kuvvetler gerginliğin azalmasına yol vermiyor, bu durumu sonsuza dek sürdürme çabalarını da gizlemiyorlardı. Ensonu, Batı Berlin probleminin çözülmesine genellikle imkân olmadığı ve olmayacağı yolunda karamsarlık ve güvensizlik havasını kendileri yaratıyor ve bunu epeyce başarıyla da aşıyorlardı.

Bu karamsar kehanetlerin hepsine karşılık, artık bağlanmış bulunan anlaşma, Avrupa'da ve bütün dünyada uluslararası gerginliğin azaltılması yolunda önemli bir adımdır. Batı Berlin sorunu üzerinde 18 ay süren görüşmeler sonucunda, dengeli ve bundan ötürü de her iki Alman devleti tarafından kabul edilebilecek bir karara varılabilmektedir. Bu karar, Alman toprağında ilk sosyalist devlet olan ADC'nin egemenlik haklarını ve çıkarlarını kabul ve bunlara saygı gösterme temeline dayanmaktadır. Anlaşma, aynı zamanda, Batı Berlin ile FAC arasındaki ekonomik, kültürel vb. bağlantıların normal olarak devamını garanti etmektedir.

Varılan bu anlaşmanın, Batı Berlin ahalisinin direkt çıkarları bakımından ne kadar değerli olduğunu ayrıca belirtmek gereksizdir. Tek sözle, bu büyük Avrupa şehrinde durumun iyileştirilmesi için, şehrin genellikle dış dünyayla ve topraklarında bulunduğu ADC ile bağlantılarının normalleştirilmesi için iyi bir temel yaratılmıştır. Batı Berlin'de hayat, ensonu şimdiki kararsızlık ve telâş havasından arınarak, normal raylarına oturacaktır.

Geniş sosyal çevrelerin bu sonuçtan hoşnut olmalarına karşılık, gerici basın organları ve politikacılar Berlin görüşmelerinden memnun olmadıklarını gizlemiyorlar. Batı devletlerine ve Brandt hükümetine, pek aşağıdan aldıklarından yakınan suçlamalar yağdırılıyor. HSB'nin Bavyera eyaleti ünlü politikacılarından Baron Fon Gutenberg'in deklârasyonu, sorunu böyle tüccar zihniyetiyle ele almanın tipik bir örneğidir. Gutenberg'e göre, Batı Berlin'le ilgili anlaşma sonucunda, AFC «tüm meyva bahçesini bir alma ağacıyla değişmiş»tir. Görülüyor ki, bu baronun varsaydığı «meyva bahçesi»nin yalnız gına getirecek kadar «soğuk harp» ürünü ekşi meyvalar vermediği hiç de umurunda değildir. «Aşağıdan alma»ya gelince, bu hususta yalnız sağduyunun istemlerine kulak vermek ve Avrupa'daki yeni durumu gözönünde bulundurarak hareket etmek söz konusu olabilir. Her şeyden önce, Batı Berlin'in, onu yönetmiyen, ileride de yönetmeyecek Federal Alman Cumhuriyeti'ne ait olmadığı hükmünün dört devlet tarafından saptanması, politik realitenin kabul edilmesinin ürünüdür.

Batı Berlin'le ilgili karar, sürekli barıştan ve devletler arasında iyi komşuluk ilişkileri kurulmasından yana olan herkesin ortak kazanımıdır. «Soğuk harp»e, tam da başlıca kale edindiği kesimde ciddi bir darbe indirilmiştir. SBKP MK Genel Sekreteri L. I. Brejnev ile Federal Almanya Başbakanı V. Brandt arasında Kırım'da yapılan görüşmelerin sonuçları bunu bir kez daha doğrulamıştır. Bu görüşmelerin sonuçlarıyla ilgili bildiri, iki tarafın ilişkilerinde yaratılan yeni atmosferi, Avrupa güvenliğini sağlamlaştırma yolunda açılan perspektifleri yansıtmaktadır. Bildirinin, özellikle, ADC ve FAC arasındaki ilişkilerin tam hak eşitliği ve bu iki devletten her birinin bağımsızlığına ve erkinliğine karşılıklı saygı temeli üzerinde normalleştirilmesi olanağını ve bunun büyük önemini belirleyen kısımları, Avrupa durumunun gelişmesinde âdeta yepyeni bir devrenin başlangıcına tanık olduğumuzu göstermektedir. Taraflar, Avrupa'da şimdi meydana gelmekte olan durumun, bir Avrupa genel konferansı toplanmasına elverişli koşullar yarattığı kanısında olduklarını da ifade etmişlerdir.

Eski kıtamızda İkinci Dünya Harbin'den sonra ilk olarak böyle bir konferansın gerekliliği fikri artık Avrupalıların kafalarına sağlamca yerleşmiştir. Ama Batı Avrupa'da bazı politik çevreler, hâlâ daha, böyle bir konferansta ancak Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Avrupa ülkelerinin çıkarları olduğu düşüncesiyle aykırı çekme çabası içindedirler. Onların bu düşünceleri, herhalde sonuna dek aykırı çekmek, şantajlar yapmak, hattâ ensonu ayak sürüyerek böyle bir konferansa katılmaya karşılık pazarlıkla bir şeyler koparmaya çalışmak hesaplarına kadar uzamaktadır.

Bu — haydi ahlâk yoksunu demiyelim — garip bir mantıktır. Böyle bir mantıkla hareket etmek, barış, güvenlik ve işbirliğinin, kıtanın yalnız bir kesimi için gerekli olduğunu, ötekini bunsuz da geçebileceğini iddia etmekle birdir. Ama Avrupalılar, daha 1930 yıllarında Sovyet diplomasisi tarafından ileri sürülen «barış bölünmez» formülünün doğruluğuna kendi acı tecrübeleriyle de inanmış değiller midir? İşte bundan ötürü, artık nice Avrupa memleketlerinde, bir genel konferans toplanması fikrini deslemek üzere eylem gösterecek toplumsal komiteler kurulmuştur. Böyle bir konferansın hazırlığına girişmenin artık ertelenmez bir ödev olduğunu gören hükümetlerin sayısı da artmaktadır.

Barış düşmanlarının karşı-taarruzları

Sosyalizm kendi barış taarruzunu havasız boşlukta değil, karmaşık ve çelişik bir uluslararası durum içinde geliştirmektedir. Gerginliğin gevşemeden kalmasına ve «soğuk harp»in sürmesine belbağlıyanlar silâhlarını indirmiş değillerdir. Bunlar, olanağını buldukları her yerde karşı-taarruza geçmeye, gerginliği azaltma ve uluslararası güvenliği sağlamlaştırma sürecini ağırlaştırmaya ve ellerinden gelirse durdurmaya çalışmaktadırlar. Barış, özgürlük ve bağımsızlık düşmanları, hedeflerine ulaşmak için, açık provokasyonlardan da çekinmemektedirler.

Özellikle yıl sonuna doğru bu karşı-taarruzların epeyce şiddetlendiği görülüyor. ABD emperyalizmi, Viyetnam Demokratik Cumhuriyeti'ne karşı yeniden ağır hava saldırılarına geçerek, Çin Hind'i'nde işlediği cinayetlere yenilerini ekliyor. NATO generalleri, salt silâhsızlanma fikrine karşı, Avrupa doğusu ile batısı arasında ilişkilerin normleştirilmesi yolunda ileri adımlar atılmasına karşı yaygaralı bir kampanya açtılar. Batı Almanya politik sahnesinin gerici ve intikamcı elemanları komut almış gibi canlanarak, FAC'nin Sovyetler Birliği ve Polonya ile imzaladığı onay bekliyen antlaşmalara karşı hücumlarını sıklaştırdılar. İngiliz yönetici çevreleri de uluslararası işbirliği atmosferini zehirlemek çabasıyla anti-sovyetik kampanyaya hız verdiler. Muhafazakâr parti'nin hükümeti, en gerici seleflerinin ARKOS'a (1) hücum ve düzmece tertip ürünü olan «Komintern'e mektup» skandalı zamanındaki üslûbunu benimsiyerek çeşitli provokasyonlara girişti. Londra'da, şimdiki isterinin, Tori'ler (2) tarafından Avrupada gerginliğin azaltılmasına ve bir genel Avrupa konferansı toplanması fikrine karşı açılan kampanyayla bağlantısını pek gizlemeyişleri de dikkate değer bir noktadır.

Bu «soğuk harp» tepreşmelerinde, kesinlikle diyebiliriz ki, pek de beklenmedik bir şey yoktur. Emperyalist, saldırgan, gerici çevrelerin, sosyalizmin barışçı girişimlerini engellemek, özellikle Avrupa'da bir kollektif güvenlik sistemi yaratılması yolundaki çabaları suya düşürmek için yeni deneylere kalkışmayacaklarını düşünmek safdillik olur. Sürekli barışı amaçlayan her adım, evvelce olduğu gibi bugün de, bu dâvanın düşmanı olan politik kuvvetlere karşı çetin bir mücadele yürütülerek atılabilmektedir.

İşte bundan ötürü, komünist ve işçi partileri, işçi sınıfını ve geniş halk yığınlarını, uluslararası gerginliğin azaltılması yolunda gelişmekte olan süreci aktif olarak desteklemek üzere seferber etmeyi kendileri için ödev saymaktadırlar.

Yan Prajki

(1) ARKOS: İngilizce sözcüklerden kısaltılmış, İngiltere'de Sovyet ticaret örgütü.

(2) İngilterede XVII.—XIX. yüzyıllarda büyük toprak sahiplerinin, lordların çıkarlarını savunan siyasal partiye (Tory) atfen, bugünkü Muhafazakâr Parti mensuplarına verilen ad.

Bolivya olaylarından alınacak bazı dersler

L. PADİLYA

Bolivya'da Milliyetçi Devrimci Hareket (MDH)'in ⁽¹⁾ ve Bolivya Sosyalist Falanjinin ⁽²⁾ sağcı kesimleriyle elbirliği eden aşırı sağcı askerî çevreler 22 Ağustos 1971 günü general Tores hükümetini devirdiler. Emperyalistlerin titizlikle hazırladıkları bir komplo böylece gerçekleştirildi. Bu komplo, memlekette son iki yıl içinde geliştiği görülen devrimci-demokratik süreci durdurmayı amaçlıyordu. Zira son iki yıl içinde halk hareketi, emperyalizmin ve müttefiklerinin mevzilerini zayıflatma yönünde geliyor, devrimin genişletilmesi için parlak perspektifler açıyordu.

Bu karşı-devrim darbesi beklenmedik bir şey değildi. İlerici güçler, gericiliğin kötücül niyetlerini seziyor ve sağdan gelen tehlikeye hükümetin sık sık dikkatini çekiyorlardı. Buna bir «yıldırım darbesi» denilemezdi, çünkü darbeciler, Tores hükümetine bağlı kalan bazı askerî birliklerin direnişiyle, bir yandan da emekçilerin ve üniversitelilerin örgütledikleri kahramanca savunmayla karşılaştılar ve bu engelleri zorlukla aştılar. Başşehirde ve diğer bölgelerdeki çarpışmalarda savunma güçleri 1000'den fazla kurban verdiler.

Halk güçleri üstün gelemediler. Bunun, Tores rejiminin sınıfsal karakterine ve özellikleriyle, öte yandan komplocuların darbe ânına kadar sahip oldukları kesin askerî üstünlüğe bağlı çeşitli nedenleri vardır.

Tores hükümetinin düşürülmesi nedenlerini daha iyi anlayabilmek, bundan bazı dersler çıkarmak, Lâtin Amerika'daki geniş ve güçlü anti-emperyalist hareketin organik bir parçası olan Bolivya devrim savaşının bundan sonraki gelişme yolunu görebilmek için, halkın son iki yıl içinde elde ettiği kazanımları değerlendirmemiz, memleketin devrimsel-demokratik gelişmesine katılmış çeşitli sosyal ve politik güçlerin oynadıkları rolü tahlil etmemiz gerekmektedir.

Geçilen yolun muhasebesi

Bilindiği gibi Tores hükümeti, çetin iç politik mücadeleler sonucu olarak 7 Ekim 1970'te işbaşına geldi. Bu olaydan üç gün önce, aşırı sağcı ordu grubu, general Ovando Kandiya'nın yönetimindeki otoritesini yitirmiş zayıf rejimi alaşağı etmişti. Fakat halk güçlerinin ve yurtsever subayların vak-

(1) MDH-Milliyetçi Parti. 1941'de, reformist akımın politik yöneticilerinden Pas Estensoro tarafından kurulmuştur. Küçük ve orta burjuvazinin çıkarlarını yansıtır.

(2) BSF-1937'de Frankist Falanj örneğince kurulmuştur. Büyük burjuvazinin ve çiftlik beylerinin çıkarlarını savunur.

tinde müdahaleleri, gerici askeri çevrelerin iktidarda tutunmasına imkân vermedi. Bolıvyı İşçi Merkezi (BİM)'nin ilân ettiği genel grev de bunda çözümleyici bir rol oynadı. Sendikaların politik eylemleri bütün emekçi tabokaları kapsadı, memleketin ekonomik hayatını tamamiyle felce uğrattı ve yığınların savaşı geçirilmesine yardım etti. Komünistler emekçilerin eylemlerini kesinlikle desteklediler. Ensonu gericiilik bozguna uğrattıldı. Bir halk hükümeti kurulması olanağı ortaya çıktı.

Ne var ki, işçi ve halk hareketi saflarında, iktidara gelmiş bulunan askerlerle ittifakın önemi ve perspektifleri sorunu üzerinde bir görüş birliğine varılamamış olması, gerçek bir halk hükümeti kurulmasını engelledi. Bakanlıklarda ve diğer devlet dairelerinde sorumlu görevlere askerlerin ve aydınların temsilcileri getirildi. Hükümet organları kadrolarından, büyük ve orta burjuvazinin temsilcileri çıkarıldı. Buna karşılık, devlet yönetiminde küçük burjuvazinin rolü bir hayli arttı. Bununla ilgili olarak, hükümetin politik eylemine de yansıyan küçük burjuva «devrimci milliyetçilik» görüşleri alabildiğine yayıldı.

Hükümetin bu nitelikteki kadrosu 22 Ağustos 1971 darbesine kadar hemen hemen değişmedi. Ve memlekette «işleri kararnamelerle yürütmek yerine, kanun yapacak yeni tipten bir yüksek halk temsilciliği organı kurulması» gereğinden pek çok söz edildiği halde, bu yönde hiçbir şey yapılmadı. Halk iktidara erişme olanağından, hükümet de geniş bir örgü teşkil eden tabandaki temsil organlarının kişiliğinde güçlü bir destekten yoksun kaldılar.

Gerici propagandanın iddialarına rağmen, general Tores Marksist-Leninist ideolojiden ve Bolıvyı'da sosyalizm kurma niyetinden uzaktı. Tores hükümeti, daha 1969 yılında Ovando Kandiya hükümeti tarafından hazırlanan mâhut «Silâhlı Kuvvetler Yönetmeliđi»nde (1) yer alan demokratik ve ilerici fikirlere belbağlamış ve bunları gerçekleştirmeye girişmişti. Kendinden önce uzlaşıcı ve bozguncu davranışları yüzünden iktidarı yitirenlerin hatalarını düzeltmeyi koyulan Tores'in esas politikası buydu.

Örneğın, Bolıvyı'nın politik ve ekonomik hayatının candamarı olan petrol konusunda, Tores hükümeti, vaktiyle Kuzey Amerikan «Gulf Oil» kumpanyası tarafından Başkan Ovando'ya dayatılmış olan ve memleket ekonomisinin gelişmesiyle hiç de bağdaşmayan ticaret anlaşmasını bozmayı kararlaştırdı. Bu anlaşma, bir millileştirme halinde kumpanyaya azami tazminat verilmesini öngörüyor, memlekette çalışmalarını yenileme olanağı da tanıyordu. Bu durumda, öteden beri yurt zenginliklerinin yağma edilmesine karşı savaşagelmiş halk yığınlarının isteklerine kulak veren

(1) Bolıvyı Silâhlı Kuvvetleri milliyetçi çevrelerinin politik plâtfomu. Bu plâtfom, başlıca yabancı işletmelerin millileştirilmesini, bağımsız bir ekonomik gelişmeyi ve barışçı bir egemen dış politika uygulanmasını öngörüyor.

Tores hükümeti, kıtanın en zengin çinko yataklarından biri olan ve Kuzey Amerikan «Filips Bradırs» konsorsiyumu tarafından işletilen «Matilde» madenini kiralama anlaşmasını, «Katavi» ve «Siglo XX» kalay madenleri imtiyaz anlaşmasını hükümsüz saydığını açıkladı. Bu karar sonucu olarak, ABD'nin Boliviya'daki dolaysız yatırımları 50 milyon dolar azaldı.

Memleketi emperyalist tekellerin ezgisinden tedricen kurtarma çizgisinden yürüyen Başkan Tores, sosyalist ülkelerle diplomatik, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurmak ve geliştirmekten yana çaba gösteriyordu. Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan, Bulgaristan ve Yugoslavya ile bir dizi ekonomik ve teknik işbirliği anlaşması imzalanmıştı. Bunlar, ulusal ağır endüstrinin yaratılması, maden çıkarma, demir-çelik ve petrol işleme sanayiinde devlet sektörleri kurulması yolunda geniş olanaklar açıyordu. Ve bütün bu gelişme, emperyalizmin dayattığı yarım yüzyıllık bağımlılık sisteminin temellerini sarsıyordu.

General Tores hükümetinin iç politikasına gelince, sendikaların ve siyasal partilerin geniş bir gelişme özgürlüğüne kavuştuklarını belirtmemiz gerekir. BIM son iki yıl içinde bütün anti-emperyalist ve devrimci akımları birleştiren bir merkez haline geldi. Vaktiyle general Barientos hükümeti tarafından kovuşturulan ya da kapatılan sol siyasal partiler artık legal çalışmaya geçtiler. Boliviya Komünist Partisi başarıyla yaptığı III. Kongresi'nde yeni programını kabul etti.

Bütün bunlar, memleket içinde ve dışındaki gerici çevreler arasında doğal bir endişe ve öfke uyandırıyordu. Bu çevreler geniş bir komplo için hummalı bir hazırlığa girişmekte gecikmediler. 1971 yılının ilk günlerinde, askerî birlikler, daha sonra Ağustos darbesinin elebaşısı olan albay Ugo Banzer'in de katıldığı bir darbe denemesi yaptılar. Fakat komplocular bu denemede çoğu garnizonları kendilerinden yana kazanamadılar. Sendikaların ve sol siyasal partilerin sağlam tutumu sayesinde gericiliğin bu çıkışı sonuçsuz bırakıldı.

Hükümet, bu kadar öğretici bir ders karşısında bile, başarısızlığa uğratılan darbenin elebaşlarına karşı disiplin tedbirleri almakla yetindi, sağcı ve serüvenci görüşleriyle tanınan nice subayları yüksek kumanda katlarında bırakmakta sakınca görmedi. Daha önceki rejim zamanında kurulmuş olan iç güvenlik organları da yeniden örgütlenmedi. Bu organlarda yönetim yine CIA ajanlarının elindeydi. Emperyalist komplonun merkezi haline gelen Silâhlı Kuvvetler Komutanlığı, iç güvenlik organlarını kendi hedefleri yönünde kullanıyordu.

Hattâ tehdit edici silâh şakırtılarının bütün sesleri bastırmaya başladığı 1971 Haziranında bile, hükümetin tutumunda esaslı ve değişiklik olmadı. Bu hükümet, bir yandan, emekçilerin politik ve yönetsel işlere celbedilmesi sorununda da ikircimli ve çekingen davranıyordu.

Başkan Tores hükümeti Bolivya işçi ve halk hareketinden çok uzaktı. Öte yandan, bu hareketin de Silâhlı Kuvvetler içindeki yurtseverlerle yeterli sağlamlıkta bir bağlantısı yoktu. Ve o çetin an gelip çattığı zaman, halk tepeden tırnağa silâhlı düşmana karşı koyabilecek durumda değildi.

Hükümetin bazı üyeleri, yığınlarla politik bağlantıların zayıflığında yatan tehlikeyi seziyor, Tores rejiminin istemeden sürüklendiği tecrit durumuna bir son verilmesi gerektiğini anlıyorlardı. Fakat böylelerinin aldıkları kararlar uzlaşıcı nitelikteydi. Onlar memleketteki somut durumu gözönüne almadan, ilkönce Anayasanın değiştirilmesini (bunun için referandum da yaptılar) ve bundan sonra emekçi temsilcilerinin devlet işletmelerinde yönetime katılmalarına yol verilmesini teklif ediyorlardı. Memlekette gerçek halk egemenliği yaratılması amacına yönelik kurumsal dönüşümlerin, ancak devrimci sürecin hızlandırılmasında hayati çıkarları olan sosyal ve politik kuvvetlerin doğrudan doğruya katılmalarıyla yapılabileceği hiç de dikkate alınmıyordu. Bu sorunda her türlü şüphe ve savsaklamanın sadece komploculara yaradığı, emekçilere ve tüm halka doğru yönü kaybettiği gerçeği hesaptan çıkarılıp atılıyordu.

Bu tutumu hükümetin sınıfsal yapısı belirliyordu. Bu bir yandan, bazı politikacıların, «Silâhlı Kuvvetler'in birliğini koruma» gibi ütöpik emellerini, öte yandan da gerici unsurların şimdiki rejime bağlı, işçi ve halk hareketinde sol siyasal partilerin nüfuzunu kırabilecek ve iktidarın belirli küçük burjuva çevrelerinin elinde toplanmasını sağlayabilecek nitelikte bir politik örgüt yaratma niyetlerini yansıtıyordu. Ve doğal olarak, bütün demokratik ve ilerici güçlerin birleşmesi sürecini zorlaştırıyordu.

İlerici güçlere gelince, onlar da, yukarıda belirttiğimiz gibi, iktidarda bulunan sosyal tabakalara, özellikle ordu içindeki yurtseverlere yanı sıra bir görüş birliğine varabilmiş değillerdi. Yurtsever subayların halktan yana kazanılması ve tutumlarının takviyesi için esnek ve eylemsel bir taktik belirlenmemiş, işçi-köylü ittifakının güçlendirilmesi ve Bolivya İşçi Merkez'nin önyak olduğu harekete köylülerin de katılmalarının sağlanması için gereken her şey yapılmamıştı. Bundan başka, aşırı solcu görüşlerin yayılmasına karşı mücadelede yeteri kadar kesin davranılmamış, birlik peşindeki proletaryanın taktiğine ve amaçlarına bu görüşlerin zarar vermesi önlenememişti. Ve ensonu, halk cephesinin temeli ve gerçek halk egemenliğinin dayanağı olması gereken taban kamiteleri, kurullar ve birlik şûraları yaratılması yolunda şehir ve köy emekçi yığınlarının giriştikleri geniş hareketin gelişmesi için alınan tedbirler de yeterli olmaktan çok uzaktı.

İşte Bolivya'da bu ve buna benzer olumsuz etkenler, kuvvetler oranının değişmesine ve darbeler için elverişli bir politik durum yaratılmasına yol açtı.

Anti-empyralist cephenin problemleri

Bolivia'daki politik olaylarda, ilk bakışta, başında general Tores'in bulunduğu yurtsever subaylar arasındaki demokratik hareketin büyük bir rol oynadığı göze çarpar. Bu hareket, ordunun milliyetçi çevrelerinde doğmuş, daha 1969 yılında, mâhut «ideolojik sınırlama», «yurttaş hareketi», «yıkıcı unsurlarla mücadele» vb. teorilerin taraftarları olan aşırı sağcı «Barientistler»e karşı cephe almıştı. Radikal anti-empyralist duygu ve eğilimler, subayların en bilinçli ve yurtsever kesimi arasında giderek daha büyük ölçüde yayılıyordu.

Bu oluşumlar, her şeyden önce, burjuva devletinin esas dayanağı olan orduda, onun, empyralizm ve iç gericilik, dara geldikçe, gelişen durumda devrimci bir patlama olanağı sezdikçe başvurdukları stratejik kadrosunda tutum değişmesi olduğunu gösteriyordu. İkincisi, halk kuvvetleri için potansiyel güce sahip yeni bir müttefikin politik sahneye çıktığını ve bunun da devrimci cephenin güçlenmesi ve egemen sınıfların ordu üzerindeki tekelinin sona ermesi anlamına geldiğini gösteriyordu. Üçüncüsü, Bolivia toplumundaki bunalımın artık «siviller kesimi» çerçevesini aştığını ve ordu gibi bir kurumu da sarmış olduğunu gösteriyordu. Ensonu, memleketin derdini dert edinen sağduyulu subayların Kuzey Amerika merkezlerinde eğitim gördükleri sırada kendilerine dayatılan ideolojik ve politik önyargılar bataklığından sıyrılıp çıkmaları ve artık yurtlarının gerikalmışlık ve bağımlılığının nedenlerini kavramaya başlamaları bu oluşumların çok önemli bir yönüydü.

Bütün bunları gözönünde bulunduran Bolivia işçi ve halk hareketi, gerici propagandanın büyük bir yaygarayla iddia ettiği gibi, ordunun ortadan kaldırılması sorununu ileri sürmüyor, Silâhlı Kuvvetler'in halktan yana kazanılmasını istiyordu. Netekim, Bolivia Komünist Partisi'nin programında şöyle denilmektedir: «Silâhlı Kuvvetler halktan yana geçmeli ve halkın çıkarlarına hizmet etmelidir. Orduda bir yurtsever ve ilerici subaylar grubunun oluşması bu amaca ulaşılmasına yardım etmekte ve elverişli devrimci perspektifler açmaktadır.»

Fakat dünya devrim hareketinin tecrübesine dayanan ve orduda gerici çevrelerin tecridini hedef tutan bu ilkesel pozisyonu memleketin politik güçlerinin tümüyle tuttukları söylenemez. Aşırı sol gruplar (çete harbi «ocağı» teorisi taraftarları, Maocular ve Troçkistler) arasında, kendine özgü bir «anti-militarizm» türü olarak, askerlere düşmanlık duyguları ağır basıyordu. Bunların bazıları orduyu iç çelişkileri bulunmayan bir bütün sayıyorlardı. Diğer bazıları da, bu çelişkilerin karakter ve ölçülerini, artık bütün orta ve üst rütbeli subay kadrosunu derhal bertaraf ederek, assubayların başa geçeceği bir «halk ordusu» yaratmayı düşünecek kadar abartıyorlardı. Silâhlı Kuvvetler'deki erbaşlar ve assubaylar birliğinin Tores hükümeti düşmezden birkaç gün önce aldıkları gerçek-dışı dogmatik

tutum, Brezilya ordusu erbaşlarının Başkan Guları'tın düşürülmesi arifesindeki tutumlarının hemen hemen aynen tekrarıydı. Darbecilerin yararını gözeten gerici propaganda bütün bunları tutuyor ve körüklüyordu. Esasen darbeciler de, orduda Tares yanlısı olan subayları önce etkisiz bırakmaya, sonra da bunları darbenin en nazik ânında kendilerinden yana çekmeye çalışıyorlardı.

Böylelikle, Bolıvy'a'da aşırı solcu «anti-militarizm», aşırı sol elemanların eyleminden gericiiliğın alabildiğine memnun olduğunu yeniden doğrulamaktadır. Aşırı solların devrimci süreçte oynadıkları gerçek rolü de artık bu olaya bakarak kestirebiliriz. Onlar emekçi yığınlarını doğru yoldan saptırmakta, emekçilere yanlış ve serüvenci mücadele metotları salık vermekte, devrimci sürecin gelişmesinde belirli aşamaların atlanmasını sağlamaya çalışmaktadırlar.

Bolıvy köylülerine gelince, onlar, daha 1952 devrimi zamanından beri Milliyetçi Devrimci Hareket'in ideolojik ve politik etkisi altında bulunuyorlardı. Köylülerin yalnız küçük bir kesimi Marksist-Leninist fikirleri benimsemişti. Tores'in başkanlığı zamanında, «kasikizm»e (1) 'karşı mücadelenin geliştirilmesi, köylülerin birleştirilmesi ve işçi sınıfının güvenilir müttefiki haline getirilmesi için, köyde etkin bir politik çalışmaya elverişli olanaklar ortaya çıktı. Fakat bu çalışma tamamlanamadı. Köylüler Bolıvy İşçi Merkezi'nin eylemine ancak sınırlı ölçüde katıldılar.

1971 Haziranında Halk Birliği'nin kurulması ve «proletaryanın yönetmenliğinde anti-emperyalist devrimci cephe»den yana olduğunu ilân etmesi, halk güçlerinin birleştirilmesi yolunda önemli ve fakat sonuç belirleyici olmaktan uzak bir adımdı. Bu meclis, Bolıvy İşçi Merkezi, ulusal sendika birlikleri, halk örgütleri ve devrimci siyasal partiler temsilcilerinden oluşuyordu. «Ulusal kurtuluşun sağlanması ve sosyalizmin kurulması» amacıyla meydana getirilmişti.

Halk Birliği'nde 218 temsilci vardı. Bunların $\frac{0}{10}$ 60'ı sendika birliklerinden, $\frac{0}{10}$ 25'i orta tabakalardan, $\frac{0}{10}$ 10'u köylülerden, $\frac{0}{10}$ 5'i de sol partilerdendi.

Halk Birliği, bu yapısıyla, ilân ettiği hedefler ve pratik eylemi politik nitelikte olsa da, kendine özgü bir sendikal organ meydana getiriyordu. Bolıvy'a'da işçi ve halk hareketinin geleneklerini ve devrimci sürecin gelişmesine ortam olan özgül koşulları gözönünde bulunduracak olursak, halkın politik birliğini sağlamanın diğer her biçimi herhalde aşılmaz güçlükler doğurabilirdi. Bu yüzden, Bolıvy Komünist Partisi, programında, bir anti-emperyalist halk cephesi yaratılması zorunluğunu belirterek, meclisin bir «halk egemenliği çekirdeği haline getirilmesi» olanağına işaret ediyordu.

(1) Kasık: Lâtin Amerika'da büyük toprak sahibi, ağa.

Bolivya basını ve yabancı basın, «ilk Lâtin Amerika şûraları» odını vererek çeşitli kalpozanlıklarla durumu sömürmüş ve işi velveleye vermiş olsalar da, bu Birlik, bir halk egemenliği uygulama biçimi olamadı. Memleketin başlıca sanayi ve tarım merkezlerinde, pratik olarak Birliğin toban kurulları örgüsü meydana getirilmiş değildi. Bu yüzden, Haziran sonunda, La Pas'da Birinci Genel Ulusal Halk Meclisi toplandığı zaman, gericiliğin ve aşırı sol elemanların hükümeti korkutmaya çalıştıkları «çift egemenlik» uydurmasının sözü bile edilmedi. O zamanlar kuvvetler oranı henüz işçi ve halk hareketinin yararına değildi. Meclis, Tores'in demokratik hükümetine karşı, dolaylı veya dolaysız, barışçıl veya silâhlı bir mücadele yolu tutmadı. Meclisin amacı, bu hükümetle anti-emperyalist program temeli üzerinde anlaşmaya varmak, politik ve örgütsel bir yaklaşma sağlamaktır.

Ne var ki, hükümet kararsızlıklar gösteriyor ve Halk Birliği'ne karşı sektör bir tutum takınıyordu. Öte yandan, Birlik de, halk birliği ortamının genişletilmesi, aşırı sol elemanların serüvenci ve baltalayıcı eyleminin açığa vurulması, demokratik ve anti-emperyalist kazanımların savunulması için yığınların seferber edilmesi, hükümeti ve devrimi desteklemek üzere emekçilerin komploculara karşı eylemler için örgütlenmesi gibi sorunlar üzerinde dikkatle durmadı. Oysa ki, Halk Birliği, ancak bu yolla, Bolivya anti-emperyalist güçlerinin, yani işçilerin ve köylülerin, üniversitelilerin ve aydınların, yurtsever ordu mensuplarının ve memurların, esnafın ve bütün emekçilerin birleştirilmesine ve seferber edilmesine yarar politik bir araç haline getirilebilirdi. Birliğin içindeki burjuva ve küçük burjuva grupları ancak bu yolla etkisiz hale getirilebilir, ordu mensuplarının önemli bir kesiminin düşmandan yana geçmeleri önlenabilir, gerici subaylar grubu tecrit edilebilir, kuvvetler oranında nitel bir değişme sağlanabilir ve bütün cepelerde devrimci hücumla geçilebilirdi.

Durum böyle olduğu halde, işçi ve halk hareketi bu yolu tutmadı ve gericilikle kesin çarpışmanın arifesinde bu sorunları dikkate almadı. Bu olay, darbecilerin yararına çalışan aşırı solların olumsuz ve örgüt bozucu bir rol oynadıklarını göstermekle kalmıyor, sadece doğru politik yönelimin yeterli olmadığına ve bunun geniş yığınların günlük eylemlerinde somutlaşması gerektiğine dair bilinen devrimci pratik prensibinin unutulduğunu da ortaya koyuyordu.

Darbecilerin sözleri ve işleri

Silâhlı Kuvvetler'deki gerici çevrelerin, Devrimci Milliyetçi Hareket'in ve Bolivya Sosyalist Falanji'nın ABD emperyalizmiyle öteden beri ilişkileri vardır. Nispeten yakın geçmişte CIA'in yardımıyla Brezilya «goriller»iyle, yani kanlı askerî darbeler örgütleme «uzmanı» kesilmiş emperyalizm ajanlarıyla kurdukları bağ bu ilişkilerin yeni bir halkasıdır. Arjantin aşırı sağcı askerî çevrelerinin, demeçleri ve yazılarıyla de itiraf ettikleri üzere, Bolivya darbesinin elebaşlarına yaptıkları yardımın da şaşılabacak bir yanı yoktur.

Bu çevreler, aralarındaki «jeopolitik» görüş ayrılıklarına rağmen, Bolivya darbesinin hazırlanmasına en aktif biçimde katılmışlardır. Tores hükümetinin devrilmesi, «Bolivya»da komünizm bayrağının dalgalanması»na karşı «ideolojik sınırlamalar» doktrininin pratik bir uygulamasıdır. Bu darbe, Mutum ilindeki (Bolivya-Brezilya sınırına yakın Kuenka-del-Plata bölgesi) muazzam demir ve manganez yataklarını işletme imtiyazını paylaşamayan büyük tekellerin çıkarlarına da uygundur.

Brezilya ve Arjantin aşırı sağ askeri gruplarının, Kuzey Amerika emperyalizminin Lâtin Amerika'daki bu iki esas uydusunun Bolivya'nın işlerine açıkça karışmaları, onların ne kadar tehlikeli olduğunu göstermektedir. Bu yolda özellikle Brezilya «goriller»i pervasızdılar. Brezilya'nın eski La Pas elçisi general Ugo Betlam'ın baltalama eylemleri, Santa Krus şehrinde örgütlenen askeri darbe ve Bolivya armalı tank ve uçakların sınıra yığılması gibi olaylar bunun açık kanıtlarıdır. Bugün Brezilya militaristleri kıtanın jandarmalığı rolüne özenmektedirler.

Bolivya'daki darbe, her şeyden önce, memlekette kurtuluş hareketini durdurmaya, Amerikan tekellerinin kaybettikleri mevzilere tekrar yerleşmelerini sağlamayı ve kapitalist gelişme yolundan yürünmesini «haklı gösterme»yi hedef tutuyordu.

Darbeciler, karşı-devrimci emeller peşinde olduklarını türlü aldatmaca ve demagogilerle gizlemeye çalışmaktadırlar. Onlar bir «modern ulusal devlet» yaratma gereğinden ve kurdıkları sözümona Milliyetçi Halk Cephesi'nin böyle bir devlet yaratılmasına yol açacağından söz ediyorlar. Bu cepheye MDH ve BSF de girmişlerdir.

Şimdi biraz da bu blokun özlüğü ve ne gibi perspektifler açtığı sorunu üzerinde duralım.

Sanayi ve toprak oligarşisinin çıkarlarından yana olan, maden sanayiinin millileştirilmesine ve toprak reformu yapılmasına karşı mücadele eden falanjistlere MDH'in hücum ettiği günler çok gerilerde kalmıştır. Etiketinde daha önceki «devrimci» adını koruyan MDH, yöneticilerinin sağa sapmaları sonucunda yıllarca evvel emperyalizme teslim olmuş ve ABD'nin yeni-sömürgeci «ilerleme birliği» programını destekleyen tipik bir burjuva-reformist partisi haline gelmiştir. Bu, işçi sınıfının ve gençliğin katılmadıkları bir milliyetçi harekettir.

Öte yandan, gericilerin iktidarı ele geçirmelerinde «tarihsel katkı»sı kusursuz olan Bolivya Sosyalist Falanji da bir evrim geçirdi. Bu vaktiyle üyeleri beyaz gömlek giyen açık bir faşist örgüttü. Bugünse «Batı uygarlığı» değerlerini savunma»ya gönüllü olduğunu ilân etmiş, büyük devlet şovinizmi ve anti-komünizm dolabına MDN'i de aşan bir çabayla koşullmuş bulunan bir büyük ve orta burjuvazi partisidir.

MDH ileri gelenleri, Bolıvyanın, «organik olarak bütünleşmiş ulusal topluluk» haline geldikten sonra sosyalizm yoluna girmesi gerektiğini söylüyorlar. «Hristiyan sosyalizm»ini dillerinden düşürmeyen falanjistler de onlardan geni kalmıyorlar. Bunların görüşleri ve yargıları her ne kadar sisliyse de, güttükleri demagojik hedefler büsbütün birbirine uymaktadır.

Bugün her iki partinin yönetim kadrolarına, Bolıvy büyük sermayesiyle, burjuva tipinden büyük toprak sahipleriyle ve ABD emperyalizmiyle bağı politikacılar girmektedirler. Bu politik kuvvetlerin gerçek rolü tamamiyle açıklanmadıkça, yaptıkları demagojilerin Bolıvy toplumunun çeşitli sınıf ve tabakaları üzerindeki etkisi açıkça anlaşılamaz. Vaktiyle toprak reformu ve genel seçim hakkı için mücadele etmiş olmasını kalkan gibi kullanan MDH'in, politik bakımdan geri kalmış bazı işçiler ve özellikle köylüler arasında hâlâ nüfuzu vardır. Öte yandan BSF de şehir halkı orta tabakaları arasında çalışmaktadır.

Amèrikan emperyalizmi ile Bolıvy oligarşisinin bu iki parti üzerinde durmaları rasgele değildir. «Meksika biçimi devrimi örnek tutan emperyalizm ve yerli gericilik, bunları, sözde halkçı tipten, milliyetçi ve anti-komünist birer siyasal âlete çevireceklerini umuyorlar. Şimdiki Bolıvy hükümetinin bakanlarından biri, Karlos Serate, diyor ki: «Meksika'da Anayasal-Devrimci parti nasıl doğduysa, bugünkü Bolıvy'da da Milliyetçi Halk Cephesi öylece doğmuştur.» Ne var ki, Rus Estensoro bir Lasaro Kardenas ve 1971 Bolıvyası da 1934 Meksikası değildir.

MDH ile BSF arasında askerî çevrelerin kanadı altında sağlanan politik uzlaşma, emperyalistlerin arzuladığı sağlamlıkta değildir. Keskinleşmekte olan derin politik bunalım koşulları içinde aralarındaki eski rekabet kaçınılmaz olarak tekrar yüze çıkacaktır. Ve bu gibi koşullar içinde, her iki parti yöneticilerinin kurmayı hayal ettikleri «büyük ve birleşik devrimci milliyetçi parti»nin temelini atabilecekleri çok şüphelidir.

Silâhlı Kuvvetler içindeki çelişkiler de eriyip gidecek gibi görünmüyor. Emperyalizm Bolıvy ordusuna tekrar eski kurumsal karakterini vermeyi, onu derleyip toparlıyarak tekrar kışlarına yerleştirmeyi düşünüyor ve artık yakın geçmişin «kara lekeleri»nden arınmış saydığı bu silâhlı kuvvetlerin, memleketin fırtınalı politik hayatı içinde beklenmedik bir an gelip çatdığı takdirde, yine eskisi gibi stratejik bir yumruk olarak kendisine hizmet edeceğini ümit ediyor. Fakat Bolıvy toplumunu sarsan sınıf savaşı kaçınılmaz olarak orduya da yansıyacaktır. Ordunun şimdi yoketmeye çalıştıkları yurtsever subaylar çekirdeği yeniden güçlenecektir. Hem de bu, darbecilerin tahmin edebildiklerinden çok daha çabuk olacaktır. Ve o zaman bu yurtsever subaylar çekirdeği, halkla, geçmiştekine kıyasla çok daha sağlam bağlar kurmuş olacaktır.

MDH-BSF ittifakı, Bolıvy âsilerinin, Arjantin'de bugün Peronizmi diriltmeye çalışan aşırıların izinden yürüdüklerini göstermektedir. Gerçekte,

bütün bunlar, emperyalizmle «halkçı» milliyetçilik arasında işbirliği aşamasının bir başlangıcıdır. Bazı Lâtin Amerika memleketlerinde daha kurnaz emperyalist egemenliği metotları bu işbirliği perdesi arkasında uygulanmak isteniyor.

Bolivya «goriller»i ve Milliyetçi Halk Cephesi, yabancı bankaların ve tekellerin isteklerini etekleri zil çalarak kabul etmektedirler. Şimdiki hükümetin ilk adımlarından biri, memleket ekonomisinde yabancı sermaye egemenliğini canlandıran hayli «liberal» yeni bir kanun çıkarmak olmuştur. Bu kanun gereğince, yabancı sermaye yatırımlarına ön verilmesi, Mutum demir madenlerinin uluslararası artırmaya çıkarılması, önceki hükümetin aldığı tedbirlerin gözden geçirilmesi öngörülmekte, özel teşebbüsün korunacağı ve sosyalist ülkeler uzmanlarıyla birlikte hazırlanmış bulunan tasarılarda bazı değişiklikler yapılacağı vb. vaadedilmektedir.

Bu tedbirler ve niyetler karşısında, şimdiki hükümetin «Milliyetçi Halk Cephesi, memleketin bir modern devlet yaratılmasına imkân verecek olan manevi ve fiziksel bütünleşmesine ulaşılmak maksadiyle, ulusun bağımsız gelişmesini köstekleyen ekonomik yapının değiştirilmesinde çıkarı olan sosyal sınıfların . . . politik aracıdır» biçimindeki lâfları apaçık bir demagoji olarak sırtıtmaktadır. Bu hükümet ve kurduğu cephe, gerçekte Bolivya oligarşisinin ve yabancı sermayenin çıkarlarını yansıtmaktadır.

Bolivya'daki hükümet darbesi, kıtadaki devrimci süreçleri tehdit eden büyük bir tehlikedir. Bu darbe, Amerikan emperyalizminin ve Lâtin Amerika «goriller»inin, Şili'ye, Peru'ya ve diğer ülkelere karşı da böyle yıkıcı aksiyonlar tertiplemeleri olanağına işaret eden ciddi bir uyarıdır.

Bolivya Güney Amerika'nın ortagöbeğindedir. Şili ile çatışması olasıdır. Denize çıkma arzusu, öteden beri şövinist açıdan ele alınan bu problem, Bolivya burjuva milliyetçilerinin ve falanjistlerin daima bayrağı olmuştur. Falanjistlerin lideri yeni hükümette dışişleri bakanlığına getirildikten sonra, artık ötesini söylemek gereksizdir. Bundan böyle her türlü provokasyon beklenebilir. Bolivya burjuva milliyetçileri ve falanjistler, denize çıkış kapısı isteğinden başka, yabancı sermaye üzerinde kontrolü öngören Ant Paktı'nın ana hükümlerinden birinin değiştirilmesi isteğini de ileri sürmektedirler. Şimdiki Bolivya hükümeti memleket kapılarını yabancı sermayeye ardına kadar açmakta ve yatırımcılara azami garantiler vermektedir. Bu hükümetin Ant Paktı'nın özüne karşı hücumu geçeceği de şüphesizdir.

Buraya kadar anlattıklarımız, Yanki emperyalizminin, Lâtin Amerika'daki devrimci hareketin ilgisiz bir seyircisi olmadığını, onu her araçla boğmaya çalıştığını göstermektedir. Çabalarının ne derecede başarılı olacağı başka sorundur. Kıtadaki anti-emperyalist mücadelenin gelişmesi

durdurulamaz. İşçi ve halk hareketinin bir örneğini Bolivya'da gördüğümüz yenilgileri ancak geçici karakterli oluşumlardır.

Memleketimizde halk direnişî hiç de ezilebilmiş değildir. Emperyalizm, oligarşî ve «goriller» amansız bir gaddarlıkla öç alma peşindedirler. Bolivya Komünist Partisi ve diğer sol partilerin binaları tahrip edilmiş, birçok dürüst politikacı ve sendika yöneticisi zindanlara atılmış, üniversiteler kapatılmıştır. Memelekette karşı-devrim terörü hüküm sürmektedir. Fakat emekçiler, cellâtların bu azıtmasına boyun eğmek niyetinde değildirler. Emekçilerimiz mücadeleye ara vermiyor, yeniden saf tutuyor, şimdiki rejimin halk düşmanı politikasına karşı savaşta birleşme yolları arıyorlar. Bu birliğin sağlanabilmesi için, yurtsever güçlerin, faşist darbeye kesilen devrimci-demokratik gelişme döneminden ders almaları, ortak program temeli üzerinde birleşme olanağı aramaları, değişen duruma uyacak ve yığınların örgütlenmesine ve seferber edilmesine elverecek esnek bir taktik tesbit edip uygulamaları gerekiyor. İşçilerin, köylülerin, üniversiteli gençlerin, aydınların ve toplumun diğer tabakalarının savaşım mâneviyeti kırılmış değildir. Bolivya devrimcileri ve yurtseverleri bu güçlüklerle dolu mücadeleyi zaferle sonuçlandırmaya kesinlikle azimlidirler.

Sovyetler Birliği'nden mektuplar:

Kolhozlarda çalışan komünistler arasında

Bundan önceki sayımızda, kolхозlardaki parti taban örgütlerine, Sovyet köylülerinin yaşayışlarına, çalışmalarına, neler düşündüklerine ilişkin izlenimlerimizi anlatmayı vaatemiştik.

Kırım'a vardık. Ukrayna Komünist Partisi Kırım Bölgesi Komitesi Birinci Sekreteri ve SBKP MK aday üyesi Nikolay Karpoviç Kiriçenko (50 yaşında, bütün harp boyunca savaşmış, Stalingrad muharebesine de katılmış; mesleği öğretmenlik; uzun yıllar Komsomol'da, emekçi milletvekilleri sovyetlerinde çalışmış), daha konuşmamızın başlangıcında şunları belirtti: «Kırım bütün Sovyetler Birliği'nin sayfiye bölgelerinden biridir. Burada her yıl en az 1 milyon kişi dinleniyor. Kırım bir yandan da emeği ile ünlü. Geçen yıl burada dekar başına 340 kilo zahire elde edildi. Süt sağımı inek başına ortalama 2990 litreyi buldu. Pirinç üretiminde Kırım bütün Sovyetler Birliği'nde öncüdür. Köy ekonomisi toplam üretimi son beşyıllık plân döneminde % 57 oranında bir artış göstermiştir.»

Daha önce Moskova Parti Şehir Komitesi'nde, ZIL'de olduğu gibi, bu Bölge Komitesinde de değişmeyen ve dikkatimizi çeken bir karakteristik çizgi var: Her yönetmen, her işçi, bizimle konuşmasına, önümüze âdeta bir harita serercesine bazı rakamları ve kanıtları sıralayıveriyor, ve biz de bunların yardımıyla işlerin gidiş tablosunu kafalarımızda kolayca canlandırabiliyoruz. Hattâ bazan rakamlar bize yeterinden fazla görünüyor. Fakat yönetmenlerin böl verilerle konuşmaları onların iyiniyet çizgilerinden biridir. Kaldı ki, her konudaki ulaşımları rakamlar en belirgin biçimde gösterebilir. Evet, bu «matematik» tablo çizilir çizilmez biz artık olayların tahliline, sosyal-ekonomik gelişme süreçleri üzerinde görüşmelere, politik ve «lirik» konular üzerinde fikir yürütmeye geçiyoruz.

Bize Kırım'ın hangi ürünleri ürettiğini, ne kadar ürettiğini, ahalisini, emekçilerin gelirlerini ve gelişme perspektiflerini anlattılar. Bölge Komitesi Sekreteri, bütün yarımada'yı sulama bölgesi haline getirmek emelinde olduklarını ve hâlen yapımı devam etmekte olan Kuzey Kırım Kanalı yarımadayı yarıp geçtikten sonra bu emelin gerçekleşeceğini söyledi.

Bizi «Halkların dostluğu» kolhozuna dâvet etmişlerdi (Parti Komitesi Sekreteri Aleksandır Mihayloviç Kaliniçenko bizi daha hava alanında karşılamıştı). Bu işletme öncüydü ve olağanüstü bir durumu vardı. Kolhoz hayatını, elbette, en gelişkin olduğu ve geleceğe yönelik eğilimlerinin en iyi görüldüğü yerde daha iyi inceleyebilirdik. Kırım'da bu «Halkların dostluğu» işletmesi düzeyinde 15 kolhoz daha vardı (bütün Kırım'da 118 kolhoz mevcut, ve hepsi de verimli). Ve buralarda elde edilen sonuçlar,

olağanüstü veya deneysel tedbirlerin değil, kooperatif düzeninin ve devletin yarattıkları koşulları ve olanakları emekçilerin doğru biçimde kullanmalarının ürünüydü.

Kolhoza hareket ederken aldığımız bilgiler bunlardı. Bizim birçok sorumuz vardı. Köy ekonomisi gelişmesinin güya sosyalizmin «zayıf noktası» olduğunu ispatlamak için burjuva propagandasının nasıl çırpındığı biliniyordu. SSCB'nde köylerin gelişmesi, ulaşımları ve problemleri hakkında şu veya bu ölçüde bilgi sahibi olan bizler, SBKP XXIV. Kongresi'nden sonra kolhozların hangi aşamada bulunduklarını, köylerdeki komünistlerin ne gibi sorunları çözmekte olduklarını öğrenmek ve aynı zamanda bugünkü Sovyet köylüsünün durumunu gözlerimizle görmek istiyorduk. Onun gerçek çehresi; düşünme tarzı ve duyguları yalnız yazarlara konu olmakla kalamazdı; bu aynı zamanda şu veya bu politik gerçeğin en derin izlenim bırakan görünüşüydü. Ve kolhozda bütün bu sorunların çerçevesi içinde konuşmalarda bulunduk.

Yüksek örgütlü üretim

«Halkların dostluğu»na ve herhalde diğer her Sovyet kolhozuna, ekonomik, sosyal ve insancıl ilişkilerin birbirine sımsıkı örüldüğü toplumun çekirdeği gözüyle bakabiliriz. Bu, daha ziyade, karakterini yalnız bir tek boyutla değerlendirmenin mümkün olmadığı, kendi kendini yöneten bir sosyalist kolektiftir. Önce üretim açısından ve bununla bağlı olan sosyal açıdan konuya gireceğiz.

Birçok insanla konuştuysak da, bize işlerin gidişi hakkında en iyi ve en dolgun bilgi veren kolhoz başkanı İlya Abramoviç Egudin oldu. Başkan, altmışına yaklaşmış, fakat çok enerjik ve zeki bir adam. İşletme hakkında, insanlar hakkında, kolhozun geçmişi, bugünü ve geleceği hakkındaki düşünceleri, hayata yaklaşımı, bizde, deneye dayanarak hesabını inceden inceye yapan köylü tedbir

kurmanın, insanların selâmeti için çalışmanın tadını almış komünist inanmışlığının bu adamda kişileşmiş olduğu izlenimini bıraktı. Egudin yoldaş yirmi üç yıldır bu kolhozu yönetiyor. Kendisi sosyalist emek kahramanı (bu da Sovyetler Birliği'nde en iyi emekçilere verilen en yüksek unvan). Aynı zamanda Ukrayna SSC Yüksek Sovyeti milletvekili. Basında onun hakkında sık sık yazılar yayınlanıyormuş. Daha 1930 yıllarında kolhoz kuruculuğundaki büyük hizmetlerinden ötürü kendisine «Lenin» madalyası verilmiş.

Kolhozun asfalt sokaklarında epeyce dolaştık. Hem şehir tipinde, hem değişik biçimlerde büyük yapılar gördük. Kavaklardan meydana gelen ve kilometrelerce uzayan orman kuşaklarından, gayet bakımlı bağlardan ve meyva bahçelerinden geçtik. Kanal boyunca çalışarak ekinleri sula-

makta olan, dev kanatlarıyla uçağı andıran, yüz metre kadar uzun sulama makineleri dikkatimizi çekti.

— Düşünün bir, diyordu başkan, harp biter bitmez buraya döndüğüm zaman, şu gördüğünüz yerlerde yalnız iki inek otliyordu ve ortalıkta makine filân yoktu. İşe çıkanlar sadece ihtiyarlar, kadınlar ve çocuklardı. Her aileden ikişer-üçer kişi muharebe meydanlarında kalmıştı. Doğrusu ya, buralarda bir gün tekrar belimizi doğrultabileceğimizden, komünist olduğumuz halde, bazan biz de şüphe ediyorduk . . .

Daha önceleri, Oktobr Devrimi'nden önce buraları (Sinferopol'ün 70 km. kadar kuzeyi), çiftçiliğı zayıf, güneşi bol, kavruk bir bozkırdan ibaretmiş, şimdi ise her yerden hayat fışkırıyor. Hemen belirtelim ki, konuştuğumuz herkes, daima geçmişe de göz atmamızı, şimdiki durumu geçmişle kıyaslayarak değerlendirmemizi salık veriyor ve bu memlekette partinin yönetimi altında neler yapıldığını ancak o zaman iyice kavrayabileceğimizi söylüyor. Hakları var.

Bugün «Halkların dostluğu», gözlerimizle de gördüğümüz gibi, gayet iyi örgütlü bir üretim kompleksidir. Kolhozun 16 bin hektar toprağı var. Burada zahire tarımıyla, sebzeçilikle, bağcılıkla, meyvacılıkla uğrılıyor. Hayvancılık ve yem üretimi de gelişiyor. Kolhozun (meyva, sebze ve ayçiçeğı işlemeye mahsus) kendi üretim işletmeleri, soğutma tesisleri ve muazzam bir makine parkı ve büyük sulama tesisatı var. Kolhozun bankadaki parası 30 milyon rubleyi buluyor. Kolhoz arazisi içinde sekiz bin kişi yaşıyor. Bunların yarısı kolhozda çalışıyor.

Bilindiğı gibi, kolhoz, devlet işletmesi olmamakla beraber sosyalist işletmedir ve onun ekonomik gelişmesi için de memleketin bütün halk ekonomisi için geçerli olan eğilim yürürlüktedir. SBKP XXIV. Kongresi'nin belirttiğı üzere, bu eğilim, maddi üretimin, onun etkinliğinin ve toplumsal emek veriminin bundan sonra da artırılmasıdır. Parti taban örgütü de bunları başlıca ödevleri olarak benimsemektedir.

Eğer VII. (1965) ve VIII. (1970) beşyıllık dönemlerin son yıllarını kıyaslarsak, 100 hektar topraktan elde edilen ürünün 58 bin 200 rubleden 102 bin rubleye çıkmış veya % 43 oranında artmış olduğunu görürüz. Aynı zaman içinde 100 hektar topraktan sağlanan kâr 30 bin 500 rubleden 85 bin 237 rubleye çıkmış, verim ise % 96,1'den % 171,7'ye yükselmiştir. Bunlar ustalıkla çalışmanın dikkati çeken sonuçlardır. (!)

Bize, kapitalist memleketlerden gelen bazı ziyaretçilerin «sizde çalışma ritmi ağır» dediklerini anlatıyorlar. Buradaki kanıya göre emek (teknik in çoğaltılması ve örgütlenmenin geliştirilmesiyle) gittikçe daha verimli, daha

(!) 1966—70 yıllarında bütün Sov. Birliğı'nde köy ekonomisi yıllık ortalama üretim hacmi, 1961—65 yıllarındakine kıyasla % 21 oranında bir fazlalık göstermiştir.

ritmik olacak, fakat şimdiki normal entanzifliğini koruyacaktır. Öyle ki, insanlar insan kalmalı, kapitalist memleketler işletmelerinin yürüyen şeritleri boyunca çalışanlar gibi robot'a döndürülmemelidir.

Kolhozda çeşitli üretim süreçlerinin büyük ölçüde makineleştirildiğini gördük. Zahire üretimi, yoldaşların da söylediği gibi, % 99 oranında (yani tamamıyla) makineleştirilmiş. Yem üretimi, üzüm, meyva, sebze üretimi işlerinin önemli bir kısmını makineler ve aygıtlar görüyor. Hayvan fermalarında genel temizlik, sulama ve yemleme, sağım işleri de makineleştirilmiş. Artık hayvancılığın bütün dalları sanayi temeli üzerinde örgütleniyor. Ama, üzüm ve meyva toplama gibi, henüz bütün dünyada makineleştirilme çaresi bulunmamış olan süreçler de var. Tek sözle, çaresi bulunan her şey makineleştiriliyor ve makineleştirilecektir.

Aşağıdaki genel veriler, gelirlerin ve hayvancılık ürünlerinin artışına ilişkin göstergelere dayanmaktadır.

Ürün cinsleri	1965	1970
H u b u b a t		
Arazi (hek.)	6 115	4 837
Ürün (hek. başına, sentner)	17,8	35,1
Üretim toplamı (sent.)	108 589	169 570
M e y v a l a r		
Arazi (hek.)	164	656
Ürün (hek. başına, sent.)	73,1	169
Üretim toplamı (sent.)	11 996	110 874
100 hek. arazi itibarıyla üretim	1965 y.	1970 y.
Süt (sent.)	558	717
Et (sent.)	80	96
Yumurta (100 hek. hububat başına, sayı olarak)	6 246	10 360

Tarım ve hayvancılık toplam üretimine ilişkin aşağıdaki veriler, emek verimliliği artışını göstermektedir.

	1965	1970
Çalışan bir kişiye (ruble)	2 455	4 452
Bir kişi işgününe (ruble)	10	23—22

Kolhozda 300 traktör (11 yıl önce 70 kadarmış), 150 kamyon, 40 biçerdöğەر, sulama makinesi ve diğer birçok ağıt var. Köy ekonomisi işlerinde elektrik enerjisinden faydalanma ölçüsü, çalışan bir kişi başına 11,3 kvts'i buluyor (konuşma arkadaşlarımız, devrimden önce tarıma bir beygir kuvveti kadar bile elektrik enerjisi girmediyini söylüyorlar). 1970 yılında, kolhoz, 11 milyon kvts, yani 1924 yılında bütün memleket köylerinin kullandığı kadar elektrik enerjisi harcamış. Sulanan arazi muazzam bir ser-vet. 1965 yılında 449 hek. arazi sulanabiliyormuş, 1970 yılındaysa 1871 hek. arazi sulanmış . . .

Kolhoz baştanbaşa bir şantiyeyi andırıyor. Daha da milyonlarca ruble tutarında yapılar kurulacak. Örneğin, bizim ziyaretimiz sırasında, yılda 3 milyon broyler cinsi tavuk üretecek bir fermanın yapımı tamamlanmak üzereydi. Bunun ilk donatım gereçleri Alman Demokratik Cumhuriyeti'nden satın alınmış.

Kolhozda emeğin örgütlenmesi ve üretim sürecinin yönetimi, sanayiın köy ekonomisi üretimi ve köy hayatı koşulları bakımından yerine getirmekle ödevli olduğu isteklere büyük ölçüde uygun görünüyor. Bütün ana üretim birimleri (kollar) emek plânlaması yapıyor ve bunun en iyi sonuçlarını ekonomik özendirme yolundan sağlıyorlar. Altı gün, yani 48 saatlik iş haftası uygulanıyor. Çalışma kolhoz idaresinin tesbit ettiği bir düzen uyarınca başlıyor ve sona eriyor. Öğle paydosu iki saat sürüyor. Kolhozcuların en hummalı çalışmaları, ekinlerin ve fidanların, özellikle hasat ve harmanın, ürünü işleme çalışmalarının alabildiğine dikkat ve çaba gerektirdiği Mayıs-Ekim dönemine raslıyor. Çalışmalar Aralık, Ocak ve Şubat aylarında en aza iniyor ve dinlenmeler de en çok bu aylara raslıyor.

Burada ölçülü çalışma ritmi her şeyde hissediliyor. Bunda komünistlerin büyük bir hizmet payı var. Onlar, işletmede emeğin örgütlenmesine, ilerici çalışma biçimlerinin uygulanmasına ve benimsenmesine, bilinçli disiplinin yerleşmesine ve sosyalist yarışmanın gelişmesine büyük bir önem veriyorlar. Bu yarışmalarda başarı ölçüsünde fark gözetken bir mânevi ve maddi özendirme sistemi uygulanıyor. Komünistler bütün bu sorunları, toplantılarda ve parti komitesi oturumlarında, bütün kolhozcularla birlikte daima müzakere ediyorlar. Aranızda (geçmiş yılların anıları, Sovyet edebiyatından bazı eserlerin ve yazıların bitaktığı izlenimlerle), kolhozu, hâlâ, emek örgütünün bazan daha ziyade kendiliğinden-gelme bir karakter taşıdığı veya basit bir düzene sokabilmenin bile günü gününe çabalara bağlı bulunduğu bir birlik olarak düşünenler varsa, bu gibi tasarımların artık düpedüz eskimiş olduğunu söylemeye hacet yoktur.

Kolhozda gelişmekte olan süreçler, insanların çeşitli emek alanlarında istihdamı üzerinde olumlu etkiler yapıyor. Hâlen 363 kişi yönetimde ve üretken olmayan kollarda, 3308 kişi de üretimde çalışıyor. Üretimde çalışanlar arasında 350 makinist, 150 şoför, 121 inşaatçı, 370 hayvanbakıcı,

257 teknisyen, elektrikçi, kaynakçı, tornacı, tesviyeci ve ek işletmelerde çalışan otomatik âletler teknisyenleri var. Ayrıca diplomalı 77 köy ekonomisi uzmanı mevcut ve bunların 32'si yüksek öğrenimli. On yıl önce, kolhozcuların ancak % 12 kadarının teknikle dolaysız ilişkisi varken, şimdi bunların % 25'i makinist, şoför vb. Kolhoz, gençleri öğrenime göndererek, uzman kadrolarını olabildiğince artırmaya çabalamaktadır. Örneğin, hâlen yüksek okullarda ve teknikumlarda bu kolhozun 200 genci öğrenimdedir. Makinistler sendika teknik okullarında yetiştirilmekte ve öğrenimleri boyunca kendilerine kolhoz tarafından (başarı derecelerine göre) 30—40 ruble, evli olanlara 90 ruble burs verilmektedir.

Mekanizasyon, ayrı dallarda bir miktar işgücünü serbest bıraksa da, bu süreç çalışanların genel sayısının azalması sonucunu doğurmuyor. Netekim, bu kolhozda insan sayısı genellikle azalmıyor; tam tersine bu beş-yıllık plân döneminde 1000 kişilik bir artış gösteriyor. (1) Zira emeğe muhtaç üretim dalları artmakta, inşaat genişlemekte ve endüstriyel tipten işletmeler kurulmaktadır.

Şimdi de kolhozcuların gelir durumunu ve ne gibi haklara sahip olduklarını gözden geçirelim.

«Halkların dostluğu» kolhozunda emekçiler aylıkla çalışıyorlar (bu bütün Sovyetler Birliği'nde böyledir). 1970 yılında emekçilere ortalama 180 ruble aylık ödenmiştir (bu miktar genellikle SSCB işçi ve kolhozcularının ortalama aylığının üstündedir, çünkü burası bir öncü işletmedir). 1965 yılında 4 ruble ve 25 kapık olarak ödenen bir insan işgünü, 1970'te 6,23 rubleye çıkarılmıştır. (2) Her kolhozcu kişisel ihtiyacı için bir miktar sığır ve kümes hayvanı beslemek hakkına sahiptir, fakat «Halkların dostluğu» kolhozunda bu «özelcilik» kolhozcuların gelirinde büyük bir rol oynamıyor. Netekim, genellikle inek beslemiyorlar.

Bize şunları anlattılar:

— Gelişmemizden ve hâlimizden memnunuz. Kolhozcular toplumsal dâva için bütün varlıklarıyla çalışıyor, kooperatife güveniyor ve inanıyorlar. Halk diliyle söylersek, yanlış ata değil, doğru ata, kolhoza pey sürüyorlar. Kolhozda çalışmak onlara daha elverişli geliyor, ama hiçbiri özel uğraşıya son verilmesi için kampanya yürütmüyor. Çiçek, sebze ve bağcılıkla uğraşmak isteyen, sebzecilik de yapıyor, tavuk da yetiştiriyor. Bu herkesin kendi işi. Karışan yok . . . (2)

(1) Sovyetler Birliği'nin köy ekonomisinde işgücü sayısı genellikle azalıyor.

(2) Sovyetler Birliği'nde kolhozcuların toplumsal işletmeden elde ettikleri gelirler 1966 yılından 1970'e kadar % 42 oranında arttı. 1969'da memlekette bir insan işgünü için ortalama 3,62 ruble ödendi.

(3) Sovyetler Birliği'nde kolhozcular gelirlerinin ortalama olarak % 30'unu özel ek işletmeden sağlamaktadırlar.

İşletmede, her kolhozcuya, çalışmasının maddi sonuçlarına göre gelirinin bir kısmı ürün olarak verilmekte veya kendisi bunları maliyetine yakın bir fiyatla satınalmaktadır. Bu da önemli bir avantajdır, çünkü bu maliyet düşüktür ve dolayısıyla üretilen ana ihtiyaç maddelerinin fiyatları kolhoz üyeleri için yüksek değildir ve onlar artık süt, et ve benzeri gibi ihtiyaçlarını gidermede özel ek işletme ürünleriyle yetinme çabasından vazgeçmişlerdir.

Biz birçok kolhozcu evi ziyaret ettik. Kolhozcular yeni mobilyalarla döşeli güzel evlerde oturuyorlar. Varlıklı yaşamta daha ilk bakışta belli oluyor. Hepsi de hayatlarından memnun. «Halkların dostluğu» köyünün yalnız mağazaları geçen yıl kolhozculara 3 milyon ruble tutarında mal satmışlar. Bunların içinde 10 otomobil, 42 motosiklet, 400 buzdolabı, 277 televizyon, 350 kadar da çamaşır makinesi var. Ama kolhozcular bölge ve yöre merkezleri mağazalarından da alışveriş yapıyorlar. Hâlen kolhozcular arasında 37 kişinin kendi otomobili, 548 kişinin motosikleti var. Hemen hemen her evde televizyon, radyo, buzdolabı, çamaşır makinesi bulunuyor. Her iki veya üç aileden biri kişisel kitaplığa sahip. Gazete ve dergilere abone olanlar sayısız. Kitapçı dükkânı önünde kuyruk eksik olmuyor. Biriktirme kasasında herkesin kendine göre dolgun bir hesabı var. Şimdiden biliniyor ki, yaklaşık olarak 800 kişi otomobil almaya artık hazır durumdalar. Yeter ki satışa çıkıversin.

«Halkların dostluğu» şehir tipi bir konumyeri kuruyor. Yapıların bir kısmı (üçer-dörder katlı) artık hazır. Bunlar şehirdekilerden hiç de geri kalmayan, aydınlık, havadar, sıcak ve soğuk suyu, gazı, kaloriferi, telefonu içinde güzel evler. Plân gereğince bu konumyerinin 1100 daireli olması öngörülüyor. Burada kurulan evlerin ve kurulmakta olan yönetim yapılarıyla kültür kurumlarının toplam değeri 30 milyon ruble olarak hesaplanıyor.

Yeni evlere artık 420 kolhozcu ailesi yerleşmiş bulunuyor. Bazı aileleri ziyaret ettik. Bunlar çeşitli meslekten insanlar. Kimileri uzman. Şehirden gelmişler. Ve diyebiliriz ki, buranın yaşam koşullarını başlangıçta yadırgamışlar. Çoğu köyden yetişmiş olsalar da, yaşam tarzları artık kesinlikle değişmiş. Bunlar, geleneksel çizgileriyle mülk belledikleri bir toprak parçasında didinen ve örneğin öz malı ineğinden kopamayan o eski köylülere hiç de benzemiyorlar. Yıllar, olaylar, devirler yapacağını yapıyor.

Kolhozcuların refahını daha tam belirtebilmek için, Sovyet yurttaşlarının toplumsal fonlardan aldıklarının birçoğunu da gözönünde bulundurmamız gerekir. Bu cümleden olarak, parasız öğrenim ve tedaviyi, gayet elverişli mesleki öğrenimi, emekli aylıklarını, çocuk yuvalarında ve bahçelerinde bakımı ve hiç denebilecek bir ücret karşılığında sayfiyelerde ve istirahat evlerinde dinlenme olanaklarını sayabiliriz. Örneğin, 600 çocuğun öğrenim yurdunda olduğunu, yani masrafları hemen hemen tümüyle kolhoza

ait olmak üzere daimi surette burada barınıp okumakta olduklarını gördük. Başkan, parti komitesi sekreteri ve kolhozcular, bunu mükemmel bir eğitim biçimi saydıklarını söylediler. Geleceği olan bir uygulama bu. Hem çocuklar, hem de ana-babaları için elverişli.

Kolhozcuların kültür-yaşam koşullarını daha iyi belirtebilmek üzere, burada sadece bazı rakamları ve verileri saymakla yetineceğiz. «Halkların dostluğu» kolhozu köyünde 1800 öğrencinin devam ettiği 9 okul, 4000 kişilik 8 kulüp, 7 kütüphane, 9 mağaza, 6 yemekhane, 2 hastane ve 8 sağlık merkezi, 645 çocuğu barındıran 9 çocuk yuvası ve bahçesi, 33 km. su borusu, 60 km. asfalt yol ve yayakaldırım var.

Şunu da belirtelim ki, doktorlara, öğretmenlere ve kültür-eğitim kurumları personeline devlet maaş vermekte; okul, hastane ve kütüphanelerin bakım masraflarını da devlet yüklenmektedir.

Kolhozda çeşitli politik ve kültürel-eğitsel çalışmalara, mesleki ve bilimsel bilgileri geniş ölçüde yayma çabalarına hep parti örgütü önayak olmaktadır. Bu konuda da birkaç rakam ve kanıtla yetineceğiz: Geçen beşyıllık plân döneminde kolhoz yöresinden her kişi 20 defa kulübe gitmiş. 28 amatör sanatçı derneğinin çalışmalarına 600 kişi, yani her on yetişkin kolhozci birer kişi devam etmiş. Kolhozcular, Kırım bölgesinde yapılan gezilere, kahraman şehir Sevastopol'u ziyaretlere her zaman katılmışlar, Sinferopol ve diğer şehirlerin tiyatrolarının temsillerine gitmişler. Bütün masraflarını kolhozun çektiği bu gezilere yalnız geçen yıl 3000 kişi katılmış. «Halkların dostluğu» kolhozu emekçilerinin bu çok canlı kültürel hayatı da, vaktiyle Marksizm klâsiklerinin sözünü ettikleri «köy hayatının budalalaştırıcılığı»ndan eser bile kalmadığını doğrulamaktadır.

Kolhozun eylemine ve kolhozcuların hayatına nüfuz ettikçe, birçok ilerici ekonomik ve sosyal eğilimlerin de farkına varılabiliyor. Fakat özellikle göze çarpan bir şey var. Biliyoruz ki, SBKP, şehirle köyün birbirine yaklaştırılması ve aralarındaki belirli ayrımların giderilmesi ödevini ortaya koymuştur. Biz «Halkların dostluğu» kolhozundaki gidişe bakarak, bu sürecin bütün tahminlerin üstünde bir canlılıkla geliştiğine tanık olduk. Artık köyün kendisi de, yeni güçlerin olduğu bu ortam da, kendi ihtiyaçları ve koşulları oranında yeni endüstriyel şehir kültürünü aktif olarak benimsemektedir. Bizce bu, SBKP'nin, Sovyet devletinin büyük bir sosyal başarısıdır.

Kolhoz demokrasisi, devlet ve komünistler

Bizi «Halkların dostluğu» kolhozunda da ilgilendiren, her şeyden önce, kooperatifin sıradan üyelerinin kendi yöneticilerini seçmeye, üretim plânlarının hazırlanmasına ve gelir dağılımı tesbitine katılma olanağı ve bunun reel içeriği sorunuydu.

Kolhoz demokrasisinin işleyiş sistemini bize genel çizgileriyle anlattıverdiler. Bu kooperatifte üye sayısı üç bini aştığı ve bunların hepsini bir

yere toplamak zor olduğu için, yüksek düzenleme organı, kolhozcuların seçtiği vekiller toplantısıdır. «Halkların dostluğu»nda 600 kolhozcu vekili var. Bunlar üç ayda bir toplanıyorlar. Yönetim başkanı üç yıl için seçiliyor ve vekiller toplantısına hesap veriyor. Kolhozda, bütün çalışmaları kolhozcuların seçtiği sovyetler tarafından yönetilen 8 üretim kolu var. Parti örgütü politik işlerle uğraşüyor ve kooperatifin hayatını bütün yanlarıyla etkiliyor. Parti örgütü temsilcileri, köy yöre bölge ve cumhuriyet emekçi halk vekilleri sovyetlerine seçiliyor ve kolhozların yöre ve bölge sovyetleri çalışmalarına da katılıyorlar. «Halkların dostluğu» kolhozunun başkanı, kolhozların Birlik Sovyeti üyesidir. (Sovyet Kolhozcuları 1969 yılı Kongresi'nin kararıyla kurulmuş olan bu organlar, kolhozların eylemine ilişkin en önemli sorunların elbirliğiyle görüşülmesini ve işlerin en iyi yürütülmesini amaçlayan tavsiyelerin hazırlanması bakımından, kolhoz demokrasisinin daha da geliştirilmiş biçimidirler.)

Burjuva propagandası, Sovyetler Birliği'nde demokrasi olmadığı yolundaki iddialarında, daha çok, burada muhalefet eylemi olmadığı ve bundan ötürü de güya toplumda «gerilimler»in belirişini duyuracak makam da bulunmadığı görüşüne dayanıyorlar. Ve bu propaganda, Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan — bazan ciddi ve zincirleme — problemlerin, işletme birimleri, toplum, devlet ve parti örgütleri arasında iyice ayarlanmış karşılıklı ilişkilerin yardımıyla ve eylem temeli üzerinde çözüldüğü gerçeğini de kasten sükûtle geçiştiriyor. Yaşamda demokratik örgütlenmenin şu veya bu normlarına ilişkin sorularımıza verilen cevaplarda bazan şöyle bir belirli hayret payı da seziliyordu: Demokrasiyi değerlendirmede biçimsel davranmak ve onu genellikle hayatın özlüğünden tecrit ederek ele almak olur iş midir? Daha az önemli olmayan asıl sorun, insanın nasıl bir işe sahip olduğu, ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, yarınından ne derece emin olduğu, toplumdaki yeri ve toplum içinde ne rol oynadığı, çevresinde ne gibi insanların bulunduğudur. Konuştuğumuz işçiler, kolhozcular, bilginler, parti adamları ensonu derin bir inançla şunu belirtiyorlardı: Sovyet düzeni, demokrasisinin biçimsel normlarına da hayat plânında anlam kazandırmakta ve sorunların «biçimselliğe düşmeden» çözümlesine elverişli ortamı yaratmaktadır.

Kolhoz Parti Komitesi yönetici üyeleri ve uzmanlarla yaptığımız konuşmada İ. A. Egudin yoldaş da söz aldı. Ve bize kolhozdaki durum ve ilişkiler hakkında özetle şunları söyledi:

— Bizim en yüksek organımız halk vekilleri toplantısıdır. Bu organ lüzumsuz alkışlardan arınmış eylem toplantıları yapar. Biz halka her şeyi olduğu gibi anlatırız. Zira biz burada bir büyük ailenin temsilcilerinden başka bir şey değiliz. Dansa herkes gitmez, ama böyle toplantıya her görevli mutlaka gelir. Biz, halk vekilleri önünde, bir önceki toplantıda

alınan kararlar gereğince ne yapıldığının ve ne yapılamadığının hesabını veririz. Yönetim kurulu üyeleri sıfatıyla, gördüğümüz kusurları ortaya koyar, toplumsal emeğe ve mülke iyi davranmayan kolhozcuları eleştiririz. Yetersizlik ve hatalardan ötürü bizi de eleştirirler. İşte şurada herkesin içinde söylüyorum: Biz, artık, kolhozumuzda gerçeği apaçık söyleyen, bizi yüzümüze karşı eleştirenlerden «öç alma duygusu»ndan kendimizi kurtardık. Övünmek gibi olmasın ama, şunu da söyleyeceğim: Bizim üretim kollarını yöneten bütün kıdemli uzmanlar bu görevlerinde 10—15—20 yıldır çalışıyorlar. Bunlar hep yetersizliklere göz yummayan titiz adamlardır. Boyuna eleştirirler. Beni onbirinci defadır başkan seçiyorlar. Ama seçim arifesinde ben bütün gece uyuyamıyorum. Heyecandan tabii. Evet, ortak çıkarlarımız için çalışıp çabalıyoruz elimizden geldiği kadar. Ne var ki, güneş değilim ben ensonu, herkesi aynı derecede ısıtıp ısıtamadığım olur. Âlem senin çalışmana senin düşündüğünden başka türlü değer biçebilir. Bir de yitirdin mi kendini denetleme duygusunu, bakarsın, seni artık seçmeyiverirler. Demem o ki, bizde hiçbir yönetici, kolhozcuyla aldatma hakkına sahip değildir. Söz verdin, yerine getir, derler adama. Her şeyin kararlaştırıldığı toplantıdan sonra, çalışma yılının içinde gündeliği azaltmaya, üretim normlarını değiştirmeye, kolhozda hakettiğinden bir ruble fazla almaya kim senin hakkı yoktur. Yöneticilerin aileleri de herkes gibi çalışmalara katılmakla yükümlüdürler. Onların çocukları da herkesin çocukları gibi işlem görür. Bu gibi şeyler önemsiz değildir. Bizi kalkıp da hiç kimse «Siz herkes gibi değil, bambaşka yaşıyorsunuz!» diye yeremez. İnsanlarımız bize inanıyor ve güveniyorlar. Biz de onlarla açık konuşmak, kendilerinden gereken çabayı istemek, onları her hangi bir aksiyona çağırmak mânevi hakkına sahip bulunuyoruz.

«Halkların dostluğu» kolhozunun hukuki yetki bakımından bağlı bulunduğu Petrovo Köy Sovyeti Yürütüm Komitesi Başkanı Boris Yosipoviç Burin (bu göreve seçilmeden önce traktörist olarak çalışmış) ve diğer yoldaşlar, bu sovyetin ve 94 halk vekilinin eylemleri hakkında çok şeyler anlattılar. Sovyetin yürütüm komitesi, doğal olarak, Sovyet egemenliğinin bütün kanunlarına, kolhoz tüzüğüne uygun hareket edilmesini gözetmekte, her yurttaşın haklarını savunmaktadır. Sovyet ve onun halk vekilleri, bütün çabalarını, her şeyden önce, kolhozda üretimin artırılması ve ahalie kültürel-eğitsel hizmetlerin daha da iyileştirilmesi üzerinde yoğunlaştırıyor, buna ellerinden geldiği kadar yardım ediyorlar. Bu hususta bize şu rakamları verdiler: Köy Sovyeti Yürütme Komitesi 1970 yılında 24 oturum yapmış. Bu oturumlarda, üretimin geliştirilmesine, bütçe-finance işlerine, plânlamaya, ticarete vb. ilişkin 105 sorun görüşülmüş. Parti komitesi, kolhoz yönetimi ve köy sovyeti yürütüm komitesi, çoklukla plânlarını ahenkleştiriyor, önemli bir problemin çözümü söz konusu oldukça çabalarını birleştiriyorlar.

Kolhozdaki hayatın genel atmosferini karakterize ederken, kendi tarafı-

mızdan biz de şunu belirtmek istiyoruz: Bu kolhozun «Halkların dostluğu» adını taşıması boşuna değil. Kolhozun üyeleri, Ruslar, Ukraynalılar, Beloruslar, Estonyalılar, Moldavyalılar, Mari'ler, Yahudiler, Başkirler, Tatarlar, Bulgarlar, Mordov'lar, Ermeniler, Almanlar vb. olmak üzere, tam 17 ulustan oluşuyor. Buraya yakın geçmişte gelip yerleşmiş birçok kolhozcuyla da görüştük (Bilindiği gibi, Kırım'ın bambaşka bir havası var ve buraya daha çok solunum yollarından hasta olanlar geliyor.) Hepsisi de bu kolektifte kendilerini gayet iyi hissettiklerini, hiçbir ayırımın söz konusu olmadığını söylediler.

Bununla ilgili olarak şimdi söyleyeceklerimiz, belki de sözü geçecek kişi bakımından pek de yerinde sayılmıyabilir. Ama siyonist propaganda o kadar kafa şişiriyor ki, burada şu gerçeği de dâva adına belirtmek kaçınılmaz oluyor: Bu muazzam ve ilginç kolhozun başkanı I. A. Egudin Yahudi ulusundandır. Bunu söylemenin münasebetsiz alabileceğine yukarıda boş yere işaret etmiş değiliz. Çünkü herkesin hizmetinin her şeyden önce verdiği emekle ölçüldüğü böyle bir enternasyonal kolektifte ulus ayırımı yapmak, bu kolektifin ruhuna aykırı düşer. Kaldı ki, böyle şeylerden söz etmek Sovyet insanların hoşuna da gitmez. SSCB'nde Yahudi ulusundan olanlar da, diğer herkesin sahip olduğu haklardan ve imtiyazlardan yararlanırlar. Burada onları da, herkes gibi, hizmet ve kabiliyetlerine bakarak değerlendiriyorlar. Yahudiler arasında, Bakanlar Kurul Başkanı Yardımcılığı ve bakanlık görevlerinde bulunanları, generalleri, akademisyenleri, SSCB halk sanatçıları, tek sözle birçok ünlü toplum ve devlet adamını, bilim teknik, sanat ve kültür temsilcilerini örnek gösterebiliriz, Velhâsıl, gerçeğe sadakat duygusunu yitirmemiş olan herkes bunları bilir.

İlgilendiğimiz diğer sorunlar, devletle kolhoz arasında karşılıklı ilişkilere ilişkindi. Kapitalist memleketlerde birçokları, sosyalizmde devletle insanın, devletle kolektifin birbirlerine ters düştüklerini, taban tabana zıt olduklarını, birincisinin ötekini mutlaka «bastırmak» istediğini, ikincisinin de buna karşılık birinciden sakındığını ve ondan bir şeyler gizlemeye çalıştığını düşünürler.

Biz kolhozda hiç de böyle bir şey sezmedik. Konuşmalarımız da «devlet» sözü geçerken hiç kimsenin belinlediğini veya geçerli deyimiyle «cebine davrandığını» görmedik.

Burjuva basını, kolхозlarda üretim plânlaması üzerinde devletin etki yaptığı gerçeğini ele alarak, bunun güya demokrasi ve erkinlik noksanını gösterdiğini iddia etmektedir. Bir kere, sosyalizmde ekonomi plânla yürütülür ve dolayısıyla onun hiçbir halkası — kolхозlar da dahil — genel plânlanmanın dışında kalamaz. Ve daha önemlisi, plân uygulaması bütün toplumun, her emek kolektifinin ve her emekçinin çıkarına uygun akıllı bir ekonomik eylem aracıdır.

Gelelim yine «Halkların dostluğu»na. Kolhoz, beş yıl süreyle başlıca ürünlerin (örneğin zahire, et, süt, meyva, üzüm) üretimini öngören kesinleşmiş bir plân almaktadır. Bunun üstünde neyi ve ne miktarda üreteceğini kararlaştırmak ve uygulamak kolhozun hakkıdır. İşte bu sorunlar bütün kolhozcularla birlikte görüşülür. Devlete ürün teslimatı plânları ağır değildir. Kolhozun plân-üstü olarak verebildiği ürünlere daha yüksek fiyat ödendiğinden, pratikte gayet elverişli bir durum doğuyor. Genellikle plân-üstü ürünler pazara sürülmüyor (buna imkân da olduğu halde), devlete satılıyor ve çoklukla bu plân — üstü miktar plânın kendisini geçiyor. İşte birkaç rakam:

Ürün cinsleri	1970 plânını gerçekleştirme yüzdesi
Zahire	127
Üzüm	130
Sebze	153
Meyvalar	589

Kolhozun operatif eylemine bölge veya yöre örgütlerinin karışıp karışmadığını yöneticilere sorduk. Şöyle cevap verdiler:

— Şimdi koyhoların ne ekip biçeceklerine, ne zaman sürüme çıkacaklarına, mahsülü ne zaman kaldıracaklarına, plânlarını nasıl yerine getireceklerine kimse karışmıyor . . . Ve genellikle şöyle bir sevindirici durum göze çarpıyor: Yörenin ve bölgelerin yönetim katlarında, ödevlerini gayet iyi kavrayan, kabiliyetli, akıllı ve derin bilgili kimseler yer alıyorlar.

Devletle kolhozun karşılıklı çıkarlarını bağdaştırma sürecinin, kendi gözlerimizle tanık olduğumuz somut biçimi bizde derin izlenimler bıraktı. Sadece bir örnek: Kolhoz kesiminden sulama kanalları geçiyor. Bu başlıbaşına bir servet kolhoz için, üretimi artırmanın en etkin kaynağı. Kuzey Kırım Kanalı'nı açan devlet, bu kesime raslayan kanal tesislerini hemen hemen 1 milyon ruble karşılığında kolhoza devrediyor. Evet, «Halkların dostluğu» üretim gerekleri için ensonu 1 milyon ruble ayırabilir, ama kendi başına Kuzey Kırım Kanalını yapamaz.

Öte yandan, «Halkların dostluğu», yukarıda da andığımız gibi, kendi gücüyle bir öğrenci yurdu (600 kişilik) kuruyor, okullar, hastaneler, kütüphaneler inşa ediyor, bunların işletilmesi ve bakımını devlete devredecektir. İlk bakışta bu kuruculuk aynı zamanda devletin işidir. Fakat kolhozun muhtaç olduğu bu yapıları devlet, ancak başka yerlerdeki daha âcil ihtiyaçları giderdikten sonra kurabilir. «Halkların dostluğu» kolhozu da mademki bir an önce iyi ve modern okullar ve hastaneler inşa edebilecek durumdadır, öyleyse devleti beklemez ve bu olanağı gerçekleştirir.

Biz yine sorduk:

— Bu suretle kolhozcinun vergi yükü ağırlaşmıyor mu?

— Belki bir kapitalist memleket köylüsü bunu endişeyle karşılar ve kendisinin «kanunsuz» olarak masrafa sokulduğunu düşünür, dediler. Fakat bizim kolhozcumuz başka türlü düşünüyor. Şimdi kendisi ve ailesi maddi bakımdan kötü durumda değildir. Bundan ötürü, burada hayatı genellikle iyileştirmek için yapmaya çalıştıklarımızı ve bundaki kendi payını, devlete ödenen vergiyle bir tutmaz. Burada kurulan hastaneyse, sağlığının artık daha iyi koşullar içinde korunacağını; kurulan okulsu, çocuk bahçesiye, çocuklarının daha iyi eğitileceğini; kurulan kulüpse, gidip orada en kültürel biçimde dinlenebileceğini; asfalt yollar mı açılıyor, öyleyse artık ayağının çamurdan kurtulacağını köylü de pekâlâ biliyor. Bunlar başkaları için değil, kendimiz için yapılıyor. Bu devlet de işçi-köylü devleti, bizim. Bir de şaşmaz gerçek var: Devlet daha iyise, biz de daha iyiyiz. Son yıllarda bu artık elle tutulurcasına görülüyor. Şimdi köylerimizi 15 yıl önceki durumlarıyla kıyaslarsak, fark çok büyük. Artık insanlarımızı da tanımak zor. Şehirliden hiç de farkları kalmayıp gider. Hattâ isterseniz dış görünüşü alalım: Böyle miydi köylü kadınıymız vaktiyle, böyle beş çift pabucu, sekiz-on entarisi var mıydı, sabah, öğleyin ve akşam üst-baş değiştirir miydi? . . .

Sözün kısası, kolhoz köyü insanlarının ne tutumlarında, ne psikolojilerinde devletten yabancılaşmanın zerresini göremezsiniz. Tam tersine, şu biricik sonuca varırsınız: Devletle kolhozun çıkarları ortaktır. Aralarında basit hesapçılık, yani kimin kime daha çok verdiği veya kimin kimden daha çok aldığı endişesi yoktur, ancak üretimi daha da artırmaya, insanların hayatını daha da iyileştirmeye yönelik bir ortak dâva vardır.

Bir de şunu sorduk:

— Devlet kolhozun üretimine ve hayatına etki yaptığına göre, kolhoz da aksi yönde bir etki yapabiliyor mu?

I. A. Egudin şöyle cevap verdi:

— Kendimizle ilgili şu veya bu kararda bizim hiçbir etkimiz bulunmadığını sanmak saçmadır. Size, kolhozların Birlik Sovyeti üyesi olarak bildiğim bir şeyi söyleyeyim. Bir kere, geçenlerde Kolhozcular Kongresince onaylanan kooperatifteki hayatımızı düzenleyen, «Kolhoz Örneği Tüzüğü» tarafından hazırlanmış ve kolhozların temsilcileri tarafından kabul edilmiştir. İkincisi, hükümet, bizimle ilgili şu veya bu önemli kararı daima bize danışarak alır. Örneğin, daha geçenlerde, bazı kolhozların sovhoza çevrilmesi hususunda devlet örgütlerinin yaptıkları tavsiyeleri kolhozların Birlik Sovyeti kabul etmedi. Ve sonucun belirlenmesinde bizim fikrimiz ağır bastı . . . Prensip itibarıyla bilin ki, bizde, ciddi sorunlarda, öyle akşamdan aklına bir şey gelip de sabahleyin kararnameyi çıkarırmak biçim-

minde hareket edilmez. Bu gibi şeylerin ilkönce halka bildirilmesi, aydınlatılması, yoğrulması esastır. Şunu da söyleyeyim ki, son yıllarda partimizin Politbüro üyelerinden birkaçı kolhozumuza geldiler. Onlar yalnız işletmemizi gezmek ve hayatımız hakkında bilgi edinmekle kalmadılar; Sovyet köyünün gelişmesiyle ilgili ana sorunları, çözüm bekliyen problemleri de görüştüler.

Kooperatifin yönetmenleriyle, uzmanlarla, kolhozcularla yaptığımız konuşmalara dayanarak, hâlen kolhozun nelere ihtiyacı olduğunu da tesbit etmeye çalıştık. Problemlerin önem sırasına pek dikkat etmeden yaptığımız özet, şöyle bir ihtiyaçlar listesi meydana getirdi:

- Daha çok ve daha iyi teknik;
- beş kat daha fazla suni gübre;
- bilimin, haşeratla mücadele ve seleksiyon çalışmalarıyla ilgili sorunları, sağlığa zararlı kimyasal maddeler kullanımında normal ölçüleri aşmamak üzere, daha iyi çözmesi;
- su ve elektrik enerjisi kaynaklarının artırılması;
- kolhozu, sebze ve meyva ürünü fazlasını satmak üzere bütün memlekette müşteri aramaktan kurtarmak maksadiyle, bölge merkezinde köy ekonomisi ürünleri kabulünün ve işlenmesinin örgütlenmesi;
- köy okullarında öğrenim düzeyinin şehirdekilerin düzeyine çıkarılması, çocukları okullara götürüp getirecek taşıt araçları sağlanması;
- bölge merkezlerinde güçlü tiyatro gruplarına sahip kültür sarayları kurulması; mağazalarda daha çok mal, özellikle sürekli kullanım malları bulundurulması.

SBKP XXIV. Kongresi'nin dokümanları, özellikle Dokuzuncu Beşyılık Plân Direktifleri dikkatle incelenirse, bu problemlerin çoğunu partinin en önemli sorunlar arasında saydığı görülür. Aynı dokümanlarda, bu problemlerin, hemen ve her yerde birden olmasa da, aşama aşama çözümü de öngörülmektedir. (1) Ve böylece, kongrede alınan kararların,

(1) Kongreden hemen sonra, SBKP MK'nde ve SSCB Bakanlar Kurulu'nda, bu yöndeki işleri iyileştirme tedbirlerini, somut olarak makinist kadroların çalışma koşullarını ve sosyal durumlarını iyileştirmeyi; sanayi temeli üzerinde hayvancılık ürünleri, yumurta ve kümes hayvanı üretimini geliştirmeyi; sulama işlerini daha da genişletmeyi, bu yıl rekoltesinin ve köy ekonomisi ürünlerinin başarıyla toplanmasını; köy ekonomisi kuruluşları projelerinin ve yapı işlerinin iyileştirilmesini ve köy yapı örgütlerinde üretim temelinin sağlamlaştırılmasını öngören kararlar alındı. Bu yılın 1 Temmuzundan itibaren, kolhozcuların emekli aylıklarının asgarî hadleri yükseltildi ve kolhozcu emekli aylıklarının tesbitinde de işçiler ve memurlar için öngörülen usul uygulanmaya başlandı.

hayat tarafından, Sovyet toplumunun gelişmesiyle dile getirilen ihtiyaçları yansıttığı bir kere daha anlaşılmaktadır.

Kolhoz kollektifinin canı parti örgütüdür. Aleksandır Mihayloviç Kaliniçenko, parti örgütünün kapsadığı 200 kadar kolhoz komünistinin (70'i makinist, 26'sı hayvanbakıcı, 22'si kır emekçisi, kalanı da idare ve kültür işçisi) nitelikleri ve eylemleri hakkında bize geniş bilgi verdi. Parti örgütünün hemen hemen yarısı, Büyük Anayurt Harbi yıllarında partiye girmişler. Parti üyeleri, üretim işini, çok defa yalnız kendi çalışma kesimleri çerçevesinde değil, bütün kolhoz ölçüsünde ve gayet iyi biliyorlar. Kaliniçenko yoldaşa gelince, onun da bütün üretim sorunlarına en az kolhoz başkanı kadar vâkıf olduğunu gördük.

Parti örgütü, işletmenin çalışmalarını her bakımdan denetliyor. Bu denetim, pratikte, kooperatifin çalışmasını, ana üretimsel ve sosyal süreçleri iyi kavrama, yetersizlikleri vaktinde görme ve giderme çabası anlamına geliyor. Fakat başlıca ödev, kollektifin önündeki en önemli sorunların çözümü için bütün kolhozcuları örgütlemek ve seferber etmekte toplanıyor. İşte bu hallerde komünistler en önde yürüyor, nerede en çok güçlük varsa orada ileri atılıyorlar. Öyle ki, Sovyetler Birliği'nde parti taban örgütünün denetimi sözkonusu olurken, biz bunun her şeyden önce, bu örgütün alabildiğine çalışması, girişim ve örgütleme eylemi göstermesi demek olduğunu söyleyebiliriz.

Tek sözle, kolhozda parti yönetimi, politik yönetim kadrosu, ekonomik sorunlar üzerinde büyük bir bilgi ve yetenek sahibidir. Sosyalizm koşullarında bunun başka türlü de olamaz. Biliyoruz ki, Sovyet komünistlerini çokluk «ampirizm»le suçluyorlar (örneğin zamanımızdaki sağcı revizyonistlerden bu gibi sesler yükseliyor), onları sadece «işletme ekonomisi»yle uğraşmak ve «politika»ya önem vermemekle suçluyorlar (onlar «politika» kavramını çokçası bir muhalefet eylemi, şu veya bu sorunda devlete karşıkoyma anlamında kullanıyorlar). Biz böyle suçlamaların hayatın gerçeklerine çarptıkça tuzla buz olduğuna bir kere daha inanmış bulunuyoruz. Komünistlere, her yerde olduğu gibi, «Halkların dostluğu» kolhozunda da politikayla daima uğraşmak düşüyor. Bu ihtiyaç, çoklukla her hangi bir arzuya bağlı olmadan, kendiliğinden beliriyor. Buna bazı örnekler de verebiliriz.

Bu köyün hayatını giderek daha yakından görüp öğrendikçe, kafamızda durmadan şu sorunun cevabını arıyorduk: Buranın komünistleri, bir yandan kolhozun çıkarlarıyla, onun süratli gelişmesiyle, yani bir bakıma yalnız bir kollektifin çıkarlarıyla ilgilenmekle yükümlü olduklarına göre, acaba parti ve devlet genel çıkarlarını nasıl savunuyorlar? Bu çıkarların, artık sözünü ettiğimiz gibi, genellikle bağdaşabilmesi için, çoğu defa ne kolhoza, ne de devlete zarar vermeyecek somut çözümlerin bulunması gerekiyor.

— Hakkınız var, dediler bize. Bu basit bir sorun değildir. Biz, komünistler olarak, kolhozcuların çıkarlarını gözetmezsek, ödevimizi başarmamış oluruz. Bazan daha çok kazanma olanağı da geçiyor elimize. Örneğin, siz de biliyorsunuz, şimdi broyler tavukları üreteceğimiz yeni bir ferma kurmaktayız. Biz Kırım'da her broyler'den bir ruble kâr elde edebiliriz. Peki, ille de birer ruble kazanmakta direnecek miyiz? Hayır! Biz bunların tanesini sadece 50 kapık kârla satacağız. Öyle ki, aynı zamanda hem kâr gözetmeyi, hem de ihtiyaç sahiplerine uygun fiyat teklif etmeyi düşünerek, üretimi genişletmeye, emek verimini artırmaya başlayacağız. Düşünün, et, işçiler ve bütün emekçiler için birincil önemde bir gıda maddesidir. Biz komünistler, bu böyledir diye, kümes hayvanı üretimini kâr kapısı belliyemeyiz. Ama buna karşılık, örneğin konjonktürden de yararlanarak, üzümünden ve şarap üretiminden, yani birincil önemde saymadığımız ürünlerden daha çok kazanç sağlamayı gözeteceğiz. Anlıyorsunuz ya, biz komünistler olarak her türlü ihtikârın karşısındayız. Bunun yalnız bizim kararımız olduğunu, kolhozçunun nereden ve nasıl kazanıldığına bakmaksızın sadece eline daha çok para geçmesine baktığını sanmayınız. Kolhozcu sosyalist toplumun insanıdır . . .

Bir örnek daha: artık yukarıda da belirttiğimiz gibi, «Halkların dostluğu» kolhozunda aylık ortalama gelir epeyce yüksektir ve yıldan yıla da artmaktadır. Belirli koşullarda bu gelir çok daha fazla da artırılabilir. Ama biz bu yolu tutmuyoruz. Neden?

Soruya şöyle cevap verdiler:

— Biz havada, boşlukta yaşamıyoruz. Biz komünistler, başka kolhozlarda birçok kolhozçunun daha az kazanmakta olduklarını unutamayız. Hem onların herhalde bizden daha kötü çalıştıkları da söylenemez. Diyelim ki, bizde daha elverişli koşullar yaratılmış ve biz daha ileri gitmişizdir. Gerçi bu durumda hiç kimse yapmacık çabalarla eşitleme yanlısı değildir, ama emeğin ödenmesinde olağanüstü büyük bir fark olması da hoşgörülemez. Kaldı ki, biz konut yapımı için, hastaneler, okullar, yollar yapımı için, yani her şeyden önce kolhozcularımızın, yalnız onların da değil, bütün toplumun yararlandıkları kazanımlar için büyük harcamalar yapıyoruz. Ve bu girişimlere tek tek değil, bütün kolhozcular tarafından karar veriliyor . . .

Burada yalnız birkaç örneğe yer verebildik. Kolhoz komünistlerinin eylemini bütün özlüğüyle göstermeye bu örneklerin ne derece yeterli olacağını bilemiyoruz. Fakat biz, fedakârca çalışan bu insanların, köyün gelişmesine ilişkin karmaşık problemleri en derin anlamıyla partilice çözdüklerine bütün varlığımızla inanıyoruz. Bunlar yüksek komünist moraline sahip insanlardır.

Bir diyeceğimiz daha var. Biz, üretim, emek örgütü ve gelir düzeyi bakımından en önde gelen ve genel gelişmesiyle Sovyetler Birliği'nin diğer birçok kolhozundan çok daha ileri gitmiş bir kolhozu gördük. Bu işletmede, memleketin başka yerlerinde gündem konusu olmaya devam eden birtakım problem ve güçlükler artık raslanmıyor. Fakat biz, Kırım'ın bu kolhozunda, bugün Sovyet köy ekonomisi için karakteristik olan genel eğilimleri, bu ekonominin sağlamlaşma ve yeni bir aşamaya çıkma sürecini daha elle tutulur ve gözle görülür biçimde izliyebildik.

Nihayet «Halkların dostluğu» kolhozundan, mücadelemizin ülküsünü, sosyalizmi mükemmel biçimde temsil eden harikulâde bir köy, kolektifi görmüş olmanın verdiği sevinç duygularıyla ayrıldık.

İb Nörlünd

Ervin Tsuker-Şiling

İlya Şedavi

İşçi kollektifinin otoritesi

«Emekçi kollektifleri doğrudan ve seçtikleri organlar vasıtasıyla işletmelerin yönetimine katılırlar.»

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti
Anayası, madde 24.

Sosyalist ülkelerde emekçilerin devlet ve toplum işlerinin yönetimine katılmaları alanında çok yanlı bir tecrübe edinilmiştir. Emekçilerin gerek bütün toplum ölçüsünde, gerekse doğrudan üretim kesimlerinde ekonomi yönetimine celbedilmelerinde çeşitli uygulama biçimleri bulunmuştur. Dergimizin 1971 — Temmuz sayısında, ADC'nde işçilerin işletme yönetimine nasıl katıldıklarını konu edinen bir yazı yayınlanmıştı. Aşağıdaki yazıda da, Bulgar emekçilerinin işletme yönetimine nasıl katıldıkları anlatılmaktadır.

Bulgaristanı ziyaret eden herkes, bu memleket ekonomisinin ne büyük bir hızla geliştiğine kendi gözlemleriyle tanık olur. Memleket boydan boya gezildiği zaman, her yerde yeni yapıların yükselmekte olduğu görülür. Yükselmekte olan fabrika ve konut binalarıyla ve yeni şoseler ağıyla Bulgaristan baştanbaşa bir kuruculuk alanıdır. Bir yandan çalışmakta olan işletmeler yenilenmekte, yeni tür ürünler üretimine geçilmekte, tarımsal-endüstriyel kompleksler meydana getirilmektedir.

Yirmibeş yıl öncesine kadar sözü edilebilecek bir sanayi temeline sahip olmayan bir memlekette, ekonominin en modern bilimsel-tekniksel temel üzerinde geliştirilmesi elbette kolay iş değildir. Bulgaristan'ın bu sorunu başarıyla çözmesinin bellibaşlı nedenleri şunlardır: Sosyalist düzenin üstünlükleri, partinin ve devletin izledikleri politikanın doğruluğu, üretimi yönetmeye emekçilerin aktif olarak katılmaları ve sosyalist ülkelerin kardeşçe desteklemeleri.

Herkesin kanısı değerli

Bilimsel-teknik devrim koşullarında emekçilerin üretimin yönetimine katılmaları ne derecede etkin olabilir? Bilindiği gibi, kapitalist memleketlerin birçok sosyologları ve hattâ aralarında ilerici eğilimli olanlar bile, bu konuda karamsar sonuçlara varıyorlar. Böyleleri, üretim yönetiminin alabildiğine karmaşıklaştığı günümüzde, bu işin sadece mühendis ve uzmanların harcı olduğunu ve işçilere de sadece onların direktiflerini yerine getirmek düştüğünü düşünüyorlar. Ben işte bunu gözönünde bulundurarak, Sliven «Georgi Dimitrof» Tekstil Kombinası direktörü G. Dragieff'le konuşmaya şu soruyla başladım:

— Sizce, çağdaş ekonomi yönetiminde işçinin rolü nedir?

— Mühendislik düşüncü gücü, kombinada üretim sürecinin bütün problemlerini kapsayamaz, diye başladı direktör Dragief. Mühendisin modernleştirme ve yeniden-kurma (rekonstruksiyon) projeleri ensonu işçinin eline gelir. Bunların en iyi biçimde nasıl gerçekleştirileceği, birçok bakımdan onun hünerine ve zekâsını kullanmasına bağlıdır. Kaldı ki, mesele yalnız hazır projeleri uygulamada yaratıcı yavaşımından ibaret değildir. Bizim kombinadaki tecrübe, rasyonalizasyon plânlarının hazırlanmasında da işçinin bir katkısı olabileceğini gösteriyor. Bundan ötürü biz, bu plânları işçilerin de katıldığı üretim toplantılarında ortaya koyuyor, proje taslaklarının işlenmesine onların katılmasını sağlıyoruz ve çokluk bu hazırlıkları birkaç varyantta uyguluyoruz. Şunu da unutmıyalım ki, işçilerin öğrenim düzeyi durmadan yükseliyor. Bizim kombinada işçilerin yüzde 30'u orta öğrenimlidir (!) (Sliven elektro-vakum fabrikasındaysa orta öğrenimli işçiler yüzde 70'i buluyor). Bizim, mühendislerin ve uzmanların olanaklarını küçümseme gibi bir düşünceden uzak olduğumuzu söylemeye hacet yok sanırız. Öyle sorunlar var ki, bunları yalnız onlar yetenekle kararlaştırabilirler. Fakat kombinanın gelişme problemleri konusunda en büyük hizmet payı, yine de, işletme yöneticisinin, işçinin ve uzmanın tecrübelerini birleştiren kolektif çalışmaya düşmektedir.

Biz bu kombinanın atelyelerindeki çalışmaları ve diğer kolektiflerin eylemlerini gördükten sonra, Bulgaristan işletmelerinde artık işletme eyleminin bütün esas sorunlarını, çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirme sorunlarını işçilerle birlikte dikkatle incelemenin, üretim rasyonalizasyonu hazırlık ve uygulamalarına onların da celbedilmesinin bir kural haline geldiği kanısına vardık. İşte son işler atelyesinde de bu böyle olmuş. Burada her şeyden önce yeni otomatik şerit göze çarpıyor. Bunun meydana getirilmesi tarzı çok ilginç. İşçiler idareye başvurarak çalışma koşullarının hafifletilmesini istemişler. Bir tasarı hazırlanmış. Bunun görüşülmesinde yeni teklifler ortaya atılmış. Ensonu, atelyenin kompleks biçimde otomasyonu projesi meydana getirilmiş. Bunun uygulanması da, çalışma koşullarının kesinlikle iyileşmesi olanaklarını yarattıktan başka, emek veriminin de bir hayli yükseltilmesini sağlamış.

Sofya «Kliment Voroşilof» Radyo-teknik Fabrikasında, televizyon yapımı yeni takı ve ayarlama şeridi boyunca çalışma yerlerinin gayet uygun olduğu ve dakik bir çalışma temposu sağlandığı göze çarpıyor. Ayarlama ustası S. Andreef (henüz vardiya şefliğine getirilmiş), atelyede yeniden-kuruluşun yakın geçmişte tamamlandığını söylüyor. Fabrika teknologları tarafından hazırlanan yeniden-kuruluş projesinde, işçilerin teklifleri gözönüne alınarak birçok düzeltme yapılmış. Aynı zamanda işçilerin de katıldığı bir müzakere sonucu olarak, iş ücretleri sistemi de iyileştirilmiş.

(!) Lise düzeyindeki orta öğrenim (Y Ç)

Bu fabrikada ikiyüz kadar işçiyi kapsayan bir de bilimsel-teknik yaratıcılık kulübü var. Kulüb'e başkanlık eden P. Pavlof, bunların dörtte üçünün genç işçiler olduğunu söylüyor. Şimdi 15 yaratıcılık grubunda konstrüksiyon-teknoloji problemleri üzerinde çalışılıyor. Bu gruplara genç işçiler, değişik ihtisas kollarında çalışan çeşitli atelyelerden mühendis ve teknisyenler giriyorlar. Buralarda yapılan araştırmaların sonuçları derhal üretimde uygulanıyor.

Memlekette 1960 yılları ortalarında başlayan ekonomik reform süreci içinde, emekçilerin işletme yönetimine katılmalarında yeni uygulama biçimleri bulunmuş. Bunlar genel işçi ve personel toplantısı, büyük işletmelerde işçi ve personel temsilcileri toplantısı ve üretim komiteleri gibi biçimlerdir. Şüphesiz ki, işçiler daha önce de fabrika atelyesi çalışmalarının yönetimine katılmada geniş olanaklara sahiptiler. Parti ve sendika toplantıları, üretim danışma toplantıları ve sosyalist yarışmalar, dün olduğu gibi bugün de, her işletmede toplumsal hayatın önemli yanlarıdır. Fakat hayat durmadan ilerliyor ve yeni yeni problemler ortaya çıkıyor. Olgunlaşmış sosyalist toplum kuruculuğu aşamasında yönetimin demokratik esasları sağlamlaşıyor.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti hükümeti 1970 Kasımında ekonomi mekanizmasının daha da iyileştirilmesine ilişkin bazı kararname almış. Bu belgelerde tek-şeflik prensibi pekiştirilmekte, günlük işlerin çözümünde, işletmenin bütün eyleminde direktöre tam yetki verilmektedir. Bununla birlikte, emekçilerin yönetime ve her şeyden önce kollektifin çalışmasıyla ilgili temel ve ilkesel sorunların çözümüne katılma olanakları genişletilmektedir.

Memlekette 1588 büyük işletmede işçi ve personel temsilcileri ve diğer 3 bin işyerinde de işletme komiteleri seçilmiş bulunuyor. Seçilen 213 bin temsilcinin % 65'i işçi, % 20,5'i mühendis-teknisyen ve % 14'ten fazlası da diğer personeldir. Temsilcilerin % 32 kadarı kadın, % 18'den fazlası genç işçidir. Bu kadro, bu oluşum, emek kollektiflerinin sosyal yapısını yansıtmaktadır.

Seçilen işletme komitelerinin 39 bin 500 üyesinin % 39 kadarı işçi, % 23'ü memur ve % 38'i de mühendis-teknisyendir. Bu komiteler üyelerinin yarısından fazlası, üretim sürecine doğrudan katılmaktadırlar. Bunların % 70'inden fazlası orta ve yüksek öğrenimlidir. Her işletmede komiteye direktör başkanlık etmekte ve bu da — Bulgar yoldaşların kanısınca — kollektifçe alınan kararların operatif biçimde yerine getirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Bu yeni organların geniş hakları var. Örneğin, Burgas Petro-Kimya Kombinasi temsilciler toplantısının çalışma plânında şu sorunlar sıralanıyor: 1971 yılı emek örgütü ve iş ücretleri yönetmeliğinin onaylanması; emek ve teknoloji disiplininin durumu hakkında direktörün raporu; kombinanın

iç örgüt ve eylemi yönetmeliğinin onaylanması; kombinanın 1972 yılı programı hakkında direktörün raporu . . . İşletmenin çalışmalarıyla ilgili önemli sorunların ayrıca işletme komitesinde de gözden geçirilmesi gerekiyor. Bunlar da üretim plânı, mali bütçe, işletmenin yapısı, idarenin periyodik hesap verme raporlarının kabulü vb. gibi sorunlardır.

Sofya Radyo-Teknik Fabrikası işletme Direktörü T. Mladenof şunları anlattı:

— Komite oturumlarında çeşitli görüşlerin çarpıştığı ve hararetli tartışmalar olduğu haller az değildir. Komitenin bu yılın başındaki bir oturumunda yeni kadro listesi müzakere ediliyordu. Bunu atelye ve şube temsilcilerinin de fikirlerini alarak idare hazırlamıştı. Ve ilk bakışta bir hayli titizlik gösterildiği göze çarpıyordu. Fakat komite üyesi bazı işçiler bu listede birkaç esaslı düzeltme yapılmasını önerdiler. Bazı atelyelerde yardımcı personel kadrolarının azaltıldığı anlaşıyordu. Sonuç olarak, düzeltme önerilerinin çoğu kabul edildi.

Yeni organların doğal olarak kendilerine özgü problemleri de var. Tecrübenin ve yönetim çalışma kültürünün her zaman yeterli olduğunu söylemek gerçeğe uymaz. Sliven BKP Sancak Komitesindeki konuşmamızda, yoldaşlar bu konu üzerinde önemle durdular. Sık sık işletme komitesinde ikinci dereceli sorunlar görüşülüyor. Bazı hallerde oturumlar gerektiği gibi tertiplenmiyor. Öyle komiteler var ki, bir karar aldıktan sonra, artık onun yerine getirilişini kontrol etmeyi unutuyorlar. Parti, sendika, işletme komitesi vb. gibi çeşitli toplumsal örgütlerin ödevlerini birbirinden ayırdetmeyi beceremiyenler oluyor.

Bu koşullar içinde, pratik tecrübeyi en önce parti komiteleri tahlil edip değerlendirmeli ve işletmede toplumsal hayat normlarını yetkinleştirmelidir. Kadro sorunlarının çözümünde de parti komitelerinin rolü artmakta, direktör ve yardımcılar gibi yönetim kadrolarının atanmasında da onların fikri alınmaktadır.

İşçinin aktifliği neye bağlı

İşletmelerdeki konuşmalarda bu sorun sık sık ortaya atılıyordu. Burada söz konusu olan yalnız maddi teşvikler değildir; yeni yönetim ve kullanım sistemi bunların rolünü artırmıştır. Arkadaşlarımızın söz konusu ettikleri, maddi olmayan etkenler sorunudur. Evet, maddi olmayan hangi etkenler, işletmede ve atelyede işçileri genel işlere katılmaya özendiriyor? Bu, hususta herkes kendi tecrübesine ve kişisel gözlemlerine dayanarak fikir yürütüyordu. Fakat ileri sürülen fikirlerdeki farklar bunların bağdaşmazlığı anlamına gelmiyor, sadece emekçilerin aktivitesini etkileyen çok çeşitli nedenleri yansıtıyordu.

Sofya Radyo-Teknik Fabrikasından genç işçi D. Dolçef bize şunları söyledi:

— Bence bu iş birçok bakımdan fabrikadaki işlerin gidişi hakkındaki enformasyonun örgütlenme biçimine bağlıdır. Biz atelyemizde fabrikanın hayatıyla ilgili yenilikleri iç radyodan, duvar gazetelerinden, afişlerden öğreniyor ve olaylar karşısında olumlu veya olumsuz tepkimizi göstermekte gecikmiyoruz.

BKP X. Kongresi'ne hazırlık günlerinde, işçiler sosyalist yarışmalarında ek işler yükümlenmekle kalmıyor, yeni beş yıllık plân direktifler tasarısının müzakeresine de aktif olarak katılıyorlardı. Böylece, memleketin hayatında kendi sözlerinin ne derecede ağırlığı olduğuna da eylemde inanmış oluyorlardı. Örneğin Sliven Tekstil Kombinasında, Direktifler Tasarısının müzakeresinde, Beş yıllık plânın bütün tekstil işkolu bölümünün yeniden işlenmesini gerektiren teklifler yapılmıştır.

Burgas Petro-Kimya Kombinası emektar işçilerinden Ş. Vasilef dedi ki:

— İşçilerin aktivitesini belirliyen esas etken, onların kendi kaderlerinin efendisi oldukları bilincidir. Halk devrimi zaferinden önce, ben bir zanaatçı işliğinde çırağıydım; emeğim karşılığında zanaat öğreniyordum. Devrimden sonra makine-traktör istasyonunda çalışmaya başladım ve ilk defa o zaman hür emeğin sevincini tattım. 1960 yılları başlarında buraya, Kimya Kombinası inşaatına geldim. Şimdi kombinanın makine onarım bölümünde çalışıyorum. Sağlam bir kolektifimiz var. Bu Haziranda polietilen üretimi donatılarını onarmakla uğraştık. Bu onarım işinin plânını ilkin atelyelerde ve gruplarda ayrıntılarıyla inceledik. Ve öyle değiştirdik ki, 27 gün için plânlaştırılan onarımı 14 günde bitiriverdik . . . Diyeceğim o ki, aktiflik birçok şeye bağlıdır. Bunlardan biri, kolektifin mânevi havasıdır.

Burada kombina Parti Komitesi Sekreteri P. Grançarof söze karıştı:

— Bu mânevi hava, kolektifin çetinliği, kotarma gücü, ün yapma ve onur duygusu, üyelerinin karşılıklı ilişkilerinde uyum gibi incelikler zor kavranır görünür. İşte şu gördüğünüz bölümlerde ve atelyelerde çalışma koşulları ve üretim genellikle aynı olduğu halde, emeğe yaklaşım ve dolayısıyla sonuçlar başka başkadır. Bazı hallerde kombinanın işleriyle örnek sayılabilecek bir ilgilenme ve yüksek bilinçlilik, bazı hallerde de pasiflik görürsünüz. İşte bu ayrımı, kolektifi basit bir insan grubu olmaktan çıkaran o çizgilerin varlığı belirlemektedir.

Sliven Tekstil Kombinası dokumacılarından N. İvanova'ya göre, her şey yöneticilere bağlıdır. İşçi kendisine ilgi gösterildiğini hissettikçe, mesleğinde ve toplumsal işlerdeki çabası da o oranda artar.

Sliven BKP Sancak Komitesi Sekreteri A. Dimitrof da bu görüşü destekliyerek şunları söyledi:

— Gerçekten de birçok şey yöneticilerin çalışma tarzına, yaklaşım stiline bağlıdır. Yöneticiler işçilerin tekliflerine değer verdikleri ve bunların

gerçekleştirilmesi için tedbirler aldıkları zaman, işçilerin aktivitesi genellikle yüksek oluyor. Bu aktivite, şu veya bu teklifin neden ötürü gözönüne alınmadığı yöneticiler tarafından içtenlikle açıklandığı zaman da düşüş göstermiyor.

Sofya Radyo-Teknik Fabrikası ıstampa işçilerinden G. Staykova:

— Bu hususta toplumsal örgütlerin tutumu kesin olmalıdır, dedi. Örneğin, işçi bir teklif ileri sürmüştür ve diyelim ki pratik ve faydalı bir teklif; atelye yönetimiye bunun uygulanmasını geciktirmektedir. Bence, işte burada sendika veya komsomol örgütü enerjik davranarak girişimi vakitinde desteklemelidir.

Bir de aktivitenin öğrenim düzeyine bağlı olup olmadığını sorduk. Burada fikirler ayrıldı. Bazıları bunda dolaysız bir ilinti görmediklerini, bazıları daha yüksek öğrenimin emekçilerin aktivitesinin artmasını etkilediği kanısında olduklarını söylediler. Birçoğu da bu konuda işin özelliğünün ve yaratıcı temele dayanma nispi payının da önemi olduğundan bahsettiler.

Burgas Petro-Kimya Kombinası Başmakiniisti S. Katarcief şöyle dedi:

— İşletme komitesine seçilmezden önce, çeşitli sendika ve parti işlerinde seçimle görev aldım. Kendi tecrübemle biliyorum ki, her şey sadece işletmeye bağlı değildir. Bazan, madem kollektif aktif çalışıyor, öyleyse başka mesele yoktur zihniyetiyle düşünenler oluyor. Peki, hani devlet plânlaması? Gerçek şudur ki, daha yüksek organların desteği olmadan, işletme kararlı mali-ekonomik sonuçlar elde edemez. Bu da emekçilerin gelirlerini olumsuz yönde etkiler.

Fabrika ve işkolu

Bulgaristan'da sanayi işletmelerinin (ya da) idari-işletme organları devlet-işletme örgütü (DİÖ) dür. Hâlen 60 kadar idari birleşme vardır. Bunlar da ekonomik reform süreci içinde meydana getirilmiş yeni organlardır. Tecrübe arttıkça, bunların yapısında ve yetkilerinde gerekli düzeltmeler yapılmaktadır.

İşletmelerin operativ (eylemsel) erkinliği (ki bu erkinlik yeni işletme eylemi sistemiyle genişletilmiştir) DİÖ'nün hakları ve yetkileriyle nasıl bağdaştırılmaktadır? İşletmelerin üretim profilini DİÖ belirlediğine, esas plân ödevlerini onayladığına ve büyük kuruculuğu finanse ettiğine göre, bununla emek kollektiflerinin girişimi kösteklenmekte midir?

İşletme merkezinin rolünü bürokratik bir müdahale sayan ve bununla, işletmenin erkin çalışmalarının kösteklendiğini iddia eden görüş herkesçe bilinmektedir. Böyle yüzeysel görüşleri propaganda edenler, çağdaş ekonominin alabildiğine karmaşık karakterine, büyük ekonomi kompleksleri yaratma eğiliminin giderek ağır bastığına önem vermiyorlar.

«Bulgarplod» DİÖ Genel Direktörü İ. Budinof idari birliklerin yaratılması gereğini şöyle açıkladı:

— İşletme fonksiyonlarının merkezleştirilmesi derecesini her şeyden önce ekonomik yarar yönelimi belirlemektedir. Bu bilimsel-teknik ilerilik yüz-yılında, üretim işlerinin yanı sıra, hem büyük kuruculukla, hem proje-konstrüksiyon işleriyle, hem ithalât ve ihracatla uğraşmak ve başarılı olmak her işletmenin harcı değildir ve işte bütün bu fonksiyonları işletme örgütü yükümlenmektedir. DİÖ'nün genel plânıyla bu örgütün kapsadığı işletmelerin üretim işleri de koordine edilmektedir. Ötesi, yani plânı yerine getirmenin nasıl örgütleneceği, üretimde etkinliğin nasıl artırılacağı, emek ve yaşam koşullarının nasıl iyileştirileceği artık fabrika kolektiflerinin girişimine bağlıdır. Biz onları işkolu idaresi alanına da çekmeye çalışıyoruz, çünkü yönetsel birliğin ödevlerini ortak dâvamız olarak benimsemelerinde fayda görüyoruz.

Bu işkolu idaresine çekme işi, üzerinde durulmaya değer. Önce DİÖ'nün kuruluş yapısını kısaca açıklayalım. Vereceğimiz kısa bilginin, yönetimde demokratik temelin gelişmesi hakkında daha belirgin bir tasarım edinilmesine yardımcı olacaktır. Operativ yönetim genel direktöre ve kadrosuna diğer idari görevlilerin de katıldıkları Yürütüm Bürosu'na bırakılmaktadır. En önemli sorunlara gelince (perspektif ve yıllık plânların, yıllık bilânçonun kabulü vb.), bunlar, birlik organı olan İşletme Kurulu tarafından gözden geçirilmektedir. Bu kurulun kadrosuna, genel direktör ve yardımcılarının başka, DİÖ'ne dahil işletmelerin direktörleri ve fabrikaların sendika komiteleri temsilcileri de girmektedirler.

DİÖ ile fabrika kolektifleri arasında bazan anlaşmazlıklar çıkmıyor mu? Elbette çıkıyor. Tartışmaya değer sorunlar sık sık ortaya çıkmakta ve bunlar, DİÖ'nün görüşü üzerinde kolektifin etki yapabileceği reel olanakları kapsayan demokratik yolla çözülmektedir.

Sliven Tekstil Kombinasi Sendika Komitesi Başkanı R. Karacof, 1968 yılında geçen şöyle bir olayı anlattı:

— DİÖ «Tekstil» yeni târife cedvelini belirleyip onaylamıştı. Bilindiği gibi, bu değer ölçüleni, tekniğin ve teknolojinin yetkinleşmesine göre zaman zaman yeniden gözden geçirilmektedir. Fakat o zaman bir hata yapılmış. Öyle ki, yeni târife cedvelinin uygulanmasıyla, kombinada birçok işçinin reel ücretlerinde belirli bir azalma görülmüş. Ne yapılabilirdi bu durumda? Sendika Komitesi, alınmış kararın derhal gözden geçirilmesini teklif etti. Bu teklif ve düzeltme isteğini Sendikalar Sancak Sovyeti, İşkolu Sendikalar Birliği Merkez Komitesi de benimsediler. Ayrıca Sancak Parti Komitesi de destekledi. Ensonu gerekli işlem yapıldı ve DİÖ normatifleri düzeltti.

DİÖ «Farmahim» işletme Direktörü E. Matef de şu olayı anlattı:

— Birlik örgütümüzde, Sofya «Aroma» Parfümeri Fabrikasına yeni bir bölüm eklenmesi sorunu uzun süre görüşüldü. Bu, teknik donatım bakımından Plovdiv'teki yeni fabrikayla kıyaslanamayacak eski bir işletmedir. Plovdiv fabrikasının donatımı ve gücü üretimin hızla artırılmasına elverişli olduğundan, DİÖ İşletme Kurulu'nun birçok üyesi, Sofya fabrikasına bir bölüm eklenmesi fikrine itiraz ediyor, hattâ bazıları bu fabrikada üretimin genellikle durdurulmasını öneriyorlardı . . .

Matef yoldaş biraz duraladıktan sonra devam etti:

— Düşünüyorum da, böyle bir olay kapitalist memleketlerin birinde olsaydı, belki fabrikayı kapatma yoluna gidilebilirdi. Ve herhalde işler greve de dayanırdı. Biz sorunu büyük bir dikkatle ve kolektifin çıkarlarını gözeterek ele aldık. Bu fabrikanın uzunca bir geçmişi, oluşmuş gelenekleri, tecrübeli kadroları vardı. Tek sözle, biz sadece üretimi gözetken dar açıdan değil, sosyal düşüncelerle de hareket ettik. Ensonu, her şeyi hesaba katan bir karara varabildik ve Sofya fabrikası ek inşaatı işini beş yıllık plâna katabildik.

«Farmahim» Genel Direktörü A. Kirkof sözü şöyle bağladı:

— İşletme yöneticileriyle işçilerin çıkarlarının ve hedeflerinin ortak olduğunu unutmamalıyız. Biz emek kolektiflerinin sesine kulak veriyoruz. İşletmenin görüşü hatalı da olabilir. Bu takdirde, bizlere, işletmenin şu veya bu teklifinin neden kabul edilemeyeceğini açıklamak düşer.

Şunu da ekliyeim ki, birlik örgütü yöneticilerinin çalışmaları da devletsel ve toplumsal organlar tarafından kontrol edilmektedir. Daha somut bir deyişle, DİÖ İşletme Kurulu, idarenin hesap verme raporunu dinlemekte, genel direktörün ve yardımcılarının atanmaları veya serbest bırakılmaları hususunda fikrini bildirmektedir. BKP X. Kongresi'nin kararı gereğince, DİÖ mekanizmasında yönetim işleri üzerinde kontrol hakkı aynı zamanda parti örgütlerine de tanınmaktadır.

İşletme yönetimi ve sendikalar

Burgas şehrinin kuzey-doğusunda yepyeni bir mahalle uzanır. Modern mimarlık ürünü olan çok katlı bloklar çevreyle uyumlu bir görünüş meydana getiriyor. Bu apartmanlarda Petro-Kimya Kombinasi işçileri ve personeli oturuyorlar.

Sendika Komitesi Başkanı P. Bayçef, 1970 yılı sonuna kadar kombina emekçileri için 2400 ev yapıldığını söyledi. Yeni beş yıllık plân döneminde 1700 ev daha yapılması plânlaştırılmış. Kombinanın polikliniği, çocuk bahçeleri ve yuvaları var. Bütün bunlar idarenin ve sendika örgütünün elbirliğiyle yönetiliyor. Dinlenme evlerinin, turistik kuruluşların, kültür evinin ve stadyumun yönetilmesinde söz ve yetki yalnız sendika örgütüne aittir.

Sendika örgütünün bütün işi yaşamla ilgili sorunlardan ibaret değildir (kaldı ki bu alanda iş baştan aşkındır; yalnız dinlenme evleri ve turistik kuruluşlar için yılda 4 binden fazla kart dağıtılmaktadır). İşletme komitesi sendika komitesiyle birlikte, emek normları kurallarını ve ödeme usulünü, sosyal ihtiyaçlar ve tüketim fonlarının dağılımını, çalışma koşullarını ve güvenlik tekniği örgütünü iyileştirme tedbirlerini tesbit etmekte ve onaylamaktadırlar. İdarenin, emeği koruma ve sosyal fonların dağılımı alanında olabileceği kanunsuz kararları ve yönergelerini sendika komitesi durdurma ve bunların kaldırılması için daha yüksek devlet ve sendika birliği organlarına başvurma hakkına sahiptir.

Sendika örgütlerine geniş haklar tanınması, sosyalizmin sosyal-politik sisteminin karakteristik çizgilerinden biridir. Bu alanda sendika örgütünün rolü fabrika ve işkolu çerçevesini aşar, gayet karmaşık toplum yönetimi sisteminin esas etkeni haline gelir. V. İ. Lenin'in 1920'de söylediği sözleri hatırlıyalım: « . . . sendika birlikleri gibi bir temel olmadan . . . devlet görevleri yerine getirilemez » (c. 42, s. 204). Lenin o zaman Y. E. Rudzutak'ın Rusya Sendikaları V. Genel Konferansı'na sunduğu rapordaki tezlere yüksek bir değer biçmişti. Bu tezlerde özetle şöyle deniliyordu: «Sovyet halk ekonomisi işletmeleri, üretimin mevcut maddi unsurlarına (ham madde, yakıt, makineler v. s.) dayanarak bir genel üretim programı hazırlığına giriştiği zaman, sendika birlikleri bu soruna üretim ödevleri için emeğin örgütlenmesi ve en yararlı biçimde kullanılması açısından yaklaşmalıdırlar. Bundan ötürü, genel üretim programı parça parça ve tümüyle mutlaka sendika birliklerinin katılımıyla hazırlanmalıdır . . . » (Bak: V. İ. Lenin, Toplu eserleri, c. 42, s. 222).

İşte sosyalist görüş, emekçilerin yönetime katılmaları prensiplerini yarım yüzyıl önce böylece belirlemiştir. Bazı kapitalist memleketlerde bu «katılma» kuramları moda olmuştur. Fakat işçinin, bizzat sömürüldüğü işletmede yönetime tam hakla katılamıyacağını tecrübe göstermektedir. Bu işi yalnız sosyalizm çözer. Bu çözüm de, doğal olarak, kendiliğinden gelivermez. Üretimde demokrasi derecesi, ulaşılan sosyal-ekonomik gelişme düzeyine, yeni kültür, kadrolar ve gelenekler edinimine çok bağlıdır. Ve sosyalizmde bütün bunlar reel olanaklardır.

Bulgaristan'da gerek «en yüksek», yani tüm devletsel düzeyde, gerekse «orta» düzeyde, yani iller ortamında, ekonomik ve sosyal politikanın belirlenmesi ve uygulanmasına sendika örgütleri doğallıkla aktif olarak katılmaktadırlar.

BKP MK Politbüro aday üyesi ve Bulgaristan Sendika Birlikleri Merkez Sovyeti Başkanı Kostadin Gâvurof yoldaş, bu katılma biçimlerinin çok çeşitli olduğunu söyliyerek şunları anlattı:

«Memleketin sosyal-ekonomik gelişme plânlarının hazırlanmasına Sendikalar Merkez Sovyeti de katılmakta, sosyal-politika sorunları üzerinde hükümete teklif ve tavsiyelerde bulunmaktadır. İşkolu sendika birlikleri

temsilcileri, bakanlıklar ve diğer kurumların ilgili kurullarının çalışmalarına katılmaktadırlar. Sancak (il) sendika sovyetleri de, illerin sosyal-ekonomik gelişmesiyle ilgili plânların hazırlanmasında yersel egemenlik organlarıyla işbirliği yapmaktadırlar. Daha önce devlet tarafından yürütülen sosyal sigortalar yönetimi ve işletmelerde emeğin korunması üzerinde kontrol görevleri tamamen sendika birliklerine devredilmiştir. Emeğin örgütlenmesi ve emek ücreti sorunlarına ilişkin birçok işlem, BKP MK'nin, Bakanlar Kurulu'nun ve Bulgaristan Sendika Birlikleri Merkez Sovyeti'nin ortak kararlarıyla sonuçlandırılmıştır.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin yeni Anayasası, Bulgaristan Sendika Birlikleri Merkez Sovyeti'ne yasama inisiyatif hakkı tanıyor, yani kanun teklif etme olanağı veriyor. Yeni iş kanunu ve sosyal güvenlik kanunu tasarıları artık hazırlanmıştır ve yakında Halk Meclisi'nin onayına sunulacaktır.»

K. Gâvurof yoldaş şöyle devam etti:

«Bulgaristan işçi sınıfı nispeten gençtir. Son yirmi yılda işçilerin ve emekçilerin sayısı 3 misli ve hattâ daha fazla arttı; 1950 yılında 800 bin kadarken, 1970'te 2 milyona 700 bine çıktı. Buna paralel olarak sendika birliklerinin işleri de çoğalmakta, ölçüleri genişlemekte, ödevleri daha karmaşık olmakta ve çok değerli tecrübeler edinilmektedir.

BKP'nin henüz yenilenen Program'ında, genel ulusal ödevlerin gerçekleştirilmesine yönelik sendika birlikleri çalışmalarının, emekçilerin kolektif ve kişisel çıkarlarının savunulmasıyla daha tam olarak bağdaştırılması gereğine işaret edilmektedir. Bizler, BKP X. Kongresi'nin kararlarını kılavuz edinerek, Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin sendikal çalışma tecrübelerini gözönünde bulundurarak, sendika örgütlerinin eğitsel ve sosyal eylemini yetkinleştirici tedbirler almakta, onların savaşkanlığını, ekonomi kuruculuğunda yetersizlik ve hatalara tahammülsüzlük duygularını geliştirmeye çalışmaktayız.»

K. Gâvurof yoldaş sözü şöyle bağladı:

«Sendika birliklerinin örgütsel yapısını yeni ekonomi mekanizmasına uygun hale getirme gereği olgunlaşmıştır. Hâlen devlet işletme örgütleri'nde sendika birliği organları meydana getirme olanaklarını incelemekteyiz. Bütün bu ve diğer benzeri sorunlar, önümüzdeki sendika birlikleri kongresinin konusu olacaklardır.»

★

İşte Bulgaristan'da işçi ve sendika demokrasisinin bazı yanları bunlardır. Fakat bu kadarı da, sendikal eylem alanında nasıl tecrübe edinildiğini, geleneklerin nasıl yaratıldığını ve daha sonraki gelişme için ne gibi perspektifler açıldığını göstermeye yeterlidir sanırım. Bu perspektiflerin reelliği, emekçilerin çıkarları ile partinin izlediği politik doğrultunun birliği temeline, sosyalist devlet temeline dayanmaktadır.

I. İlyinskiy

Burgas — Sliven — Sofya — Prag

Lenin'in okulunda yetişen bir devrimci

Uluslararası komünist ve işçi hareketinin ünlü militanlarından Oto Vilhelmoviç Kuusinen'in 90. doğum yıldönümü bu yılın Ekim ayına rasladı (1881—1964).

Laukaa (Finlândiya) köyünden bir terzinin oğlu olan Kuusinen'in, profesyonel devrimcilere özgü büyük ve parlak bir hayatı vardır. Onun adı, hem sosyalist hareketin en aktif militanlarından biri ve Finlândiya Komünist Partisi'nin kurucusu olduğu kendi yurdunda, hem Komintern Yürütme Komitesi Prezidyumu'nun üyesi ve sekreterlerinden biri olarak büyük otoriteye sahip bulunduğu uluslararası komünist ve işçi hareketinde, hem de hayatının son yirmi yılı boyunca SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum Başkan Yardımcısı ve SBKP MK üyesi olarak, 1957—1964 yıllarında da Prezidyum üyesi ve SBKP MK Sekreteri olarak çok yüksek devlet ve parti görevlerinde bulunduğu Sovyetler Birliği'nde aynı yaygınlıkla bilinmekte ve saygıyla anılmaktadır.

O. V. Kuusinen, Lenin'le ilk defa 1917 Ağustosunda tanıştı. Ve ilk yıllar, Komünist Enternasyonal'i'nde doğrudan onun yönetmenliği altında çalıştı. Lenin, genç komünist hareketinin strateji ve taktiğinin işletmesinde Kuusinen'in hizmetlerine büyük bir değer veriyordu. Kuusinen, Komintern'de 18 yıl boyunca olanca gücüyle, Leninci doğrultunun, dünya komünistlerinin birliği için mücadele doğrultusunun uygulanması yolunda bütün bilgi ve tecrübesini kullanarak çalıştı. Dogmatizme ve sekterliğe karşı, sağ ve «sol» oportünizme karşı mücadelede, tekcephe politikasının oluşmasında Kuusinen'in büyük bir hizmet payı olduğu herkesçe bilinmektedir.

Kabiliyetli bir örgütçü, devrimci-pratisyen olan O. V. Kuusinen, bir yandan teorik çalışmalarını da sürdürüyordu. O, yüksek bilgili bir Marksist-Leninist, bir bilgin ve politik yazardır. Komünist hareketinin en önemli problemlerini konu edinen birçok eser onun kaleminin ürünüdür.

Dergimizin bu sayfalarını, bu seçkin devrimci hakkında, Finlândiya Komünist Partisi'nin değerli bir militanı ve Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu'nun Başkanı olan kızı Herta Kuusinen'in özel olarak hazırladığı yazıya hasrediyoruz.

O. V. Kuusinen'in adı, dünya komünist ve işçi hareketine katılan daha yaşlı kuşak arasında iyi bilinmekte ve büyük bir saygıyla anılmaktadır. Ben dünyanın dört bucağında hangi memlekete gittiysem, onunla ya şahsan

tanışmış, ya yazılarını okumuş, ya da onun hakkında kendi partilerindeki emektarların anlattıklarından bilgi edinmiş nice yoldaşlara raslamışımıdır. Bu yoldaşlar hemen her defasında, kendi memleketlerinin problemlerini Kuusinen'in de gayet iyi anladığını ve onların komünist partilerine büyük ölçüde yardımları dokunduğunu söylemişlerdir. Çoğu defa da, onun hakkında «eski Leninci kuşağın son temsilcilerinden» biri dediklerini, yani kendisini Lenin'in en yakın çalışma arkadaşlarından biri saydıklarını işitiğim vardır. Esasen, Kuusinen de kendisini daima Lenin'in öğrencisi sayardı ve gerçekten de öyleydi. Ve zaten bu sayede, Marksizmi yaratıcı olarak uygulayan gerçek bir teorisyen ve politikacı olabilmişti.

Ben burada babamın bütün devrimci eylemini veya Finlândiya Komünist Partisi'nin kurucularından biri olarak oynadığı rolü değerlendirecek değilim. Komünintern Sekreteri, Komünist Enternasyonalı Yürütme Komitesi üyesi, Karelya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurucularından biri, nihayet SBKP'nin ve Sovyet devletinin yönetim kolektifi üyelerinden biri olarak aldığı görevlerdeki çalışmalarını da enine-boyuna değerlendirmeyi düşünmüyorum. Esasen böyle küçük bir yazı çerçevesi içinde bunu yapmak olanaksızdır. Kaldı ki, onun destansal hayatının bütün bu yanları henüz yeni yeni incelenmektedir. Finlândiya'da «O. V. Kuusinen Fonu» adı verilen bir enstitü kurulmuştur. Finlândiya işçi hareketi tarihiyle ilgili araştırmaları uğraş edinen bu enstitü, adının da gerektirdiği görevlerden biri olarak, O. Kuusinen'in hayat ve mücadelesiyle ilgili materyalleri toplamak ve incelemekle de uğraşmaktadır.

Ben sadece, uluslararası komünist hareketinin kurucularından birini saygıyla anmak ve daha çok, onun eyleminin zamanımız bakımından önemli bazı yanlarına dikkati çekmek için bu yazıyı yazıyorum.

Parti basınına, gerek gazetelere, gerekse teorik dergilere V. İ. Lenin'in ne kadar büyük önem verdiğini herkes bilir. Lenin şöyle diyordu: «Gazete yalnız kolektif propagandacı ve ajitatör değil, aynı zamanda kolektif örgütçüdür» («Nerden başlamalı?» 1901).

Bilindiği gibi, hemen hemen aynı yıllarda bu konu üzerinde O. Kuusinen de durmuştur. O zamanlar «Tüemies» («İşçi») gazetesinin henüz pek genç bir yazarıydı. Kısa bir süre önce, bazı arkadaşlarıyla birlikte «Sosyalistinen alykokauskteki» adlı teori dergisini de kurmuş bulunuyordu. Şu da var ki, daha o zaman Marksist teoriyi esaslı olarak kavrayabilmiş değildi ve Lenin'in bütün yazılarını okumuş olduğu da şüpheliydi. Fakat bu böyle olsa da, Kuusinen, Finlândiya Sosyal Demokrat Partisi'nin yayınladığı «Basın hürriyetine dokunmayınız» (1906) başlıklı çağrı-broşür'de, basının sınıfsal bilinçli işçi hareketindeki rolü hakkında şunları yazıyordu:

«Basın (yazılı yayın) işçi sınıfının kurtuluşu savaşında müthiş bir silâhtir. Basının, sözlü yayına kıyasla, büyük üstünlükleri vardır. Birincisi, yazılı yayın, en gür sesle verilen bir söylevden (o zamanlar henüz ne radyo, ne

televizyon vardı — H. K.) çok daha uzaklara sesini duyurabilir. İkincisi, yazılı yayın, sözlüsünden çok daha uzun ömürlüdür. Örneğin, Marks bütün öğretisini sadece söylevlerle ortaya koymuş olsaydı, acaba şimdi ondan ne kalırdı? Sosyalist literatür — ve bu arada gazete — ise, kıvılcımları ve alevleri burjuva toplum yapısının her köşesine erişebilen sönmez bir ateşi taşımaktadır.

Ve her şeyden önce, yazılı yayın, her söylevden daha büyük bir etkinlikle bizi birleştirip kenetliyebilir . . . Bütün devirlerin en muazzam hareketi, yani proletaryanın çağdaş uluslararası kurtuluş hareketi ancak yazılı yayın sayesinde doğabilmiştir . . . Proletaryanın kurtuluş mücadelesinde yazılı yayının paha biçilmez bir önemi vardır, zira böyle bir silâh olmadan sürekli bir başarı sağlanmasını düşünmek bile olanaksızdır.»

Bir başka örnek olarak, Kuusinen'in doğrudan doğruya Lenin'in tavsiyesi ve yardımıyla Komintern Üçüncü Kongresi için yazdığı «Komünist partilerinin yapısı ve örgütsel eylemi» konulu tezlerinden de birkaç cümle aktarmak istiyorum. Tezlerin «Parti basını hakkında» başlıklı dördüncü bölümünde şunları okuyoruz:

«Komünist gazete, her şeyden önce, sömürülen ve mücadele etmekte olan işçilerin çıkarlarıyla ilgilenmelidir. Bu gazete bizim en iyi propagandacımız ve ajitatörümüz olmalı, proletarya devriminin önder propagandacısı olmalıdır.

Bizim gazetemiz, bütün parti üyelerinin değerli tecrübesini toplayıp birleştirmeyi ve bu tecrübeyi onlara komünist çalışma metotlarını daimi surette yoklama ve iyileştirme kılavuzu olarak vermeyi ödev edinmelidir. İşte böylelikle, gerek bütününü parti basını, gerekse başlıbaşına her gazete, bizim devrimci eylemimizin en iyi örgütçüsü olacaktır.

Komünist gazetelerinin bu genelleyici ve bilinçle örgütleyici eylemi olmadan (...) partinin tarihsel ödevini yerine getirmesi zordur.»

Ben bu iki örneği, komünist basının geliştirilmesi ve Marksizm-Leninizm fikirlerinin propagandasında kullanılması sorununun O. Kuusinen'in çok yanlı çalışmalarında ne büyük bir yer tuttuğunu göstermek için sunuyorum. Yukarıda artık kısaca belirtildiği gibi, Finlândiya'da işçi basınının yaratılmasında onun büyük bir hizmet payı vardır. Dolayısıyla daha sonra illegal komünist basının örgütlenmesine de aktif olarak katılmıştır.

O. Kuusinen, daha Komintern zamanından itibaren, «Komünist Enternasyonalı» dergisinde ve «İnprekor» haftalık gazetesindeki yazılarıyla dünya ölçüsünde tanındı. İkinci Dünya Harbi döneminde ve harpten sonraki ilk yıllarda, diğer görevlerinin yanı sıra, «Novo vreme» dergisi yazı kurulunda da görev alıyor ve bu dergide hem kendi adı, hem de takma adıyla başyazı ve yazılar yayınlıyordu. Burada bu yazıların özellikle bir tanesinden bahsetmek istiyorum. Çünkü bu yazının başlığı da, bütün

içeriği de, babamın dünyada ilk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği konusundaki pozisyonunu en iyi biçimde gösteriyor. «Siz Sovyetler Birliği'nden yana mı, yoksa ona karşı mısınız?» başlığını taşıyan yazı, emperyalizme ve yeni bir dünya harbi tehlikesine karşı mücadelede emekçilerin enternasyonal dayanışması sorunlarını konu ediniyor. Sovyet halkını «bütün ilerici insanlığın bayraktarı» olarak nitelendiren O. Kuusinen, emperyalistlerin, insanlığa çılgınlıkla bir yeni kıyım harbi dayatmaları halinde, bu harbin milyonluk yığınları şu kesin sorularla karşı karşıya getireceğini yazıyor: «Siz Sovyetler Birliği'nden yana mı, yoksa ona karşı mısınız? Siz barıştan ve halkların dostluğundan yana mı, yoksa buna karşı mısınız? Ne uğruna savaşmak istiyorsunuz, sömürden azat sosyalist yaşam uğruna mı, yoksa eski, kapitalist kölelik uğruna mı?»

Ancak, diyor O. Kuusinen, emekçilerin aktif mücadelesi harbi bertaraf edebilir. «Bütün memleketler emekçileri, harp kundakçılarına ve onların yardımcılara karşı ne kadar kesinlikle mücadele yürütürlerse, sosyalizme doğru gelişmenin yeni bir harp olmadan tamamlanması şansı o kadar büyük olacaktır» («Novo vreme», sayı 39, 1948).

Devrimci-enternasyonalist babamın eyleminden belki de epeyce kısa bir dönemi ele almış oluyorum. Fakat bunun nedeni de var. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden sonraki devirde, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi de içinde olmak üzere, kurulmasına O. Kuusinen'in heyecanla katılmadığı ve çalışmalarına yardım etmediği bir tek uluslararası Marksist dergi yoktur. Kuusinen, ortak dâvamızın, barış, demokrasi ve sosyalizm dâvasının başarısı adına, Marksist-Leninist teoriyi yaratıcı olarak geliştirme, komünist ve işçi partilerinin kolektif tecrübesini genelleme zorunluğunu bütün derinliğiyle kavıyordu.

Herta Kuusinen

Uluslararası konferanslar

Genç devletlerin tecrübesi

Eylül ayında Varna'nın Uluslararası Bilginler Sarayı'nda, Afrika Memleketleri ve Sosyalist Ülkeler III. Konferansı yapıldı. Bu konferansa Bulgaristan, Macaristan, ADC, Mogolistan, Rumanya, Sovyetler Birliği ve Çekoslovakya bilginleri katıldılar. Ele alınan konu «kapitalist olmayan gelişme yolu problemleri»ydi.

Görüşme konusu yapılan ilk sorun, kapitalizme kadarki toplum biçimlerinden, kapitalizmi atlayarak sosyalizme geçme olanağının gerçekleştirilmesi tecrübesiydi. Bilginlerin çoğu, kapitalist olmayan gelişmenin, sosyalist dönüşümlere geçilebilmek üzere politik, ekonomik ve sosyal önkoşulların sağlandığı bir birikim aşaması olduğu görüşündedirler. Sosyalizmin kendisini kurma aşaması bundan sonra gelmektedir. Diğer bilginlerse, kapitalist olmayan gelişme döneminin, her iki aşamayı, hem genel demokratik, hem sosyalist dönüşümler aşamalarını kapsadığı kanısındadırlar.

Kapitalist olmayan yolda gelişme koşulları, birçok delegenin belirttikleri gibi, sosyalist yönelimli memleketlerde iktidarda bulunan devrimci demokratların Marksizm-Leninizm pozisyonlarına geçmelerini ve gelişmeye bilimsel sosyalizm prensiplerine göre yön veren öncü partinin yaratılmasını kapsamaktadır. İşçi sınıfı (ve onun köylü emekçi tabakalarıyla ittifakı) böyle bir rejimin ana dayanağı olmalıdır.

Bilginler, birçok Afrika memleketinin şimdiki pratiğini tahlil ederek, kapitalist olmayan gelişmenin Marksizm-Leninizmi henüz bütünü ile benimsememiş olan, sadece ayrı ayrı unsurlarını kavramış bulunan, geçici tipte ideolojiyi kılavuz edinen kuvvetlerin iktidarda bulunduğu bir dönem olduğu sonucuna vardılar. Bu devrimci-demokratik kuvvetlerin sosyal dayanağı şimdilik köylülerden ibaret kalmaktadır. Demek ki, köylüler aynı zamanda, kapitalist olmayan gelişmenin potansiyel dayanağıdır. Ve kapitalist olmayan gelişme döneminin başlıca ödevlerinden biri, köylüleri sosyalist dönüşümler için aktif olarak mücadeleye çekmektir. Böyle dönüşümlere doğru geçişe, doğal olarak, bu zaman boyunca güçlenecek olan işçi sınıfı öncülük edecektir.

Bununla ilgili olarak, bazı sözcüler, sosyalist yönelimli rejimlerin politik dayanağı olan partilerin, sendikal ve diğer örgütlerin ve ordunun önemini belirttiler. Bu bilginlerin kanısına göre, Afrika ve Asya koşullarında ulusal-demokratik devletlere, her birinin kendi sosyal temeli oluşuncaya kadar, siyasal partiler, sendikal ve diğer örgütler ve ordu temel olabilirler. Afrika ve Asya genç devletlerinin gelişmesinde objektif ve sübjektif etkenlerin özgül bağdaşmasının belirtilerinden biri de budur.

Devrimci demokrasinin ideolojisine gelince, söz alan bilginlerden birçoğunun kanısınca bu sosyalist ideoloji değildir, fakat sosyalizme

eğilimli yanlarını desteklememiz gerekmektedir. Bununla birlikte, sözcülerin de işaret ettikleri gibi, gerek «ulusal olağanüstülük» iddiaları, gerekse diğer benzeri bahaneler altında anti-komünizmin kızııştırılmasını amaçlayan her yeltenişe kesin bir direniş gösterilmelidir.

Konferansta, kapitalist olmayan yolu seçmiş memleketlerde gelişmekte olan süreçleri Marksistçe tahlil etmenin önemi özellikle belirtildi.

Bilginler, Mogolistan Halk Cumhuriyeti, Orta Asya sovyet cumhuriyetleri ve Kazakistan tecrübesinden yararlanma sorunları üzerinde dikkatle durdular. Sosyalist yönelime bağlı kalan şimdiki ulusal-demokratik devletlerin artık devrimini yapmış olan proletaryanın yardımına dayandıkları belirtildi. Bu arada her iki devletler grubu için ortak olan diğer yasallıklar ortaya çıkmaktadır. Netekim, sözcüler, birçok Asya ve Afrika memleketinde kapitalist olmayan gelişmenin şimdi bambaşka bir durum, özellikle çok değişik bir uluslararası durum içinde ilerlediği gerçeğine işaret ettiler. Bu özellik ona nitel bir yeni oluşum gözüyle bakmamıza imkân vermektedir. Konferans, bu hususta, ulusal-demokratik devletlerin ilerici güçleriyle birlikte çalışmanın, sosyalist ülkelerin tecrübesini Afrika ve Asyanın özgül koşullarına uygulamanın en iyi yollarını aramanın pratik önemi küçümsemediyecek bir ihtiyaç olduğu sonucunu çıkardı.

Konferansta, burjuva teorilerinin eleştirisiyle ilgili olarak, genç ulusal devletlerin gelişmesinde dış ve iç sosyal-ekonomik etkenlerin bağıntıları problemi de ele alındı. Burjuva bilimi, dünya ilerici güçlerinin baskısı altında, gelişmekte olanlarla gelişkin devletler arasındaki ekonomik-teknik uçurum sorunuyla yakından ilgileniyor. Fakat, burjuva bilginleri, bu uçurumun giderilmesi için, varolan uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminin tümüyle değiştirilmesi gerektiğini, zira yeryüzünün önemli bir parçası üzerinde kapitalizm hâlâ hüküm sürerken bu uçurumu kapatmanın imkânsız olduğunu söylemekten kaçınmayı yeğ tutuyorlar. Konferansta söz alanlar, yeni-sömürgeci teorilerin, işin sosyal yanını, gelişme halindeki memleketlerin kendi içinde emekçi yığınlarıyla yukarı tabakalar arasındaki uçurumun derinleşmesini görmezlikten geldiğini bilhassa belirttiler. Bunun ortadan kaldırılması, çözümü bu memleketlerden her birinin politik güçlerine bağlı olan bir sorundur. Bazı bilginlere göre, Afrika ve Asya'da sosyalist ve kapitalist yönelimli rejimlerin iç politika program ve taktikleri, her şeyden önce, sosyal sorunların çözümüne yaklaşım tarzlarına bakılarak ayırıldilmektedir.

Konferans, kurtulmuş memleketlere yardım konusunu da etraflı olarak tahlil etti. Söz alanlar, bunun ekonomik olmaktan çok, politik-ideolojik bir problem olduğunu belirttiler. Yapılan yardımın niteliği ve önemi, her şeyden önce, ne gibi sosyal-ekonomik dönüşümlere imkân verdiğine bakılarak belirlenmektedir.

Sözcüler, emperyalist «yardım»ın başlıca iki düşünceye dayandığını işaret ettiler. Birincisi, kapitalist olmayan yol fikrine darba indirme çaba-

sın esas dokümanlarının (Bütün Dünya Emekçilerine Çağrı, BMT Genel Sekreteri U-Tant'a ve BMT İnsan Hakları Komisyonu'na muhtıralar) oybir-sidir. İkincisi, emperyalizm, şimdiki koşullarda, kapitalizmin kurtulmuş memleketlerde kendiliğinden-gelme gelişmesini beklileyebilecek durumda değildir. Yeni-sömürgecilik, sözümona «yardım» uygulamasıyla, Afrika ve Asyalı genç devletlerle kapitalist ilişkilerin gelişmesini hızlandırmaya çalışmaktadır. Bilginler, her iki kıtadaki bu yeni-sömürgecilik plânlarına karşı ilerici güçlerin mücadelesine de değindiler. Bununla ilgili olarak, Afrika ve Asya ulusal-demokratik devletleriyle sosyalist ülkeler arasında işbirliğini geliştirmenin önemine işaret ettiler. Bu arada artık temeli atılmakta olan üretim kooperatifleşmesi ve gelecekte bu devletlerle EYK (Ekonomik Yardımlaşma Konseyi) üyesi ülkeler arasında daha yakın işbirliği olanağı sorunları üzerinde de fikir yürüttüler.

V. R.

Anti-emperyalist dayanışma gösterisi

Bulgaristan Başşehri Sofya'da, Filistin emekçileri ve halkıyla dayanışma konulu bir uluslararası sendikalar konferansı yapıldı. Bu konferansa, 56 memleketten, Sendika Birlikleri Genel Federasyonu'na ve özellikle Afrika ve Lâtin Amerika'nın diğer sendikalar birliklerine giren 70 kadar dinsel ve ulusal sendika örgütleri ve bu arada hristiyan sendikalar birlikleri temsilcileri katıldılar.

Konferansta, İsrail'in izlediği ırkçı politikayı ve Filistin halkının yasal haklarının İsrail yöneticileri tarafından nasıl gaspedildiğini açıklayan birçok belge ortaya kondu. Konferans, Arap memleketlerinin İsrail işgali altına düşmüş bölgelerindeki halkın durumunu da dikkatle ele alarak, Telâviv yöneticilerinin işgal edilen toprakları İsrail'e katma tedbirleri almakla uluslararası hukuk kurallarını kabaca çiğnediklerini belirtti.

Konferansa katılanlar, emekçilerin politik bilincinin yüksek düzeyde olduğunu kaydettiler. Ve şüphe yok ki, oturumlar tartışmasız geçmedi. Söz alanların birçoğu, uluslararası siyonizmin gerici niteliğini bütün içyüzüyle ortaya koydular. Buna rağmen, yayınlanacak çağrının metni üzerinde görüşmeler yapılırken, «siyonizm» terimi yüzünden bir tartışma çıktı. Bazı delegeler, kendi memleketlerinde işçilerin siyonizmin anlamını kavramadıklarını ileri sürerek, bu sözcüğün metinden çıkarılmasını istediler. Arap memleketleri ve diğer bazı ülkeier delegeleri de «öyleyse, işçilerinize bunu öğretin» diyerek, sözcüğün yerinde kalmasını savundular. Tek-tük bazı delegeler de bununla ilgili maddenin oylanmasına itirazlarda bulunsalar da, bu gibi tartışmalar, genellikle konferanlığıyla kabul edilmesine engel olamadı.

Konferans çalışmalarının tamamlanmasından sonra, dergimizin muhabiri olarak, delegelerden birçoğuna başvurdum ve şu iki soruya cevap vermelerini rica ettim: 1. Bu konferans hakkında fikriniz nedir? 2. Filistin halkının savaşıyla memleketinizdeki işçi hareketi problemleri arasında ne gibi bir ilişki görüyorsunuz?

Güney Afrika Sendika Birlikleri Kongresi Başkanı şu cevabı verdi:

«1. Konferansı faydalı buluyorum. Böyle toplu çalışmalar, Filistin emekçilerinin haklı savaşını destekleme yolunda kamuoyunu seferber etmeye yardımcı oluyor. Benim kişisel (bu «kişisel»i üstüne basa basa söyledi) kanıma göre, Arap halkları emperyalizme ve siyonizme karşı savaşta yeter derecede birlik olabilmiş değillerdir.

2. Ben Filistin emekçilerinin savaşı ile bizim aparteyd'e karşı savaşımız arasında dolaysız bir ilişki görüyorum. Birincisi, her iki halde de ırkçı ezgiye karşı bir hareket sözkonusudur; ikincisi, Güney Afrika Cumhuriyeti ve İsrail yöneticileri arasında sıkı bir bağ vardır; üçüncüsü, emperyalistler berikleri de, ötekileri de desteklemektedirler. Bundan ötürü, bizler bir ortak savaş içindeyiz.»

Kongo (Brazavil) Sendika Birlikleri Konferansı Sekreteri N. Ekamba-Elombe şöyle cevap verdi:

«1. Biz buraya, Arap halklarına, yürüttüğü savaşı somutlaştırmaları ve ortak plâtfoma sahip olanların çabalarını birleştirmeleri için yardıma geldik. Konferansın, Filistin emekçilerinin dâvasını propaganda etmeyi daha da güçlendirmeye yardım edeceği kanısındayız.

2. Sorduğunuz ilişki dolaysızdır. Ayrı ayrı yarlardan hücum etmekte olsak da, düşmanımız ortaktır.»

Somali Demokratik Cumhuriyeti Yüksek Devrim Konseyi Yürütme Kurulu Başkanı Varsame Ali Farah dedi ki:

«1. Ben bu konferansı, sendika hareketinde pozisyonları çok değişik geniş bir çevrenin militanlarını ve örgütlerini biraraya getirmiş olmasından ötürü de değerli buluyorum.

2. Biz Somalililer, devrim programımızda da açıkça yazılı olduğu üzere, ezgi altındaki bütün halkların savaşını desteklemeyi boynumuzun borcu sayıyoruz.»

Konferansın sona ermesinden önce, Bulgaristan Sendika Birlikleri tarafından örgütlenen ve Filistin emekçileri ve halkıyla dayanışma şiarı altında geçen büyük bir miting yapıldı.

V. B.

Kapitalist olmayan gelişmenin toprak-tarım problemleri

Ağustos ayında Kırgızistan Başşehri Frunze'de, Sovyetler Birliği Asya ve Afrika Memleketleriyle Dayanışma Komitesi ve SSCB Bilimler Akademisi tarafından örgütlenen bir uluslararası seminer yapıldı. Asya, Afrika ve Lâtin Amerikanın 29 memleketinden bilginlerin, toplum ve devlet adamlarının katıldıkları bu seminerde, Orta Asya cumhuriyetlerinin ve Kazakistan'ın tarımsal dönüşümleri gerçekleştirme tecrübesi incelendi.

Seminere katılanlar, şimdi, sömürgecilik boyunduruğundan kurtulmuş bulunan memleketler halklarının önünde, Sovyet doğu cumhuriyetlerinin devrimin ilk günlerinde çözmek zorunda kaldıkları sorunlara benzer ödevler bulunduğunu belirttiler. Eskimiş toprak mülkiyeti ve tarım ilişkilerine son vermeyi amaçlayan radikal topraksal dönüşümler bu ödevlerin en başında gelir. Sözcülere göre, ekonomik ve kültürel gerilikten kısa zamanda silkinebilen, kapitalizmi atlayarak gelişmiş sosyalist toplumu kuran Sovyet doğusu halklarının tecrübesi, kapitalist olmayan yoldan gelişme mücadelesindeki Asya ve Afrika memleketlerinin ilerici kuvvetleri tarafından başarıyla kullanılabilir. Seminere katılan bilginler, toplum ve devlet adamları, bu tecrübenin kurtulmuş memleketlerdeki somut koşullar içinde uygulanması yollarının neler olabileceğini etraflı biçimde tahlil ettiler.

Seminerin oturumlarında, SSCB'nden, diğer sosyalist ülkelerden ve gelişmekte olan memleketlerden 86 bilgin ve pratisyen söz alarak değerli konuşmalar yaptılar. Bunlar arasında Mağrip temsilcisi Ba Hamed, çalışmalarına büyük bir değer verdiği bu semineri, kurtuluşlarına kavuşmuş halklara sosyalist devletlerin yaptıkları enternasyonal yardımın bir biçimi olarak niteledi. Seminere katılanların Kırgızistan Komünist Partisi ve hükümetine gönderdikleri mektupta, ilerici sosyal-ekonomik dönüşümleri gerçekleştirmeye çalışan halklar için bu seminerin önemli bir bilimsel ve pratik önemi olacağı belirtilmektedir.

E. O.

Frunze — Prag.

Alman Komünist Partisi II. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün Türk komünistleri adına kongrenizi hararetle selâmlar.

İşçi sınıfının Marksçı-Leninci avangardı, bütün Batı Almanya emekçilerinin hayati menfaatlerinin gerçek savunucusu olan Alman Komünist Partisi'nin 2. Kongresi, Alman halkı için, Avrupa halkları için olduğu gibi dünya komünist hareketi için de önemli bir olaydır. Fakat bu olay Türkiye emekçileri için, özellikle biz Türk komünistleri için ayrı bir önem taşıyor. Hayat bizi Alman komünistlerinin mücadele tarihi boyunca onlarla aynı sömürücü düşmana karşı birlikte savaşmak zorunluğuy-la birbirimize bağ-ladı. Birinci Dünya Harbi sıralarında emperyalist tekellerin Almanya'ya getirip sömürdükleri binlerce Türk işçisi, 1919 yılında ve daha sonraları saldırgan Alman emperyalizmine, tekелci sermayeye karşı Alman prole-taryasıyla omuz omuza savaştılar. Bugün Batı Almanya'da yüzbinlerce Türk işçisi Alman kardeşleriyle birlikte aynı sömürücülere karşı, aynı amaçlar uğrunda savaşıyorlar.

Alman Komünist Partisi, Avrupa'da barışın, güvenliğin başlıca düşmanı ve engeli olan Alman emperyalizmine karşı Alman halkının öncü gücü olarak ilk sırada savaşıyor. Bu savaşta ilk Alman işçi-köylü devletinin: Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin sosyalizm kuruluşunda elde ettiği büyük başarılar, onun barışçı dış politikasının olumlu sonuçları Alman komünistlerinin elindeki yenilmez silâhlar arasındadır.

Batı Almanya'da yeniden dirilen militarizme, emperyalizmin durmadan körüklediği revanşizme, faşizme aktif olarak karşı çıkan kuvvetler artıyor. Geniş halk yığınları Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin eşit haklara sahip egemen bir devlet olarak tanınmasını, Alman Federal Cumhuriyeti'nin Sov-yetler Birliği ve Polonya ile imzaladığı anlaşmaların Alman Federal Cum-huriyeti parlâmentosunca tastik edilmesini istiyor.

Bu istek, hayatlarını öz yurtlarından uzakta, Batı Almanya'da kazan-maya mahkûm edilen Türk işçilerinin olduğu gibi, bugün sosyal-ekonomik ve politik bunalımlar içinde ve emperyalizmin himayesi altında faşistleşen gericiliğin pençesinde kıvranan Türk halkının da menfaatlerine uygundur. Memleketimizde hüküm süren bunalımların başlıca belirtileri olan açlık,

yoksulluk, işsizlik emperyalist devletlerin memleketimizdeki gerici egemen çevrelere dikte ettikleri harp ve silâhlanma politikasının sonucudur.

Alman Komünist Partisi, Marks'ın, Engels'in, Lenin'in ölümsüz öğretisini, dünya komünist hareketinin komünist ve işçi partilerince birlikte çizilen prensiplerini klavuz edinmiştir, proletarya enternasyonalizmine bağlıdır, işçi sınıfının ideolojisine yabancı küçük burjuva akımlarının, sağ ve «sol» revizyonizmin, her türlü avantürizmin karşısındadır. Milletlerarası komünist ve işçi hareketinde birliğin kuvvetlendirilmesi uğrunda ortak mücadeleye Alman komünistlerinin önemli katkısı vardır.

Alman Komünist Partisi'nin 2. Kongresi, onun emperyalist tekellere karşı barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda savaşına yeni bir hız verecektir. Buna inanıyoruz.

Kongrenize büyük başarılar dileriz.

Yaşasın Alman Komünist Partisi!

Yaşasın barış, demokrasi ve sosyalizm!

20. X. 1971

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

A. SAYDAN

YURTTA

● 23 Kasım tarihli gazeteler, Anayasa Mahkemesi raportörü Oğuz Barutoğlu'nun, Erim hükümetinin işbaşına gelir gelmez çıkarttığı 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun Anayasaya aykırı olduğuna dair Mahkeme Başkanlığına sunduğu raporun özetini yayınladılar. Raportöre göre, Sıkıyönetim Kanunundaki «kişilerin üzerlerinin ve konutlarının herhangi bir müracaat, talep ve karara gerek olmaksızın aranması ve zorlama gidilmesi»ne dair hüküm Anayasaya aykırıdır. Sıkıyönetim mahkemelerinin kuruluşuna ve bu mahkemelere yapılan atamalara ilişkin hükümünün de, Anayasanın 7., 32., ve 138. maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekmektedir.

Oğuz Barutoğlu, raporunda, sıkıyönetime bağlı makamların yurttaş 30 gün gözaltına alabileceği yolundaki kanun hükmünü de eleştirerek, bunun, kişisel suçlarda 48 saati, toplu suçlarda 7 günü geçemeyeceğini de belirtmekte, Sıkıyönetim Kanununun bu maddesinin de iptalini istemektedir. Gerçekten de Anayasanın 30. maddesi tutuklama sürelerini bu şekilde tesbit etmekte, «bu süre geçtikten sonra hâkim kararı olmadan kimse hürriyetinden yoksun kılınamaz» hükmünü koymaktadır.

Sıkıyönetim Kanununda yer alan «sıkıyönetim kalksa dahi daha önce kurulmuş sıkıyönetim mahkemelerinin görevlerine devam edebilecekleri» yolundaki 23. maddenin Anayasanın 32. maddesine aykırı olduğu tesbit edilmektedir. Gerçekten de Anayasanın 32. maddesi aynen şöyledir: «Hiç kimse, kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

Raportörün Anayasaya aykırı görerek Genel Kuruldan iptalini istediği Sıkıyönetim Kanununun bir başka hükmü de, gazetelerle birlikte matbaaların da kapatılabileceğidir. Bu da Anayasanın 25. maddesine aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 16 Aralıkta toplanıp raportör Barutoğlunun raporunu görüşecektir.

Konuyu daha iyi anlayabilmek için, Anayasada iptal işlemlerinin geriye doğru yürümeyeceğine dair bir hükmün bulunduğunu bilmek gerekmektedir.

Erim-paşalar iktidarının hazırladığı ve parlamentodan geçirttiği 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun Anayasaya aykırı olduğu için iptal edilmesi isteği ile Anayasa Mahkemesine başvuran, Türkiye İşçi Partisidir. CHP'de ortanın soluna bağlı ve sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan Mümtaz Sosyal, Bahri Savcı, Muammer Aksoy gibi bilim adamları, sendikacılar, subaylar, gazeteci ve yazarlar, Erim hükümetinin hazırladığı yeri Sıkıyönetim Kanununun Anayasaya, insan haklarına aykırı olduğunu isbat etmişler, tasarının kanunlaşmasını önlemek için ellerinden geleni yapmışlardır. Parlamentoda ise ortanın soluna bağlı ve bağımsız bazı milletvekili ve senatörler tasarıya karşı oy kullanmış, fakat tasarıya karşı çıkan tek legal parti TIP olmuş ve TIP senatörü Fatma İşmen partisi adına karşı oy kullanmıştır.

Bu durumdan şu sonuçları çıkarmak mümkündür: Erim iktidarı, 1961 Anayasasını hem eylemleriyle, hem de onda yaptığı gerici yöndeki değişikliklerle çiğnemiştir. Faşizmin niteliklerinden biri de yasa dinlememesi, hatta kendi yaptığı yasaları bile istediği zaman kabaca çiğnemesidir. Faşizmin tek dayanağı kaba kuvvet ve terördür. Büyük burjuvazinin, emperyalizmin halkın bütününe karşı diktaturasını ayakta tutmayı hedef edinen kaba kuvvet ve terör.

Buna karşılık Türkiye İşçi Partisi'nin Anayasa özgürlüklerini, halkın demokratik haklarını savunan tek legal parti olduğu da Anayasa Mahkemesi raportörünün çıkardığı sonuçlardan tekrar anlaşılmış, partinin Anayasa çerçevesi içinde emperyalizme ve işbirlikçi burjuvaziye karşı geniş halk yığınlarının demokratik haklarını savunduğu bir daha ve açıkça belirlemiştir. TIP'in Sıkıyönetim Kanununa karşı Anayasa Mahkemesinde açtığı dava Genel Başkan Behice Boran'ın imzasını taşımaktadır.

Behice Boran ve arkadaşlarının tutuklanmaları ve sıkıyönetim mahkemesine sevk edilmelerinin tam bir kanunsuz hareket olduğu da Anayasa raportörünün çıkardığı sonuçlardan anlaşılmıştır. Bundan başka sıkıyönetim mahkemelerine yapılan tayinler Anayasaya aykırı olduğuna göre bu şekilde kurulan mahkemelerin verdiği kararlar da mutlak anlamıyla bătıldır.

Anayasa Mahkemesinin TIP'i kapatma kararı için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Bu karar sosyalistlere ve öteki yurtseverlere karşı terörün ve iftira kampanyasının, ulusal ve sosyal kurtuluş akımlarına karşı faşist isterin en yüksek noktasına vardığı günlerde verilmiştir. Anayasa Mahkemesi raportörünün vardığı sonuç, aynı zamanda TIP'i kapatma kararının da haksızlığını isbat etmektedir.

İktidarı elde tutanlar Anayasanın metnine bu kadar açıkça karşı olan bir kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından bozulacağını elbette biliyorlardı. Ne var ki faşist sıkıyönetim kanununun uygulanmasına başlandıktan Anayasa Mahkemesinin kanunu iptal etmesine kadar aylar geçecekti. Anayasa Mahkemesinin iptal kararları de geriye doğru işlemeyeceğine göre iktidar bu zaman içinde faşist yöntemlerle anti-emperyalist, demokratik, sosyalist akımları ezmek fırsatını bulacaktı.

Erimlerin, Tağmaçların, Sunayların, Koçaşların taktiği olmuştur. .

● *Büyük Millet Meclisi* sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını öngören hükümet tezkeresini onaylamak üzere 25 Kasım'da toplandı. Toplantıda her zaman oynanan oyunun mizansenini bir daha tekrarlandı. İç İşleri Bakanı Ömeroğlu «anarşik olaylar devam ettiği için» sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını öngören hükümet tezkeresinin onaylanmasını istedi. Söz alan parti temsilcileri sıkıyönetimin bazı uygulamalarını eleştirmekle beraber hükümet tezkeresine olumlu oy vereceklerini belirttiler. Yalnız üç karşı oyla sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını öngören hükümet tezkeresini Büyük Millet Meclisi onayladı. Karşı oy verenler şunlardı: Sıkıyönetim terörü altında kapatılan TIP senatörü Fatma İşmen, İstanbul bağımsız milletvekili Aybar ve İçel bağımsız milletvekili Kargılı.

Sıkıyönetime karşı olan milletvekili ve senatörlerden bir kısmı, cuntaya hâkim komutanların teröründen korktuklarından toplantıya katılmadılar.

Oylama cuntaya hâkim generallerin ve en başta Genel Kurmay Başkanı Tağmaç'ın, Cumhurbaşkanı Sunay'ın tehdidi altında yapıldığından sonuç mevcut hukuk kurallarına göre bile bătıldı. Sıkıyönetimi iki ay daha uzatma kararı BM Meclisinin toplantısından bir gün evvel, Milli Güvenlik Kurulunda alınmış, hükümet tezkeresi de ancak bundan sonra hazırlanmıştı.

BM Meclisinin sıkıyönetimi iki ay daha uzatmak kararı başka bir nedenle de geçersizdi: Uzatma kararı Anayasaya aykırı 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa göre alınmıştı. Sıkıyönetimin dayanağı olan kanun Anayasaya aykırı olduğuna göre BM Meclis çoğunluğunun onu uzatma kararı da Anayasaya aykırıydı.

Ankara Sıkıyönetim komutanlığı BM Meclisi'nin uzatma kararından hemen sonra harekete geçerek Trabzon'da çoğu işçi olan 60 kişiyi tutuklattı. Tutuklananlar arasında «Sosyalist Türkiye» kitabının yazarı eski yarıçılardan Ali Faik Cihan da vardır.

Diyarbakır, Siirt sıkıyönetim komutanlığının emri ile jandarma ve komando birlikleri Kürt köylerine karşı baskınları daha da şiddetlendirmişlerdir.

Eskişehir sıkıyönetim komutanlığı işçi grevlerini ve her türlü toplantıları yasaklamıştır. Komutanlığın bildirisine göre, ekonomik isteklerle başlayan

işçi grevleri kısa zamanda sıkıyönetime ve iktidara karşı politik bir eyleme dönüşmektedir.

● *Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması* ve askeri mahkemelerin verdiği idam cezaları yurt dışında bulunan işçi ve aydınlarımız tarafından da protesto edilmektedir.

Batı Almanya'nın Köln, Münih ve Stuttgart şehirlerinde düzenlenen protesto gösterileri geniş yankılar uyandırmıştır. Bu protesto gösterilerine Türk işçileri ile beraber çok sayıda Batı Alman, Yunan, İspanyol ve İtalyan işçileri de katılmışlardır. Öteyandan gösteriye katılanlar, «Faşist Erim hükümetinin ve Amerikancı generallerin kurbanları» yazılı pankartlarla, sıkıyönetim mahkemeleri tarafından ölüme mahkûm edilen gençlerin resimlerini taşımışlardır.

Batı Berlin'de iki bine yakın Türk, Alman, Yunan, İspanyol ve Kürt işçisinin katıldığı protesto gösterilerinde «NATO Türkiye'den defol», «Faşizme ölüm», «Askeri rejime son», «Tutuklulara özgürlük, «18 yurtsevere hürriyet» şiarları Türkçe ve Almanca defalarca tekrarlanmıştır.

Stuttgart'ta İG Metal'in grevine katılan Türk işçileri, sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını protesto maksadiyle fabrikalar önünde mitingler yapmışlardır. Bu mitinglere de Alman, İtalyan, Yunan ve İspanyol işçileri yığınsal bir şekilde katılmışlardır.

Öteyandan sıkıyönetim mahkemelerindeki duruşmalar, Erim-Sunay-Tağmac iktidarının tertiplediği düzme mahkemelerin, polis ve savcı soruşturmalarının faşist niteliğini açığa vurur şekilde adli skandaller olarak devam ediyor. Meselâ Ankara 3 No.lu sıkıyönetim mahkemesinde TKP ile bağ kurmak iddiasıyla yargılanlardan Vahit Tulus, Osman Saffet Arolat ve daha başkaları poliste gördükleri işkenceleri anlatmışlar ve poliste verdikleri ifadeleri reddetmişlerdir.

Aynı iddia ile yargılanan profesör Eyuboğlu ise ifadesinde şunları belirtmiştir: «Bana isnat edilen suçları ayrı ayrı açıklamak istiyorum. Thomas Moor'dan tercüme ettiğim «Ütopya» adlı eser 450 yıl önce yazılmıştır. Bu eserde komünist propagandası yaptığım iddia edilmiştir. Bu yazarın yaşadığı devir ve eserin yazıldığı tarih dikkate alınır, bu iddiada gerçek payının olmadığı anlaşılır. Eğer bu kitabı tercüme etmekte bir suç varsa, o da bunu 450 yıl sonra tercüme etmiş olmamızdır. Bu kitab tercümesinin ilim adına yararlı olduğu, çeşitli müellifler tarafından belirtilmiştir. Eser, edebiyat, iktisat ve hukuk fakültelerinin kütüphanelerinde bulunmaktadır. İddianamede benimle ilgili bir suç da Babeuf'ün yazılarını tercüme ettiğimdir. Babeuf'ün makalelerinin tercümesi ile ilgili dâva beraatle sonuçlandı. Yargıtayca da bu karar tasdik edilerek kesinleşti. Bu şekilde beraatle kesinleşmiş bir hususun iddianameye alınmaması gerekir . . . İddianamede ayrıca Sovyet yazarları ile yaptığım gezilerden

söz edilmiştir. Sovyet yazarlarının Türkiye'ye gelmeleri iki ülke arasındaki kültür anlaşmasıyla olmuştur. Bu gezi ve toplantılarda Edebiyatçılar Birliği Başkanı olarak bulundum. Kaldı ki bu toplantı ve kokteyllerde sivil polislerin yanısıra vali ve merkez komutanı da bulunmuştur. Aziz Nesin Sovyet Rusya'dan bana herhangi bir plâk getirmedir. Onunla dostluğum bir suç teşkil edemez. Zira Aziz Nesin burada sanık olarak bulunmamaktadır.»

Sıkıyönetim yargıçları bile, Erim iktidarının, Tağmaç'ın askeri savcı ve polislerinin işkence ve baskı altında aldıkları ifadelerin, ajan ve provokatörlerin MIT'e verdikleri raporların, düzme delillerin asgari bir hukuk anlayışıyla bile bağdaşmadığını görerek TKP'le bağ kurmak iddiasıyla ve ağır hapis cezalarına çarptırılmaları istenerek yargılananların hepsini serbest bırakmıştır. Duruşmalar tutuksuz devam edecektir.

İstanbul 3 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesinde esas hakkındaki mütaleasında savcı Yarbay Naci Gür, Mahir Çayan'la 12 arkadaşının idamını istedi. İdamı istenenler arasında dört de kız vardır.

Kasım'ın 17'sinde de Mahir Çayan ve arkadaşları savunmalarına başladılar. Çayanla altı arkadaşının ortak savunması 210 sayfa idi. Gençler ortak savunmalarını, başta Çayan olmak üzere sıra ile okumaya başladılar. «Biz burada lükstür diye bundan üç ay önce rafa kaldırılan 27 Mayıs Anayasasını ortadan kaldırmaya teşebbüsten sanığız» sözleri ile başlayan ortak savunma, emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık ve emekçi halkın kurtuluşu savaşı temeline dayanmaktadır. Çayan ayrıca kendileri hakkındaki ölüm cezalarının çok önceden politik merciler tarafından verildiğini belirtmiş, Başbakan yardımcısı Koçaş'ın bir radyo konuşmasında kendilerinin idam edileceğini ilân ettiğini söylemiştir.

● NATO genel kurmay başkanlarının Atina toplantısı Kasımın 16'sında başladı. Erim hükümetini, askeri cuntanın Sunayla beraber başı sayılan Genel Kurmay Başkanı Tağmaç temsil etti. Tağmaç Atina'ya hareket etmezden önce hava alanında verdiği demeçte «Atina'da Rusya'ya karşı yeni bir strateji tesbit edilecektir» dedi.

Avrupa'da gerginliğin azaldığı, genel silâhsızlanma ve Avrupa Güvenlik Konferansı'nın toplanması için harcanan gayretler yoğunlaştığı bir zamanda Tağmaç'ın bu sözleri soğuk harbi körüklemek, gerginliği artırmak şeklinde yorumlandı.

Atina'da NATO Genel kurmay başkanlarının toplantısı başladığı sırada, on beş günden beri Doğu Akdenizde Türk, Yunan, İtalyan, İngiliz ve Amerikan deniz, hava ve kara kuvvetlerinin katıldığı manevralar da sona eriyordu. Manevralara katılan komutanlar için İzmir NATO karargâhında bir brifing tertiplendi. Brifinge aynı günlerde Ankara'yı resmen ziyaret eden yeni NATO Genel Sekreteri Luns da katıldı.

Luns Ankarada Erim, Sunay, Olcay gibi iktidar sorumluları ile temaslarda bulunmuş ve bu temaslardan «pek memnun» olduğunu açıklamıştır.

● *Cuntanın başbakanı Erim*, Şeker Bayramı dolayısıyla Ankara ve İstanbul Bayram gazetelerine yazdığı makalede, «hayat pahalılığına sendikaların toplu sözleşmelerle elde ettikleri gündelik zamları sebep olmaktadır. İşçi gündelikleri dondurulacaktır» gibi sözlerle iktidarın işçi sınıfına karşı düşmanca tutumunu bir daha açığa vurmuştur. Bu sözlerden, iktidarın, grev ve toplu sözleşme haklarına yeni darbeler vurmaya, hatta bu hakları tamamen ortadan kaldırmayı plânlaştırdığı anlaşılmaktadır.

Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Rüçhan Işık, verdiği bir demeçte, Türkiye'nin işgücü kapasitesinin 15 milyon 623 bin kişi olduğunu söylemiştir. Müsteşara göre 13 milyon 840 bin kişiye iş bulunabilmektedir. 1 milyon 783 bin kişi ise tamamen işsiz durumdadır.

Bunlar sanayi kesiminde olan işsizlerin sayısıdır. Tarım kesimindeki işsizlerin sayısı buna dahil değildir. Bilindiği gibi Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın rakamlarına göre, Türkiye'de tam ve yarı işsizlerin sayısı 12 milyonu bulmaktadır.

Çalışma Bakanı Atilla Sav da, verdiği bir demeçte, «yabancı ülkelerde bulunan Türk işçilerinin 1972—1977 devresinde memlekete 3 milyar dolarlık bir döviz getirecekleri hesaplanmaktadır» demiştir. Sav, Batı Almanya bankalarında Türk işçilerine ait 600 milyon dolar kadar para bulunduğunu, bunları memlekete getirmenin çareleri arandığını da belirtmiştir.

Öte yandan Batı Almanya İş ve İşçi Bulma teşkilâtının yöneticilerinden Hans Luther, bilimsel teknik yöntemlerin uygulanması ile Batı Almanya'da yabancı işçi sayısının gittikçe azalacağını, 1980 yılına kadar da Batı Almanyada hiç yabancı işçi kalmayacağını söylemiştir.

Esasen Batı Almanya'da bir çok işletme kısa çalışma gününe geçmiş, gündelikleri de o nisbette kısımıştır. Bunlar arasında Mannesmann, Volkswagen, BMW, Krup, AFG, Siemens, Deutz, Tyssen gibi dev firmalar da vardır. Bu gibi tedbirlere, en başta yabancı işçiler, bu arada Türk işçileri kurban gitmektedir.

● *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin* 12 Kasım toplantısında eski başbakan Demirel hakkında yakınlarına çıkar sağlamaktan soruşturma açılması kararlaştırıldı. Demirel soruşturma açılmasını istemek zorunda kaldı. Soruşturma açılması teklifi 366 evet, 105 hayır, 6 çekimser oyla alındı.

TBMM'inde çoğunluk AP'dedir. Kurulan soruşturma komisyonunda da çoğunluk yine AP'dedir, yani Demirel'den yanadır. Bu gibi çoğunluğu olan bir parlamentonun tarafsız ve objektif bir soruşturma yapması beklenemez.

Erim hükümeti bütün dosya ve vesikalar elinde olduğu halde yedi aylık iktidarı süresinde eski başbakana ve dokunulmazlığı bulunmayan kardeş-

lerine karşı herhangi bir kovuşturma yaptırmamıştır. Bu durum, iki tarafın birbirinin kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmamaya gayret etmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Demirel ve Erim gruplarına bağlı pek ünlü kişiler bazı vurgun ve talan işlerinde ortak hareket etmişlerdir. Demirel'e bağlı Son Havadis gazetesi Orma ve Kuş-tur şirketlerinin ortaklar listesini yayınlarak ilk tehdidi savurmuştur. Erim'in Yardımcısı Şadi Koçaş, Cumhurbaşkanlığı Sunay'ın oğlu Atilla Sunay, 1970 Haziranında — İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Emekli Orgeneral Kemal Atalay, Koçaş'ın kardeşi Hâmi Koçaş, eski başbakan Ürgüplü, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fazıl Küçük, Orma ve Kuş-Tur şirketlerinde Demirellerle ortaklık kuranlar arasındadır. Demirellerin karşı tarafın daha birçok talan sırlarını bildiklerine şüphe yoktur.

Ayrıca, Demirel hakkında soruşturma açılması müzakere edilirken söz alan AP Çorum milletvekili Abdurrahman Güler «Erim hükümeti devrinde, geçen Haziran ayı içinde, kurulmakta olan Hür-İş Anonim Şirketine, Sanayi Kalkınma Bankası aracılığıyla 2 milyon 400 bin dolarlık dış kredi sağlanmıştır» demiştir.

● *Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Tasarısı'nı* görüşen geçici komisyon Kasım ayı içinde de «çalışmalarına» devam etmiştir. Komisyonun AP'li ve DP'li çoğunluğu tasarının belkemiği sayılan 3. maddesini kaldırmıştır. Üçüncü maddede ön tedbirler açısından arazi büyüklüklerini saptayan hükümler vardı. Yine bu maddeye bağlı olan «muvazaa karineleri» başlıklı 5. madde de tasarıdan çıkarılmıştır. «İfraz ve taksimini sınırlandırılması» başlıklı 6. madde, «Temlik tasarrufların kuralları» hakkındaki 7. madde, «devletçe dağıtılmış olan arazinin devir ve temlik edilememesi» hakkındaki 8. madde alt komisyona geri gönderilmiştir. «Muvazaalı devir ve temliklerin geçersizliği» başlığını taşıyan 4. madde ancak 14 Ağustos 1971'den sonra yapılan muvazaalı devir ve temliklerin geçerli sayılacağı şeklinde değiştirilmiştir.

Toprak beylerinin AP ve DP yöneticilerinin çoğunlukta bulunduğu bir Meclise toprak reformu tasarısını teslim etmekle, Erim iktidarı, reform sömürçülüğü yapmıştır. Esasen demokratik bir toprak reformu niteliğini taşımayan tasarı, toprak beyleri temsilcilerinin elinde zengin toprak sahipleri yararına bir tarım reformu tasarısı niteliğine bürünmeye başlamıştır.

Komisyonadaki, AP çoğunluğu ayrıca fındıklıkları, zeytinlikleri, naren-ciye bahçelerini, üzüm bağlarını, meyvalıkları, Antep fıstığı ağaçlıklarını tasarı dışına çıkarmıştır. Bu gibi arazi Türkiye'de ekilen toprağın yüzde onunu teşkil etmektedir.

Komisyon çalışmaları bu şekilde devam ederken, bu gidişten cesaretlenen Mardin'in İdil ilçesindeki Davut Akman, Abdurrahman Akman, Mustafa ve Abdülmecit Aslan adındaki ağalar Kivah ve Bestedari mez-

rasında köylülerin topraklarına el koymuşlardır. Kavgada Ali Akhan ve Ali Afsar adında iki köylü ağaların adamları tarafından öldürülmüştür. Mardin valisi ağaları savunur bir durum takınmıştır.

Bursanın gecekondü önleme bölgesinde Fehtiye-kızık köyünde kadınlı erkekli yüzlerce aile hazine arazisini parselliyerek gecekondü inşa etmek üzere aralarında paylaşmışlardır. Halkın gösterdiği direnme karşısında jandarmalar müdahaleyi durdurmak zorunda kalmışlardır. Halktan bazıları, gazetecilere, «toprak reformunu fiilen uyguluyoruz» demişlerdir.

Erim iktidarı, bedeli, yirmi yıllık taksitlerle ödenmek üzere toprak beyle-rinin fazla topraklarını kamulaştırmayı gözönünde tutuyor. Toprak beyli-ğini ortadan kaldırmayı öngörmüyor. Demokratik bir toprak reformu para-sız kamulaştırma ve bedava dağıtma esasına dayanmalıdır. Yani ilk tedbir olarak ağaderebeyi zümrelerini ortadan kaldırmalıdır. Paralel bir tedbir olarak da faizsiz kredi, araç ve gereç yardımını teşkilâtlandırmalı, bir yandan üretim, kredi ve satış kooperatifçiliğini teşvik, bir yandan da gıda sanayiinin kurulmasını öngörmelidir.

Bu hedefler için bizzat köy emekçileri köy komiteleri vasıtasıyla örgüt-lenmeli, kadastro veya tapulama işlemleri ile vakit kaybetmemelidir.

Erim iktidarının köy emekçilerinin toprak reformu isteğini sömürmeyi hedef alan tutumu emekçi çevrelerinde yankılar uyandırmıştır. Türkiye Toprak ve Su İşleri Sendikası Genel Sekreteri bu konuda şunları söyle-miştir: «Toprak reformu Erim hükümetinin toprak ağalarına vermeyi tasar-ladığı bir bayram hediyesidir. Burjuvazinin köylü yığınları yararına bir toprak reformu uygulamaya niyeti yoktur. Bu bir aldatmacadır.»

● *Türkiye Gazeteciler Sendikası* ile basın sanayiinde çalışan teknis-yenler arasında «güçbirliği» kurulmuştur. Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Merkezi'nin, teknisyenleri güçbirliğine çağırın bildirisi, teknisyenler tarafından olumlu karşılanmış, yüzlerce basın teknisyeni sendika şube-lerine başvurarak kayıtlarını yaptırmıştır.

DISK'e bağlı Hür-Cam-İş Sendikasının Çayırova Cam Fabrikasında aldığı grev kararı 16 Ekimde uygulanmaya başlandı. Greve sebep toplu sözleşme konuşmaları sırasında idarenin haklı işçi isteklerini kabul etmemesidir. Sendika yöneticilerinin açıkladıklarına göre, idare, geçen iki yıl içinde toplamı 30 milyon lira olan zam ve sosyal hakları vermeyi kabul etmemektedir.

Turizm-İş Sendikası Denizcilik Bankasına bağlı Liman Lokantasında grev kararı almıştır. Sendika greve başlayabilmek için DISK'ten izin iste-miştir. DISK yönetimi gereken izni vermiştir.

Turizm-İş Sendikası ile Gazino d'İstanbul arasında bir süredir devam etmekte olan toplu sözleşme görüşmeleri işçilerin yararına sonuçlanmıştır.

İmzalanan yeni toplu sözleşmeye göre işçiler ayda 150 lira zam, 250 lira yemek ücreti alacaktır. Patron ayrıca çocuk başına 25 lira, doğum için de 1000 lira vermeyi kabul etmiştir.

2200 işçinin çalıştığı Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nda Kristal-İş tarafından başlatılan grev Kasım'da da devam etmiştir. Sendika Başkanı Şişmanoğlu şunları söylemiştir: «Patron kıdem ve ihbar tazminatlarına zam yapmaya yanaşmamakta, grevi kırmak için baskı yapmaktadır. Grevi işçi hakları alınincaya kadar sürdüreceğiz. Önümüzdeki günlerde daha iki fabrikada greve gideceğiz.»

Çayırova Cam Fabrikasında çalışan 1337 işçi idarenin yeni toplu sözleşme imzalamayı reddetmesi nedeniyle grev ilân etmiştir. Grev Hür-Cam-İş Sendikası tarafından yönetilmektedir. Hür-Cam-İş Sendikası daha önce bütün iş kollarında grev kararı almıştı.

—Deniz-İş Sendikasının, Denizcilik Bankasının bazı iş yerlerinde uygulanmasına karar verdiği grev, Bakanlar Kurulu kararınca bir ay ertelenmiştir. Sendika, bir süre önce toplu sözleşme görüşmeleri olumsuz sonuçlanınca Denizcilik Bankası Genel Müdürlüğünün merkez teşkilâtı, Malzeme Müdürlüğü merkez büroları, bankacılık merkez ve şubeleri işyerlerinde greve gideceğini belirtmiş, ancak tarihini açıklamamıştır.

DÜNYADA

● Kasımın 25'inde Batı Almanya'nın Düsseldorf şehrinde Alman Komünist Partisinin (DKP) İkinci Kongresi çalışmalarına başladı. Kongre, Parti Başkanı Kurt Bahman'ın bir konuşması ile açıldı. Bahman Avrupa'da barışın sağlanması için Batı Alman hükümetinin Sovyetler Birliği ve Polonya ile imzaladığı anlaşmaların Batı Almanya parlamentosunda bir an önce onaylanmasını istedi. Bahman, İşçi sınıfının ve emekçi halkın Batı Almanya'da büyük tekellerin hâkimiyetine son veren ileri demokratik bir idarenin kurulması ve kendi hakları için yürüttüğü savaşı Alman Komünist Partisi'nin destekleyeceğini belirtti.

● Batı Almanya'da Kasımın 22'sinde İG Metal Sendikasının genel grevi başladı. Önce Vürtenberg ve Kuzey Baden'de uygulanan Greve 160 bin metal işçisi katıldı. Grev kararı üzerine 360 bin işçiye kapsayan 500'den fazla işletme lokavt ilân etti. Sendikalar toplu sözleşme konuşmalarında % 11,5 zam istiyorlardı. Patronlar ise % 4,5 bir zamma yanaşıyorlardı. Sonunda sendikaların % 7,5 zam teklifine patronlar yanaşır gibi bir tavır takındılar, bunun üzerine iki taraf arasında konuşmalara yeniden başlandı.

● Öteyandan 350 Batı Alman sanayicisi ve tekel idarecisi Batı Alman Ekonomi ve Maliye Bakanı Karl Şiller'e gönderdikleri bir muhtıradan, acele ekonomik tedbirler alınmadığı takdirde memleketi ağır bir ekonomik bunalımın tehdit ettiğini belirttiler.

● IG Metalin grevine Türk işçileri yığinsal bir şekilde katılmışlar, gerek Batı Alman, gerekse öteki yabancı işçilerle dayanışma göstermişlerdir.

● Kasım ayının 25'inde Sovyet Şurası'nda Sovyetler Birliği'nin 1972 yılı bütçesinin görüşülmesine başlandı. Bu vesileyle Sovyetler Birliği Devlet Plânlama Kurulu üyesi Voroböf Pravda gazetesine verdiği demeçte, Sovyetler Birliği'nin bir gün içinde iki milyar ruble tutarında (yaklaşık olarak 32 milyar Türk lirası) mal ürettiğini belirtti. Voroböf ayrıca şunları söyledi: «Son on aylık dönemde sanayi üretimi geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 8 oranında arttı. Metalurji sanayii bir günde 318 bin ton çelik, 221 ton demir levha üretmektedir. Petrol sanayii bir günde bir milyon ton üretim sağlamaktadır. Sovyetler Birliği'nde bir gün içinde 2,2 milyar kilovat saat elektrik enerjisi, 3 bin 500 otomobil, 1770 traktör, 20 milyon metre kare kumaş, 2 milyon 600 bin çift deri ayakkabı üretilmektedir. 1967—1971 dönemini kapsayan 8. Beş Yıllık Plân döneminde Sovyetler Birliği'nde 1900 dev sanayii tesisi hizmete açılmıştır. Yani hergün Sovyetler Birliği'nde birden fazla dev sanayi tesisi kurulmuştur.»

Voroböf 9. Beş Yıllık Plân hakkında da şunları belirtmiştir: «Halk ekonomisinin gelişmesine ilişkin 9. Beş Yıllık Plânın sonuncu yılında, yani 1975 yılının sonunda Sovyetler Birliği'nde bir günde 411 bin ton çelik, 288 bin ton çelik levha, bir milyon 370 bin ton petrol, 2,9 milyar kilovat saat elektrik enerjisi, 8 bin 235 otomobil, 2 bin 255 traktör üretilecek ve günde 2 büyük sanayi tesisi hizmete açılacaktır.

Sovyetler Birliği'nde böyle bir gelişme, SBKP 24. Kongresi kararlarında da önemle belirtildiği gibi, bilimsel-teknik devrimin gerçekleştirilmesi, bilimin doğrudan üretici bir güç haline getirilmesi ve bunun sonucunda her alanda emek verimliliğinin artırılmasıyla sağlanacaktır. Komünizmin maddi ve teknik temelleri de budur.»

● 12 Kasım tarihli Pravda gazetesinin yazdığına göre Birleşik Amerika'nın devlet bütçesinin yıllık dış ödemeler açığı 22 milyar dolara ulaşmıştır. İşsizlerin sayısı ise 5,5—6 milyon kişidir.

● Japonya'da Ekim ayı içinde Amerika ile ticari ve ekonomik bağı olan 865 firma iflâs etmiştir. Ekim ayındaki iflâslarda Eylül ayına kıyasla % 20, iflâs eden sermayede ise 63 milyar bir fazlalık vardır.

Öteyandan Japon hükümetinin, Amerika ile imzaladığı, Okinava adasında Vaşington'a askeri üs yetkisi veren anlaşmayı onaylanmak üzere parlamentoya getirmesi, gerek Okinava, gerekse Tokyo'da büyük yığinsal protesto gösterilerine sebep oldu. Gösteriler Japon komünist ve sosyalist

partileri tarafından tertiplendi. Komünist ve sosyalist milletvekilleri hükümetin tutumunu protesto maksadiyle parlamentoyu terk ettiler ve seçimlerin yenilenmesini istediler.

● *Kamboçya'da anti-emperyalist cepheye bağlı yurtsever birlikler kukla Lon Nol idaresine bağlı birlikleri yenilgiye uğratarak başkent Pnom Penh yakınlarına kadar gelmeye ve memleket topraklarının önemli bir kısmını kurtarmaya muvaffak oldular. Yurtsever güçlerin bu başarısını engellemek maksadiyle Amerika'lılar, Güney Viyetnam kukla Tiyö idaresinin Amerikan silâhları ile donatılmış birliklerini tekrar Kamboçya'ya saldırttılar. Hava kuvvetleriyle de yine Kamboçya köy ve kentlerini bombaladılar. Amerikan emperyalistleri ile Saygon kuklalarının bu yeni saldırısına rağmen Kamboçya yurtseverlerinin başarıları devam etmektedir.*

● *Küba Başbakanı ve Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri Fidel Kastro'nun Şili ziyareti büyük bir başarı ile sona erdi. Şili halkı Küba kurtuluş hareketinin önderini büyük sevgi gösterileri ile karşıladı. Başta Cumhurbaşkanı Aliende olmak üzere Şili yöneticileri de Kastro'yu büyük dost olarak karşıladılar. Böylece Amerikan emperyalistlerinin Küba'yı abluka politikası yeni bir darbe daha yemiş oldu.*

«Yeni Çağ» dan Okuyuculara

Sayın Okuyucular,

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Ve biz, bunları elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okuyucularımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Çünkü bu numaralarda, genellikle adreste küçük bir hata, derginin elinize geçmesini engellemektedir. Sonra, adres değiştirtince, yeni adresinizi bize derhal bildirmeniz gerekir.

Dergiyi arkadaşlarınız arasında da tanıtmak ve okutmakla ulusal ve sosyal kurtuluş dâvamızın saflarına yeni savaşçılar kazandırmış olursunuz.

Dergiye henüz abone olmıyanlar, arzu ettikleri tordirde, adresimize bir mektup yazarak isteklerini bildirebilirler.

Bundan başka, aşağıdaki kitapları edinmek isteyenler de bu dileklerini bir mektupla adresimize yazabilirler.

1. DÂVA VE MÜDAFAA (1951 tevkiflerinde Türkiye Komünist Partisi yönetiminin başında bulunan Zeki Baştımar'ın Askeri Mahkeme önünde yaptığı müdafaa),

2. SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN PROGRAMI,

3. NAZIM HİKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 7 cilt çıkmıştır),

4. BİLİMSEL KOMÜNİZM,

5. LENİN (biyografisi),

6. S. Üstüngel'in Şovyetler Birliği'ni anlatan «GÜNEŞLİ DÜNYA» adlı eseri,

7. Ahmet Saydan'ın, Alman ulusunun sosyalist devletini bütün yönleriyle tanıtan «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ» adlı eseri,

8. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA.

Adresimiz:

Yeni Çağ — Stredisko pro rozšírování tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Vilyam Kaştan</i>	
Büyük Oktobr Devrimi ve bugünkü dünya	801
<i>Yan Prajki</i>	
Banşçı atılımlar	812
<i>Luis Padilya</i>	
Bolivya olaylarından alınacak bazı dersler	820
<i>İb Nörlüng</i>	
<i>Ervin Tsuker-Şilig</i>	
<i>İlya Şedavi</i>	
Sovyetler Birliğinden mektuplar:	
Kolhozlarda çalışan komünistler arasında	831
<i>İ. İlyinskiy</i>	
İşçi kolektifinin otoritesi	848
<i>Herta Kuusinen</i>	
Lenin'in okulunda yetişen bir devrimci	858
<i>V. R. — V. B. — E. O.</i>	
Uluslararası konferanslar	862

Özel sayfalar

Alman Komünist Partisi II. Kongresi'ne mesaj	867
<i>A. Saydan</i>	
Bu ayın olayları	869

Adresimiz:

Yeni Çağ — Stredisko pro rozsirovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

